

Integrare europeană pentru tine

GHID METODOLOGIC PENTRU PROFESORI

Autori:

Rodica EȘANU
Viorica GORAȘ-POSTICĂ (coord.)
Lia SCLIFOS
Rodica SOLOVEI

Chișinău 2009

CZU 37.016.046:327

I 58

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sînt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Această carte apare cu sprijinul Fundației Soros-Moldova.

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Str. Armenească, 13, MD 2012

tel.: 54 25 56, fax: 54 41 99

e-mail: prodidactica@prodidactica.md

Director de proiect: Liliana NICOLAESCU-ONOFREI

Coordonator de proiect: Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Colecția *Biblioteca Pro Didactica*

Seria *Auxilia*

Au mai colaborat: dr. Ruslan TĂNASĂ, Universitatea de Stat din Moldova

Experți în tematica integrării europene: dr. prof.univ. Grigore VASILESCU; lector universitar drd. Vitalie GROSU, Universitatea de Stat din Moldova

Autorii suportului didactic și ai conceptului: dr. conf.univ. Viorica GORAȘ-POSTICĂ; Rodica EȘANU, Liceul *Columna* din Chișinău; dr. Lia SCLIFOS, Universitatea de Stat din Moldova; dr. conf. cercet. Rodica SOLOVEI, Institutul de Științe ale Educației

Recenzenți:

dr. Svetlana CIBOTARI, Universitatea de Stat din Moldova; dr. Ion STĂVILĂ, viceministru, Ministerul Reintegrării al Republicii Moldova; Nicolae DANDIȘ, Universitatea de Stat din Cahul; Nina UZICOV, prof. de istorie, grad didactic superior, Liceul Teoretic *Ion Creangă* din Chișinău

Redactor stilizator: Mariana VATAMANU-CIOCANU

Coperta, design: Nicolae SUSANU

Corector: Maria BALAN

Tipar: Combinatul Poligrafic

Ediția II, 2009 (în limba română)

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2009

Toate drepturile rezervate.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Integrare europeană pentru tine: Ghid metodologic pentru profesori / Rodica Eșanu, Viorica Goraș-Postică (coord.), Lia Sclifos [et al.]; Centrul Educațional "Pro Didactica", 2009 (Combinatul Poligr.). – 112 p. – (Colecția "Biblioteca Pro Didactica").

1000 ex.

ISBN 978-9975-9745-7-8.

37.016.046:327

I 58

Cuprins

Cuvînt înainte	4	MODULUL III. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană	
LECȚIA 1. Introducere	5		
MODULUL I. Europa și evoluția ideii de unificare europeană		TEMA: DREPTUL EUROPEAN	
TEMA: EUROPA ȘI CIVILIZAȚIA EUROPEANĂ		LECȚIA 17. Aspecte juridice ale integrării europene...	51
Europa și evoluția ideii de unificare europeană.....	6	LECȚIA 18. Cetățenia europeană.....	54
LECȚIA 2. Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului european	6	TEMA: INTEGRAREA ECONOMICĂ EUROPEANĂ	
LECȚIA 3. Fundamentele civilizației europene.....	9	LECȚIA 19. Aspecte ale integrării economice europene	57
TEMA: UNITATEA ÎN DIVERSITATE A EUROPEI		LECȚIA 20. Integrarea economică europeană a Republicii Moldova	60
LECȚIA 4. Valorile comune ale Europei și europenilor	11	TEMA: POLITICILE COMUNE ALE UNIUNII EUROPENE	
LECȚIA 5. Identitatea națională și identitatea europeană	14	LECȚIA 21. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană.....	63
LECȚIA 6. Uniunea Europeană și construcția identității europene	16	LECȚIA 22. Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană.....	66
TEMA: EVOLUȚIA IDEII EUROPENE		LECȚIA 23. Evaluarea modulului <i>Domenii de interes comun în Uniunea Europeană</i>	70
LECȚIA 7. Evoluția ideii de unificare europeană	21	MODULUL IV. Uniunea Europeană între extindere și rezolvarea problemelor actuale. Personalități europene	
LECȚIA 8. Evaluarea modulului <i>Europa și evoluția ideii de unificare europeană</i>	24	TEMA: EXTINDEREA UNIUNII EUROPENE	
MODULUL II. Instituții europene		LECȚIA 24. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene..	73
TEMA: CONSILIUL EUROPEI		LECȚIA 25. Perspectivele extinderii Uniunii Europene și Republica Moldova.....	77
LECȚIA 9. Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană.....	26	TEMA: POLITICA DE VECINĂTATE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ – UN NOU CADRU DE COLABORARE CU VECINII	
LECȚIA 10. Republica Moldova și Consiliul Europei	29	LECȚIA 26. Politica de vecinătate în Uniunea Europeană.....	81
TEMA: UNIUNEA EUROPEANĂ		TEMA: PROBLEME ACTUALE ȘI PERSPECTIVE ALE UNIUNII EUROPENE ȘI ALE SPAȚIULUI EUROPEAN	
LECȚIA 11. Esența și evoluția Uniunii Europene.....	32	LECȚIA 27. Politica de mediu în Uniunea Europeană și în spațiul european.....	85
LECȚIA 12. Uniunea Europeană: prezent și viitor.....	35	LECȚIA 28. Migrațiile ilegale și starea demografică în spațiul european	92
TEMA: INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE		LECȚIA 29. Problema adoptării Constituției Europene	95
LECȚIA 13. Instituții reprezentative, executive și judiciare.....	37	LECȚIA 30. Personalități europene	97
LECȚIA 14. Instituții consultative și financiare.....	43	<i>Curriculum opțional pentru liceu</i>	
TEMA: PROCESUL DECIZIONAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ		<i>Integrare europeană pentru tine</i>	99
LECȚIA 15. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene	45		
LECȚIA 16. Evaluarea modulului <i>Instituții europene</i>	49	Surse bibliografice	110

Cuvînt înainte

Lucrarea este adresată cadrelor didactice care predau în aria curriculară *Socio-umane*, în special profesorilor de istorie și de geografie. Din componenta *Curriculum la decizia școlii* urmează a se rezerva 34 de ore pentru clasele X-XII și a se prezenta o ofertă educațională funcțională pentru tinerii interesați de avantajele și problematica integrării europene.

Curriculumul cuprinde un demers didactic amplu și problematic, avînd menirea să atragă elevii într-un proces de învățare critică și creativă.

Fiecare unitate didactică este alcătuită în baza obiectivelor curriculare și a lecțiilor din *Practicumul pentru elevi*, în cheia cadrului ERRE: evocare-realizare a sensului-reflecție-extindere. Ghidarea profesorilor și, respectiv, a elevilor se efectuează etapizat și operaționalizat, pentru a atinge obiectivele prevăzute și a susține un proces didactic interactiv cu focalizare pe cel ce învață, avîndu-l în rol de subiect și partener în ascensiunea sa formativă.

Invităm profesorii să se informeze profund și detaliat vizavi de multiplele aspecte ale integrării europene, să-și dezvolte convingeri și interese față de această tendință a postmodernității, pentru a-i putea motiva pozitiv pe elevi și a le crea situații de explorare și de învățare profundă.

Proiectările didactice trebuie abordate creativ, iar recomandările – dezvoltate și adaptate la specificul clasei de elevi și la contexte comunitare inedite. De asemenea, a nu se uita că opțiunile urmează să provoace elevul la alegeri și la decizii personale, pentru a se regăsi în ceea ce studiază, face și trăiește *aici și acum* în sala de clasă și în afara ei. Sursele mass-media vor fi la îndemîna oricui, inclusiv site-urile tematice, deoarece informațiile curente vor conta enorm pentru actualizare și inovare, polemici și dezbateri atît de necesare acestei problematice acute a contemporaneității – integrare europeană *pentru mine, pentru tine, pentru noi*.

Aducem mulțumiri managerilor, profesorilor și elevilor din următoarele instituții-pilot, în care s-a desfășurat experimentul pedagogic pe parcursul anului de studii 2008-2009:

- LT *Mereni*, Anenii Noi (prof. Maia ZLOTEA și Ion FRUNZĂ);
- LT *M. Eminescu*, Cahul (prof. Oxana PERJU și Eufrosinia DÎRLEA);
- LT *Șt. Ciobanu*, Talmaza, Ștefan Vodă (prof. Petru PAVLICENCO și Eleonora PUȘCĂ);
- LT *A. Mateevici*, Șoldănești (prof. Victoria LESNIC și Stela PANTAZ);
- LT *M. Eliade*, Nisporeni (prof. Raisa ANDRONACHE și Adriana CHETRARI-OALĂ);
- LT *M. Eminescu*, Fălești (prof. Lucia GLIGOR și Elena SEVERIN);
- Liceul de Inventică și Creativitate *Prometeu Prim*, Chișinău (prof. Eugenia NEGRU);
- LT *L. Deleanu*, Chișinău (prof. Raisa STRATULAT);
- Liceul Academiei de Științe a Moldovei (prof. Angela CIORICI).

Exprimăm recunoștință specialiștilor de la DGÎTS, care s-au implicat în monitorizarea pilotării materialelor didactice, sprijinind profesorii și elevii: Nina STERPU din Nisporeni; Rodica GROSU din Șoldănești; Valentina SÎNCHETRU din Ștefan-Vodă; Vera POPA din Anenii Noi; Silvia VOLOȘCIUC din Fălești.

- * Majoritatea materialelor ilustrative din *Practicum* aparțin elevilor participanți la experiment.

LECȚIA 1. Introducere

PROIECT DIDACTIC

Obiective:

- să identifice obiectivele studierii cursului opțional *Integrare europeană pentru tine*;
- să explice esența modelului de învățare propus;
- să aprecieze importanța studierii cursului opțional *Integrare europeană pentru tine* pentru sine, pentru comunitate.

EVOCARE

1. Elevilor li se propune să formuleze asociații forțate la sintagma *integrare europeană*.
2. În baza lor, elevii elaborează și prezintă o definiție, lucrând individual, în perechi, apoi frontal (*Gîndește-Perechi-Prezintă*).

REALIZARE A SENSULUI

1. Profesorul prezintă noul curs opțional *Integrare europeană pentru tine*.
2. Elevii citesc textul utilizînd semnele: (v) – informație cunoscută; (+) – informație nouă; (!) – informație importantă.
3. Profesorul monitorizează o discuție dirijată în baza sarcinii realizate, punînd accent pe identificarea obiectivelor cursului și pe modelul de învățare propus.

REFLECȚIE

1. Elevii, individual, apoi în grupuri mici, realizează un *Grafic T* cu următoarele compartimente:

Importanța studierii cursului pentru elevi	Importanța studierii cursului pentru comunitate

2. Elevii sînt solicitați să redacteze un text, bazat pe o decizie, continuînd propoziția: *Doresc/ Nu doresc să studiez cursul opțional Integrare europeană pentru tine, pentru că...*
3. Doritorii vor prezenta scrierile reflexive.

EXTINDERE

Elevii sînt invitați să deseneze o variantă de copertă pentru un eventual manual de *Integrare europeană pentru tine*.

Modulul I.

Europa și evoluția ideii de unificare europeană

TEMA: Europa și civilizația europeană

LECȚIA 2. Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului european

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice sensurile etimologic, mitologic, geografic, religios și politic ale noțiunii *Europa*;
- să diferențieze teritoriul geografic de Europa mentală și culturală.

EVOCARE (4-5 min.)

Scriere liberă

1. Profesorul afișează pe tablă un poster pe care este scrisă întrebarea: *Ce știu despre Europa?*
2. Elevilor li se propune să răspundă la întrebare printr-o scriere liberă.
3. Doritorii își citesc notițele, iar profesorul completează pe parcurs posterul.
4. Profesorul împreună cu elevii clasifică informația de pe poster în baza unor criterii (de ex., geografic, istoric, cultural etc.).

REALIZARE A SENSULUI (30 min.)

Lucru în grup

1. Profesorul decide asupra unei modalități de repartizare a elevilor în 5 grupuri (numărare, extragerea fișelor colorate etc.).
2. Textul de la rubrica *Informează-te!* din *Practicumul pentru elevi* este divizat în 5 compartimente, fiecare grup avînd sarcina de a studia unul dintre acestea:
Gr. I – fragmentul 1a și 1b: *Sensul etimologic și sensul mitologic*;
Gr.II – fragmentul 1c: *Sensurile geografic, religios și politic* (pînă la alin. 7);
Gr. III – fragmentul 1c: *Sensurile geografic, religios și politic* (de la alin. 7 pînă la sfîrșit);

Gr. IV - fragmentul 2: *Europa: spațiu geografic*;

Gr. V - fragmentul 3: *Spațiul uman și cultural*.

3. Grupurile vor decide asupra modalității de prezentare a ideilor principale din text (profesorul le va sugera elevilor din gr. IV să utilizeze harta). Fiecare grup va avea la dispoziție pentru prezentare maximum 5 min.

REFLECȚIE (10 min.)

1. Profesorul afișează pe tablă un poster pe care este scris: *Ce am aflat nou despre Europa?* Posterul este împărțit în 5 secțiuni (în corespundere cu aspectele studiate de grupuri).
2. Profesorul repartizează grupurilor fișe adezive și îi invită pe elevi să le completeze cu informații nou aflate din prezentările colegilor. Grupurile vor completa fișele cu idei din fragmentul pe care l-au studiat la etapa *Realizare a sensului*.
3. Ulterior, profesorul inițiază activitatea *Știți oare că...* Elevii vor rosti enunțul *Știți oare că...*, după care vor verbaliza ideea scrisă și vor plasa fișa pe poster în compartimentul corespunzător. Profesorul îi va avertiza pe elevi să fie atenți la ideile enunțate, pentru a nu le repeta.
4. Profesorul face o generalizare pornind de la posterul completat.

EXTINDERE (1 min.)

Profesorul propune sarcina de la rubrica *Acționează!* din *Practicumul pentru elevi*.

- Elaborați o expoziție foto cu tema *Europa în timp*, ținând cont de următoarele criterii:
  - impact vizual;
  - concordanță cu tema;
  - caracter persuasiv;
  - caracter estetic.
- Stabiliți de comun modalitatea de prezentare a expoziției.
- Decideți asupra modalităților de evaluare a expoziției (fișă de evaluare, jurnal de notare a opiniilor, observare, chestionare etc.) și elaborați instrumentele asupra cărora ați decis.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Spațiul cultural european

Culturi distincte, cu vocație europeană (sec. XII-XVI), alături de cultura țărănească:

- cultura scolastică: promovată de clerici, era transmisă în instituțiile de învățământ prin cele 4 discipline (teologia, filozofia, dreptul și medicina); zona „credibilă” este deasupra zonei „inteligibile” care, la rîndul ei, este superioară „sensibilului”; ea a produs iluștri profesori-teologi: Thomas d’Aquino (dominican, profesor la Paris) sau Duns Scot (franciscan, profesor la Oxford);
- cultura cavalierească: era parțial laică, avînd instituțiile și riturile sale: ucenicia, inițierea, jurămîntul, turneele, codurile de onoare; era promovarea unor modele de comportament fondate pe virtuțile feudale: fidelitate față de suveran, loialitate, camaraderie, onoare, apărarea celor slabi, curaj, practica armelor, interes pentru istorie și literatura epică (teme inspirate din dragoste și războaie);
- cultura burgheză: s-a dezvoltat îndeosebi în orașe și era în mare parte laicizată; este cultura oligarhiilor urbane din Italia de Nord, Flandra, Rhenania, orașele hanseatice (Hamburg,

Bremen, Lubeck, Dantzig, Bruges); instituția de bază este „școala comunală”, unde se învața citit-scrisul, socotitul și limbile vernaculare (locale), dar și contabilitatea, geografia, tehnicile de măsurare, tehnologiile mecanice; încurajează interesul pentru istoria locală și patriotismul local.

Aceste culturi se întrepătrund (exemplul tipic este Italia de Nord, unde opere savante sau literare sînt produse în italiană: *Divina comedie* de Dante, operele lui Petrarca și Boccaccio).

Cele 3 culturi au coexistat și au asigurat armonia creștinătății pînă cînd au apărut conflictele între papi și monarhi, între seculari și paieni, între clerici și burghezi.

Europa nu e doar etimologie, geografie sau istorie, ci și populație, cu toată diversitatea acesteia, și ar fi fost imposibil să nu existe și o abordare a *europenului* din *perspectivă europeană*, pe aceasta întîlnind-o la un autor care a fost tradus, deși foarte puțin, și în limba română, și anume la Denis de Rougemont. În unele din numeroasele sale articole privind cultura și civilizația europeană, acesta se referă la omul european, la cel care ar fi trebuit să stea la baza construcției europene concrete. Uimirea a venit însă tocmai de aici. În viziunea lui Rougemont, europeanul era *tezaurul* Europei, un om *al contradicției* creatoare, un om *dialectic*, care își pune în permanență întrebări relative la relațiile sale cu divinitatea, cu comunitatea, cu statul, responsabil de vocația sa în interiorul cetății; era omul în același timp autonom și solidar, liber (dar nu în sens individualist) și implicat, angajat (dar nu în sens totalitar, adică pasiv), un om care are pasiunea ferventă de a fi diferit, dar care acceptă dialogul, chiar pe baze conflictuale, însă fără a încerca să reducă vreunul din termenii conflictului. Rougemont recunoaște că acesta nu e omul de pe stradă, dar că și acesta poate ajunge astfel printr-o educație europeană, care să-l determine să devină și să se simtă european, pentru că uniunea nu poate fi realizată decît de oameni conștienți de faptul că destinul lor depinde de felul în care ei gîndesc și acționează, de civismul lor. Supus procesului educațional, în care statul ar avea un rol minor, individul trebuie însă să-și păstreze autonomia, el trebuind doar să devină *liber și responsabil* în același timp.

(C. Gheorghe, *Dreptul la inadaptare* / www.provincie.ro)

LECȚIA 3. Fundamentele civilizației europene

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să caracterizeze spațiul cultural național și european.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să caracterizeze fundamentele civilizației europene, utilizând diverse surse;
- să identifice în societatea contemporană „dovezi” / „urme” ale fundamentelor civilizației europene;
- să exprime opinii argumentate referitor la sintagma *R.Moldova – parte a civilizației europene*.

EVOCARE (5-7 min.)

Fotolimbaj

1. Profesorul le propune elevilor setul de fișe cu imagini de la începutul temei și formulează următoarea sarcină:
  - Studiați imaginile și identificați-o pe cea mai relevantă pentru reflectarea posibilelor surse/fundamente ale civilizației europene. Motivați-vă alegerea.
2. Elevii studiază fișele și rețin numărul imaginii care corespunde opiniei lor.
3. Profesorul dirijează prezentarea rezultatelor.

REALIZARE A SENSULUI (24-27 min.)

Numbered Heads Together (Mai multe capete împreună) (12-13 min.)

1. Elevii sînt împărțiți în 3 grupuri eterogene. Fiecărui membru al grupului i se atribuie un număr.
2. Dacă tehnica este aplicată pentru prima dată, profesorul anunță modul în care se lucrează: membrii grupului discută și identifică răspunsul la întrebare; răspunde elevul al cărui număr a fost rostit de profesor.
3. Profesorul propune elevilor să studieze din text fragmentul *Fundamentele unei civilizații*.
4. Profesorul adresează întrebări asupra fragmentului citit; după fiecare întrebare le permite elevilor să discute cîteva secunde, apoi numește un număr.

Exemplu de întrebări:

- Care sînt sursele/fundamentele civilizației europene?
  - Ce caracteristică comună fundamentelor civilizației europene ați identificat?
  - Care este contribuția culturii grecești ca sursă a civilizației europene?
5. Din fiecare grup răspunde doar elevul al cărui număr a fost numit de profesor.
  6. Concomitent cu răspunsurile elevilor, profesorul construiește schema *Fundamentele civilizației europene* (vezi *Materiale suplimentare*).

Lucru în grupuri mici cu sarcini diferite (12-14 min.)

1. Elevii continuă să lucreze în aceleași grupuri.
2. Profesorul anunță următoarea sarcină:
  - Studiați sursele. Identificați contribuția fundamentelor civilizației europene (cultura greacă, Roma politică, creștinismul) la crearea unui:
    - *ideal cultural* – Gr. 1 (sursele 1 și 2);
    - *ideal politic* – Gr. 2 (sursele 3 și 4);
    - *ideal religios* – Gr. 3 (sursele 5 și 6).
3. Elevii studiază sursele și formulează răspunsul.
4. Profesorul organizează prezentarea rezultatelor.

REFLECȚIE

Discuție dirijată (10-12 min.)

1. Profesorul inițiază o discuție în cadrul căreia se valorifică elementele descoperite la oră privind fundamentele civilizației europene și cunoștințele generale ale elevilor.
2. Discuția va avea în atenție următoarele aspecte:
  - Putem identifica în societatea contemporană „dovezi” / „urme” ale fundamentelor civilizației europene?
  - Este Republica Moldova – parte a civilizației europene?

EXTINDERE (1 min.)

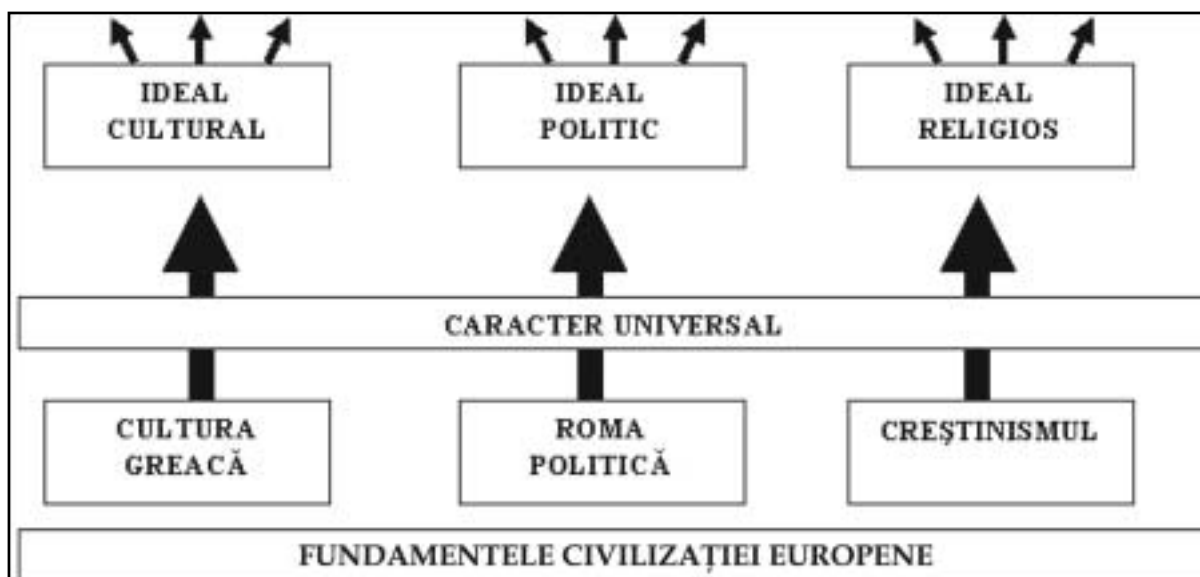
Profesorul le propune elevilor următoarea sarcină:

- Utilizați fundamentele civilizației europene și elaborați o carte de vizită *R.Moldova – parte a civilizației europene*.

N.B.! Elevii pot selecta și folosi simboluri, termeni-cheie, imagini etc.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Schemă. *Fundamentele civilizației europene*

LECȚIA 4. Valorile comune ale Europei și europenilor

*Putem defini calitatea de european prin împărtășirea unui set de valori.
Cu alte cuvinte, a fi european înseamnă a împărtăși valori europene.*
(Jonathan Scheele)

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să identifice modalități/căi de integrare europeană prin cultură, religie, economie, politică etc.;
- să aprecieze rolul spațiului politic, economic, social, cultural european pentru dezvoltarea R. Moldova.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să caracterizeze factorii unității și diversității europene: valori, cultură, religie, limbă;
- să determine, din perspectivă axiologică, atu-urile și problemele actuale ale R. Moldova vizînd integrarea europeană.

EVOCARE (5 min.)

Agenda cu notițe paralele

Profesorul scrie/afișează pe tablă următorul motto: *Putem defini calitatea de european prin împărtășirea unui set de valori. Cu alte cuvinte, a fi european înseamnă a împărtăși valori europene, solicitîndu-le elevilor să-l scrie în caiete (în partea stîngă a foii) și să-l comenteze/interpreteze (în partea dreaptă a foii). Ulterior, elevii (la dorință) comunică cele scrise.*

REALIZARE A SENSULUI (30 min.)

1. Profesorul repartizează elevii în 4 grupuri, fiecare avînd drept sarcină studierea unuia dintre fragmentele de text A, B, C sau D din *Practicumul pentru elevi* de la rubrica *Informează-te și procesează informația!*

Grupul care va studia textul A va lucra în baza metodei *Ghidul pentru învățare*, răspunzînd la următoarele întrebări:

- Ce înțelegeți prin noțiunea de *valoare*?
- Ce valori cunoașteți?
- Ce valori le putem considera europene? De ce?
- Sînt valorile europene și valorile noastre? Argumentați.
- Cît de important este ca omul să se conducă de un sistem de valori?

Grupul care va studia textul B va realiza sarcina:

1. Numiți premisele care stau la baza unității culturale europene.
2. Identificați 3-4 argumente în favoarea diversității culturale europene.

Grupul care va studia textul C va realiza sarcina:

1. Elaborati o schemă în baza primului fragment de text (N. Paraschiv, N. Cristea, *Europa contemporană*).
2. Exprimați-vă opinia vizavi de ideile expuse de Robert Schuman.

Grupul care va studia textul D va realiza sarcina:

1. Identificați ce beneficii au/ar putea avea tinerii din Europa dacă ar dobîndi prin sistemul de învățămînt cunoașterea perfectă a 2 limbi de comunicare în afara celei materne?
2. Prezentați argumente pe marginea enunțului: *Uniunea Europeană nu se poate construi decît pe soclul diversității sale lingvistice*.

Grupurile vor prezenta rezultatul activității.

REFLECȚIE (10 min.)

Profesorul propune elevilor să realizeze sarcina de la rubrica *Comunică, decide și exprimă-ți atitudinea!* din *Practicumul pentru elevi*.

- Pornind de la materialul studiat la rubrica *Informează-te și procesează informația!*, reflectați și răspundeți la întrebarea: *Ce avantaje/dezavantaje pe plan cultural, lingvistic, religios ai avea personal în cazul integrării R. Moldova în UE?*
- Discutați în grup și răspundeți la întrebarea: *Ce avantaje/dezavantaje pe plan cultural, lingvistic, religios ar avea R. Moldova în cazul integrării în UE?* Prezentați variantele de răspuns.

EXTINDERE (1 min.)

Profesorul le propune elevilor sarcina de la rubrica *Acționează!* din *Practicumul pentru elevi*:

- Pornind de la afirmația: *Experiența amară a celui de-al doilea război mondial i-a învățat pe europeni cît de fundamentală este acceptarea valorilor comune*, prezentați în fața clasei unele tradiții și valori specifice europenilor (de ex., o rețetă de bucate, un obicei, o poezie/un cântec popular etc.).

N.B.! Pentru a demonstra diversitatea, fiecare elev urmează să prezinte valori ale uneia dintre țările UE.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Europa multiculturală

Europa culturală nu e altceva decît Europa multiculturală. De ex., tabloul *Sosirea Mariei de Medici la Marsilia* de Rubens este o chintesență a culturii sec. XVII: un pictor flamand, căruia i se va încredința decorarea palatului regal al unei regine franceze de origine italiană. În Evul Mediu, în Renaștere, în sec. XVIII – al Luminilor, în perioada Romantismului sec. XIX și mai apoi pînă aproape de zilele noastre ideile și creațiile artistice treceau de la o țară la alta, de la o limbă la alta.

(S. Mihuț, *Politica culturală într-o Europă unită*)

Diversitatea lingvistică în Europa

Diversitatea lingvistică constituie unul dintre simbolurile fundamentale ale Uniunii Europene și un atu cultural de prim-plan. Aderarea a 10 state în mai 2004 și apoi a încă 2 state în ianuarie 2007 a dus la dublarea numărului limbilor oficiale. Nici o altă organizație sau instituție din lume nu lucrează utilizând atâtea limbi.

Instituțiile UE au un „regim lingvistic” comun, stabilit de Consiliu în 1958. Modificat ulterior cu fiecare nouă extindere, acesta prevede în prezent 23 de limbi oficiale și de lucru, și anume: germana, engleza, bulgara, daneza, spaniola, estona, finlandeza, franceza, greaca, maghiara, irlandeza, italiana, letona, lituaniana, malteza, olandeza, polona, portugheza, româna, slovacă, slovena, suedeza și ceha. Pentru a asigura funcționarea Consiliului ca instituție multilingvă, Secretariatul General al acestuia dispune de un Serviciu lingvistic, care cooperează îndeaproape, în ceea ce privește textele legislative, cu Direcția pentru calitatea legislației a Serviciului juridic.

(www.infozonemedia.eu)

Rădăcinile lingvistice ale Europei

Evoluția limbilor reflectă schimbările din istorie. Mișcarea popoarelor a adus valuri succesive de limbi în Europa. De ex., căderea Imperiului Roman a generat un proces prin care s-au dezvoltat limbile romanice, precum franceza, italiana și spaniola.

Majoritatea limbilor europene moderne s-au dezvoltat din rădăcini comune central-asiatice sau anatoliene: este vorba de limba proto-indo-europeană, a cărei evoluție constituie încă un subiect de dezbatere.

În consecință, majoritatea limbilor europene aparțin unui anumit grup de limbi indo-europene:

- **baltic** – grupul de răsărit (letona și lituaniana) și grupul de apus (de ex., vechea prusiană);
- **celtic** – grupul britonic (de ex., galeza) și grupul gaelic (de ex., irlandeza);
- **germanic** – grupul de nord (de ex., daneza și suedeza) și grupul de apus (de ex., olandeza, engleza și germana);
- **romanic** – limbi daco-romanice (de ex., româna), galo-romanice (de ex., franceza), iberoromanice (de ex., portugheza și spaniola), italo-romanice (de ex., italiana) și reto-romanice (de ex., retoromana elvețiană);
- **slavic** – grupul de răsărit (de ex., rusa), grupul de sud (de ex., bulgara și slovena) și grupul de apus (de ex., ceha și poloneza).

Limbile albaneză și greacă, de asemenea, fac parte din familia limbilor indo-europene, însă nu se înrudesesc cu nici o altă limbă care descinde din această familie.

Există totuși câteva limbi europene care au rădăcini complet diferite. Limbile estonă, finlandeză și maghiară aparțin subfamiliei fino-ugrice, din cadrul limbilor uralice. Specialiștii consideră că acestea au evoluat în zona din vestul munților Ural de pe teritoriul Rusiei moderne.

Pe de altă parte, malteza este o limbă semitică, cu rădăcini arabe, în timp ce pentru limba bască, vorbită în prezent de cca 800 000 de oameni, nu s-a putut dovedi vreo legătură cu orice altă familie de limbi.

(<http://www.ec.europa.eu/education/languages>)

LECȚIA 5. Identitatea națională și identitatea europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să identifice, în baza pluralismului axiologic, valorile și principiile care definesc identitatea civică europeană;
- să exerseze demersuri de promovare a ideii de integrare europeană.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să definească, în baza pluralismului axiologic, identitatea culturală europeană;
- să construiască discursuri referitor la importanța procesului de afirmare a identității europene pentru succesul proiectului european.

EVOCARE (10-12 min.)

Discuție dirijată (5-6 min.)

1. Profesorul le propune elevilor următoarea afirmație a lui Umberto Eco: *Cînd mă aflu în Italia mă simt milanez, cînd mă aflu în Europa mă simt italian, iar cînd mă aflu în America mă simt european.*
2. Profesorul formulează întrebări care au ca scop focalizarea atenției elevilor asupra conceptului de *identitate colectivă*. De ex.:
  - Considerați că avem mai multe identități? Care ar fi ele?
  - Cum s-ar explica faptul că a fi *italian* nu împiedică a fi *european*?
  - etc.

Graffiti (5-6 min.)

1. Dacă tehnica nu a mai fost aplicată, elevii sînt familiarizați cu modul de lucru: scriu ideile, fără a le verbaliza; la tablă lucrează concomitent mai mulți elevi (atît cît permite spațiul); nu se verifică dacă informația a mai fost notată de cineva; se lucrează operativ și participă întreaga clasă.
2. Profesorul notează pe tablă sau pe flip-chart: *Mă simt membru al comunității naționale prin faptul că...* și solicită elevii să enumere elementele spirituale și materiale prin care aceștia își identifică apartenența la comunitatea națională.

Răspunsurile pot face trimitere la: evenimente/procese istorice, personalități istorice (eroi) care au promovat valori naționale, limbă, monumente istorice și culturale, folclor (costum național, tradiții), locuri memorabile și un peisaj tipic, mentalitate specifică, însemne oficiale (imn, drapel etc.), specialități culinare etc.

3. Elevii formulează enunțuri simple și le scriu pe tablă.
4. Profesorul dirijează examinarea de către elevi a rezultatelor obținute. Se va evita o generalizare meticuloasă a informației pe categorii.

REALIZARE A SENSULUI (21-23 min.)

Lucru cu sursele (14-16 min.)

1. Profesorul le propune elevilor să audieze sursele 1 și 2 de la rubrica *Procesează informația!* și să realizeze următoarele sarcini:
  - Identificați cum definesc autorii noțiunea de *a fi european*.
  - Elaborați propria definiție pentru *ce înseamnă a fi european*.
2. Elevii studiază sursele și redactează răspunsurile.
3. Elevii prezintă și discută rezultatele.

Termeni (5-7 min.)

4. Elevii studiază din tema lecției conceptele de *identitate culturală europeană* și *identitate UE* și realizează următoarea sarcină:
  - Determinați la care dintre concepte (*identitate culturală europeană* sau *identitate UE*) fac trimitere definițiile de *european* din sursele studiate anterior. Argumentați.

REFLECȚIE (10-15 min.)

Lucru cu sursele

1. Elevii studiază sursa 3 de la rubrica *Exprimă-ți atitudinea!* și realizează următoarele sarcini:
  - Exprimați-vă opinia: există *un suflet* al Europei?
  - Transferat la comunitatea europeană, *o mare solidaritate* ar reflecta trecutul, prezentul sau viitorul Europei? Argumentați-vă opinia.
2. Elevii studiază sursa.
3. Elevii prezintă și discută rezultatele.

EXTINDERE (1 min.)

Reflecțați asupra afirmației lui François Roth: *Europa nu este în urmă, ci în fața noastră. Ea se inventează în fiecare zi.* Realizați o documentare în mass-media și identificați o „dovadă” a acestui proces.

LECȚIA 6. Uniunea Europeană și construcția

identității europene

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, fenomene specifice integrării europene;
- să identifice problemele actuale ale UE.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să determine caracteristicile esențiale ale procesului de formare a identității UE, utilizând materialul suport;
- să explice problemele specifice procesului de construcție a identității europene, utilizând materialul suport.

EVOCARE (4-5 min.)

Citate

1. Profesorul propune atenției elevilor o reflecție de Ernest Renan, enunțată în 1882: *Națiunile nu sînt eterne. Au un început și vor avea un sfîrșit. Vor fi înlocuite, probabil, de o confederație europeană.*
  - Exprimați-vă opinia referitor la evoluția relației identitate națională-identitate europeană prin: „acord”, „discutabil”, „dezacord” cu ideea din citat.
2. Profesorul solicită 1-2 argumente pentru fiecare opinie („acord”, „discutabil”, „dezacord”).

REALIZARE A SENSULUI (19-23 min.)

Lucru cu sursele (7-8 min.)

1. Profesorul propune elevilor să studieze individual sursa de la rubrica *Exprimă-ți atitudinea!* și să identifice opinia autorului despre rolul/locul identității naționale în condițiile integrării europene.
2. Elevii studiază și identifică răspunsul. Profesorul dirijează discuția spre ideea că identitatea UE se vrea complementară identității naționale.
3. Elevii prezintă rezultatele.

Lectură în perechi. Deducții în perechi (12-15 min.)

1. Elevii sînt organizați în perechi.
2. Profesorul le propune să studieze informația din Fișa de lucru *Analiza comparativă a proceselor care au stat la baza națiunii și a celor implicate în construcția identității UE* (vezi rubrica *Procesează informația!*), să discute și să determine care dintre locații corespunde

identității naționale și care – noii identități europene.

3. Elevii discută și deduc (pe rînd) descrierea corespunzătoare construcției identității naționale și cea caracteristică construcției noii identități europene (identității UE).

N.B.! Dacă consideră oportun, profesorul le va solicita elevilor să sistematizeze rezultatele activității în caiete, respectînd modelul propus mai jos:

Criteria de analiză	Construcția noii identități europene	Efecte pentru afirmarea la etapa actuală a noii identități europene
		<i>N.B.!</i> Această rubrică este completată la etapa următoare.

* Fișa completată este inserată la rubrica *Materiale suplimentare*.

REFLECȚIE (15-16 min.)

Argumentare

1. Profesorul organizează elevii în grupuri mici (dacă e posibil, a cîte 2 perechi fiecare).
2. Grupurile primesc următoarea sarcină:
  - Deduceți, pentru fiecare criteriu propus în fișă, efectele asupra afirmării la etapa actuală a noii identități europene.
  - Utilizați efectele identificate pentru a argumenta afirmația: *Atracția emoțională a apartenenței naționale este mult prea puternică pentru a ceda în fața „europenizării”*.
3. Membrii grupurilor discută și formulează argumente.
4. Elevii prezintă selectiv rezultatele.

EXTINDERE (1 min.)

1. Profesorul anunță tema activității: *Identitatea europeană și „europenizarea” manualelor de istorie (vezi rubrica Acționează!).*
2. În cazul cînd consideră oportun a revizui nivelul de dificultate al sarcinii, profesorul poate propune elevilor un fapt istoric selectat în prealabil. De ex.:
  - *Scrisoarea lui Ștefan cel Mare adresată principilor europeni după bătălia de la Vaslui (ianuarie, 1475);*
  - *Redactarea monografiei Descrierea Moldovei de Dimitrie Cantemir la cererea Academiei din Berlin (1714);*
  - *Activitatea diplomatică a lui Nicolae Titulescu în cadrul Ligii Națiunilor în perioada interbelică;*
  - *Adoptarea legii despre drapelul de stat – Tricolorul: albastru, galben și roșu – de către Parlamentul RSSM (aprilie, 1990);*
  - etc.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Fișă de lucru: *Analiza comparativă a proceselor care au stat la baza națiunii și a celor implicate în construcția noii identități europene (UE) **

Criterii de analiză	Construcția identității naționale	Construcția noii identități europene (UE)	Efecte pentru afirmarea noii identități europene (UE)
<i>Căile de formare a noii identități colective</i>	s-a format atât printr-un proces spontan („de jos”), cât și prin decizie politică („de sus”);	este produsul deciziei la nivel birocratic a unei elite („de sus”);	cetățenii simpli nu se simt implicați în procesul de construcție a noii identități;
<i>Timpul implicat pentru afirmarea proceselor identitare</i>	este rezultatul unui proces treptat de evoluție istorică;	este de referință recentă (lansată ca un concept politic oficial în anul 1973);	„nu a avut timp pentru o evoluție eșalonată”;
<i>Elementele care definesc noua identitate colectivă</i>	astăzi elementele care-i definesc identitatea apar ca solide și relevante: comunitatea de limbă, teritoriu, tradiții istorice etc.;	elementele care-i definesc identitatea fac trimitere la Europa, la instituțiile, normele și politicile UE;	membrii comunității „nu cunosc suficient de bine reperele culturale ale noii identități la care sînt chemați să contribuie”;
<i>Participarea actorilor sociali la formarea noii identități colective</i>	participă „toți actorii sociali”;	pașii realizați sînt rezultatul voinței elitei politice fără o încercare de implicare sistematică a cetățenilor;	cetățenii nu se văd ca parte a marelui întreg, sînt spectatori pasivi;
<i>Utilizarea unor simboluri pentru mobilizarea indivizilor spre noua identitate</i>	simbolica (de ex., drapel, imn etc.) dă sens și explică opțiunile identitare; este omniprezentă și exercită o puternică forță emoțională;	simbolica (de ex., drapel, imn etc.) încearcă să dea sens și să explice opțiunile identitare; este o simbolică supranațională care apare ca „artificială” și, în plus, cu „ocazii rare și nesemnificative” de manifestare;	rezultă o simbolică „fără un atașament afectiv necesar” construcției unei noi identități;
<i>Modul cum este „învățată” noua identitate de către membrii comunității</i>	programele și manualele școlare sînt fidele „învățării” identității; ele oferă un exercițiu de învățare cotidian cu un puternic suport emoțional.	problematica apare ca o dimensiune adăugată, juxtapusă programelor și manualelor școlare; ocaziile pentru un exercițiu de învățare sînt rare, iar mesajul destul de abstract.	exercițiul de învățare nu este suficient pentru a modela în inconștientul colectiv al cetățenilor europeni noua identitate.

* Transpunere didactică după C. Bârzea, 2005.

Identitatea națională în condițiile integrării europene

Astăzi există o intensă dispută vizavi de viitorul relației identitate națională-identitate europeană în condițiile integrării europene. La extreme: unii autori văd identitatea europeană ca un proces de negare a identității naționale; ei consideră că, în final, integrarea va „șterge” specificul național; alții susțin că identitatea națională nu poate fi substituită prin construcția unei noi identități europene. Diversitatea opiniilor este completată de autori care consideră că identitatea europeană și identitatea națională se fortifică reciproc și au de câștigat din afirmarea proiectului european.

Va veni o zi când națiunile europene, fără să-și piardă specificitatea și glorioasa lor individualitate, se vor uni într-o uniune superioară, constituind fraternitatea europeană.
(Victor Hugo)

Națiunile nu sînt eterne. Au un început și vor avea un sfîrșit. Vor fi înlocuite, probabil, de o confederație europeană.
(Ernest Renan)

Nu poate fi vorba în cazul Europei despre o unificare, în sensul ștergerii diferențelor. A-i pretinde să se uniformizeze, ca America ori Rusia, înseamnă să te înșeli total, dacă e vorba de teorie, și să-i vrei pieirea, dacă e vorba de practică. Dacă totul merge bine, atunci se va afirma o nouă unitate de ordin superior, deasupra națiunilor, care vor continua să existe în toată puterea lor cea veche. Dacă merge rău, atunci ea se va dezagrega complet.
(Hermann Keyserling)

Pe măsură ce Uniunea [Uniunea Europeană – n.n.] avansează, se pare că și-a pierdut cetățenii pe drum. Mulți întorc spatele acestui proiect. Nu pot zări ceea ce este comun pentru Europa. Nu se simt parte a marelui întreg. Chiar și în noile state membre, entuziasmul pentru familia europeană a început să se răcească. Am atins o Europă unită fără a-i uni pe europeni.
(Jan Peter Balkenende)

Cît privește relația dintre „specificul național” și „integrarea europeană”, sînt puține lucruri esențiale de spus din punctul meu de vedere. Mai întii, „integrarea” nu atentează în nici un fel la existența „specificului național”. În al doilea rînd, acest „specific” evoluează, se îmbogățește, se nuanțează prin toate influențele și achizițiile fecunde ale „integrării”. Această alarmă este întreținută în mod artificial mai ales de conservatori și tradiționaliști.
(A. Marino, *Carnete europene. Prezențe românești și realități europene*)

În pofida reducerii eterogenităților, națiunile și statele naționale europene nu par a fi, deocamdată, realmente amenințate de intens vehiculata contopire/amalgamare într-o entitate cu caracter supra-/transnațional. Ba dimpotrivă, începând cu anii 90 ai sec. XX, se constată un proces tocmai contrar de revigorare și resurecție a ideii de națiune și stat național. (...)

Indiscutabil, comparativ cu integrarea politică, economică sau socială, integrarea culturală este mult mai dificil de realizat, deoarece ea nu poate fi efectuată printr-o simplă decizie politică. În cazul identităților naționale, populația rămîne în mod firesc mai atașată de ceea ce consideră a fi sistemul ei referențial principal. Prin urmare, trebuie să admitem că nici pe termen mediu, nici chiar pe termen lung, în măsura previzibilului, nu se pune problema dispariției statului național, acesta rămînînd unul dintre instrumentele principale de asigurare a identității.

(N. Enciu, V. Enciu, *Construcția Europeană (1945-2007): curs universitar*)

LECȚIA 7. Evoluția ideii de unificare europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiectiv de referință:

- să explice modul de abordare a procesului de integrare europeană în diferite perioade, medii sociale etc.;
- să aprecieze rolul organizațiilor europene în procesul de integrare.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să identifice circumstanțele care au favorizat constituirea UE;
- să determine în baza textului idei importante pentru unificarea europeană;
- să aprecieze impactul unității la nivel european, precum și la nivel local.

EVOCARE (9-10 min.)

Elevilor li se va pune să răspundă la următoarele întrebări:

1. Care sînt motivele ce-i determină pe oameni să se apropie unii de alții, făcîndu-și prieteni, unindu-se în organizații comune etc.?
2. Discută cu colegul de bancă și elaborați o listă comună. Prezentați ideile notate (*Gîndește-Perechi-Prezintă*).
3. Care au fost, la nivel european, circumstanțele ce au favorizat apropierea statelor pînă la constituirea UE?

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

1. Elevii sînt împărțiți în 7 grupuri.

Primele 3 grupuri vor realiza următoarele sarcini:

- a) Citiți cîte o secvență de text.
- b) Intitulați textul/secvența.
- c) Prezentați ideile care constituie chintesența secvenței citite.

Elevii din celelalte grupuri vor realiza următoarele sarcini:

- a) Citiți cîte o secvență de text.
- b) Intitulați textul/secvența.
- c) Prezentați personalitățile și ideile de unificare identificate în secvența citită.
- d) Notați ideile într-un tabel, împreună cu profesorul.

Nr.	Personalitatea	Perioada în care a activat	Ideile de unificare propuse

Profesorul va completa un tabel similar pe tablă, iar elevii vor fi încurajați s-o facă în caiete.

REFLECȚIE (9-10 min.)

Elevilor, repartizați în grupuri, li se propune să realizeze una din următoarele sarcini:

- a) Comunicați cu colegii și identificați 1-2 situații când evenimentele s-au derulat după modelul propus de Abatele de Saint-Pierre.
- b) Exprimați-vă punctul de vedere privind rolul Declarației lui Schuman în evoluția ideii europene (vezi *Practicumul pentru elevi*).
- c) Analizați tabelul și determinați rolul organizațiilor în procesul de unificare.

EXTINDERE (1 min.)

Elevii vor avea de realizat următoarele sarcini:

1. Discutați cu colegii de grup și decideți cum vă poate afecta prezența sau lipsa unității oamenilor în comunitate.
2. Propuneți o idee care ar putea contribui la unitatea comunității și ar putea fi implementată.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial și al confruntărilor militare directe între statele europene au creat condiții propice pentru continuarea tradiționalului discurs al unificării europene. Având la bază necesitatea instituirii unui mecanism care să garanteze pacea și stabilitatea în regiune, discursul integraționist a fost stimulat, totodată, și de nevoia depășirii crizei economice profunde în care s-a pomenit Europa după război. Deși integrarea europeană se consideră a fi reprezentată preponderent de UE, de menționat că ideea unificării și coeziunii europene a evoluat în perioada postbelică prin crearea unui șir de organizații internaționale interguvernamentale europene, care vor plasa la temelia activității lor principiile înaintate în decursul dezvoltării istorice a ideii europene. De asemenea, în cadrul organizațiilor interguvernamentale obiectivul de bază presupunea, de regulă, nu atât integrarea, cât dezvoltarea cooperării interstatale și definirea intereselor comune capabile să constituie un fundament solid în depășirea conflictelor între statele membre.

Astfel, una dintre primele instituții care a încorporat majoritatea statelor vest-europene este Organizația Europeană pentru Cooperare Economică (1948). Deși nu și-a stabilit ca obiectiv aprofundarea integrării economice între state, rolul său în gestionarea ajutoarelor americane oferite conform Planului Marshall a contribuit substanțial la stabilizarea economică a Europei postbelice și la crearea condițiilor favorabile pentru demararea proceselor economice integraționiste. Începând cu 1961, organizația își schimbă denumirea în Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică și își stabilește ca obiectiv liberalizarea comerțului între statele membre și dezvoltarea economică a acestora.

Înființarea Alianței Nord-Atlantice (NATO) în aprilie 1949 este considerată a fi un pas de importanță nu numai europeană, dar și mondială. Fondarea acestei organizații a avut drept scop garantarea păcii și stabilității în regiune, precum și securității membrilor săi, contribuind, astfel, la crearea condițiilor pentru începerea proceselor de integrare economică, care necesită stabilitate politică și mecanisme viabile de garantare a păcii. În acest sens, procesul de integrare

economică din cadrul Comunității Economice Europene, ce se va transforma în Comunitatea Europeană și apoi în Uniunea Europeană, va fi continuu acompaniat și susținut de existența Alianței Nord-Atlantice, care a constituit un mijloc sigur de garantare a păcii și securității pe continentul european.

Un rol distinct în unificarea europeană postbelică și actuală îi revine Consiliului Europei – organizație europeană interguvernamentală creată la 4 mai 1949. În prezent, Consiliul Europei întrunește 47 de state membre și are ca participanți cu statut de observatori state din afara spațiului european: SUA, Canada, Japonia, Mexic, Israel, Vatican. Având ca obiective strategice promovarea democrației și a drepturilor omului, a principiilor statului de drept și a identității europene, întărirea securității cetățenilor europeni și dezvoltarea cooperării cu alte organisme internaționale, Consiliul Europei a contribuit la crearea unui spațiu european al stabilității și cooperării, al valorilor comune, iar prin aceasta la conștientizarea comunității de civilizație a popoarelor europene, favorizând proiectele integraționiste europene.

Deși a fost fondată cu mult după inițierea proceselor de integrare economică, declanșate odată cu crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului și a Comunității Economice Europene, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa îi revine un rol deosebit în dezvoltarea ideilor unificării europene. Înființată la 1 august 1975, odată cu semnarea Actului Final de la Helsinki, organizația a funcționat inițial ca un sistem de conferințe și reuniuni periodice și a purtat numele de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE). Conferința de la Budapesta din 1994 a hotărât transformarea acestei structuri din proces de cooperare în organizație internațională, cu toate elementele imanente unei asemenea structuri, cu denumirea de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Importanța acestei structuri internaționale constă în dezvoltarea cooperării între statele predispuse spre confruntare în contextul războiului rece. Totodată, eforturile sale de consolidare a valorilor comune și acordare a sprijinului statelor pentru edificarea unei societăți democratice, civile, bazate pe statul de drept; de prevenire și reglementare a conflictelor; de garantare a păcii și stabilității au contribuit substanțial la dezvoltarea unității europene și la promovarea sentimentului apartenenței la o civilizație comună.

Importanța organizațiilor menționate constă în faptul că fiecare dintre ele a avut și are un rol considerabil și original în dezvoltarea coeziunii europene. Deși majoritatea se bazează pe cooperarea interguvernamentală, interstatală, activitatea lor s-a soldat cu rezultate notabile în promovarea valorilor comune.

LECȚIA 8. Evaluarea modulului *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*

PROIECT DIDACTIC

Standard curricular de performanță:

- să proiecteze o acțiune, reală sau virtuală, de promovare la nivel local, național, european a valorilor și atitudinilor europene.

Obiective de evaluare:

La finele activității, elevii vor putea:

- să proiecteze, prin efort individual sau colectiv, o acțiune de promovare a modelului cultural sau identitar european la nivel local, național, european;
- să motiveze necesitatea unor acțiuni de promovare a modelului cultural sau identitar european la nivel local, național, european.

EVOCARÉ

1. Profesorul invită elevii să redacteze o listă a *temelor pentru extindere* propuse pentru modulul *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*.
2. Elevii reflectează individual la conținutul fiecărei teme, decid dacă, realizând o temă sau alta, au avut ocazia de a *proiecta acțiuni de promovare a modelului cultural sau identitar european*.

REALIZARE A SENSULUI

1. Profesorul le propune elevilor să selecteze tema pentru extindere ce demonstrează cel mai bine *efortul personal* în promovarea, prin acțiuni individuale sau colective, a modelului cultural sau identitar european.
2. Opțiunile elevilor sînt notate pe fișe și prezentate profesorului.
3. Profesorul organizează clasa în funcție de opțiunile elevilor (aceștia lucrează în perechi sau în grupuri mici).
4. Elevii care au pledat pentru aceeași temă discută și decid forma în care o vor prezenta în grupul mare.
5. Elevii prezintă temele.

REFLECȚIE

1. Elevii sînt invitați să-și autoevalueze participarea la realizarea temelor pentru extindere propuse în modulul *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*.

N.B.! Profesorul poate propune ca posibile criterii pentru autoevaluare: dificultate; utilitate pentru formarea personală; eficiență; mesaj persuasiv; ocazie deosebită de manifestare individuală/în grup etc.

2. Profesorul solicită elevii să argumenteze necesitatea unor acțiuni de promovare a modelului cultural sau identitar european la nivel local, național, european.

EXTINDERE

Elevii sînt rugați să completeze un minidosar cu:

- una dintre temele pentru extindere (la alegere) ce demonstrează cel mai bine *efortul personal* în proiectarea unor acțiuni de promovare a modelului cultural sau identitar european;
- aprecierile a cel puțin 2 colegi referitor la realizarea temelor pentru extindere din modulul *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*.

Modulul II.

Instituții europene

TEMA: Consiliul Europei

LECȚIA 9. Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să caracterizeze mecanismele de funcționare, acțiunile principalelor organizații și instituții europene;
- să aprecieze rolul organizațiilor europene în procesul de integrare.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice esența prevederilor unor secvențe ale Statutului Consiliului Europei;
- să prezinte mecanismul de funcționare a Consiliului Europei;
- să-și exprime opinia vizavi de unele realizări ale Consiliului Europei;
- să aprecieze rolul Consiliului Europei în procesul de integrare europeană.

EVOCARE (6-7 min.)

Metoda BBB (Brainwriting cu mapa de imagini)

1. Profesorul scrie pe un poster sintagma *Consiliul Europei* și realizează cu elevii un asalt de idei pornind de la întrebarea: *Ce vă sugerează această noțiune?*
2. Profesorul construiește pe un poster sau pe tablă următorul tabel (elevii îl construiesc în caiete):

Imaginea	Ideile generate de aceasta
1.	
2.	
3.	
4.	

3. Profesorul prezintă, pe rând, imaginile, le afișează în prima rubrică a tabelului (vezi imaginile din *Practicumul pentru elevi*), propunându-le elevilor să mediteze individual și să completeze tabelul.

4. Profesorul propune doritorilor să citească ideile, completînd pe parcurs tabelul de pe tablă, apoi, împreună cu clasa, generalizează cele realizate.

REALIZARE A SENSULUI (30 min.)

Lucru în grup

1. Elevii sînt repartizați în 4 grupuri, fiecare urmînd să lucreze cu cîte o secvență de text de la rubrica *Informează-te!* din *Practicumul pentru elevi*.

Gr. I – fragmentul A:

- formulați 3-4 idei în baza Statutului Consiliului Europei;
- arătați pe hartă țările care au stat la baza constituirii, în 1949, a Consiliului Europei.

Gr. II – fragmentul B:

- numiți principalele organisme ale Consiliului Europei;
- specificați funcțiile de bază ale principalelor organisme ale Consiliului Europei.

Gr. III – fragmentul C:

- identificați 3-4 premise/cauze care au condus la aprobarea documentelor nominalizate;
- selectați unul din documentele propuse și apreciați cum este valorificat acesta în R.Moldova.

Gr. IV – fragmentul D:

- prezentați obiectivele Consiliului Europei prin simboluri;
- pornind de la fragmentul *Mijloace menite să încurajeze democrația*, propuneți cîte o soluție pentru fiecare aspect descris, raportată la realitățile din R. Moldova.

2. Sarcinile vor fi prezentate în plen, fiecare grup avînd la dispoziție cîte 3-4 min.

REFLECȚIE (7-8 min.)

În baza materialului *Mijloace menite să încurajeze democrația*, stabiliți dacă obiectivul Consiliului Europei *Favorizarea dezvoltării democrației* se realizează în comunitatea voastră/școală. Propuneți, dacă este cazul, modalități de ameliorare a situației.

EXTINDERE (1 min.)

1. Realizați un poster sau un alt produs care ar reprezenta simbolurile Consiliului Europei.
2. Elaborați 2-3 simboluri care ar reprezenta consiliul local/al școlii/clasei (la alegere).

MATERIALE SUPLIMENTARE

Originile Consiliului Europei

Formula *Consiliul Europei* a fost avansată și utilizată de Winston Churchill în unele din declarațiile sale din timpul celui de-al doilea război mondial. Astfel, în octombrie 1942, premierul britanic spunea: *Oricît de departe poate părea astăzi acest obiectiv, eu am speranța fermă că familia europeană va acționa într-o uniune strînsă în cadrul Consiliului Europei. Aștept și doresc crearea Statelor Unite ale Europei, unde va fi posibilă orice călătorie fără obstacole. Sper să văd economia Europei studiată într-un tot unitar. Sper să văd un Consiliu care să regrepeze poate 10 națiuni, printre care fostele Mari Puteri...*

(...) La doar un an și câteva luni de la încheierea războiului, în celebrul său discurs de la Zurich, din 19 septembrie 1946, după evocarea ravagiilor pricinuite de acesta, Winston Churchill a invitat dușmanii din ajun, îndeosebi Franța și Germania, să se reconcilieze, pentru a crea progresiv ceea ce el a numit un *Consiliu al Europei*, care ar transforma în întregime situația și, pe parcursul câtorva ani, ar conferi Europei *aceeași libertate și fericire ca cea de astăzi din Elveția. Noi va trebui să edificăm*, a concluzionat Churchill, *Statele Unite ale Europei*.

(N. Enciu, V. Enciu, *Construcția Europeană (1945-2007): curs universitar*)

State membre ale Consiliului Europei

- Belgia, Danemarca, Franța, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Suedia și Turcia (1949).
- Islanda și Germania (1950); Austria (1956); Cipru (1961); Elveția (1963); Malta (1965); Portugalia (1976); Spania (1977); Liechtenstein (1978); San Marino (1988); Finlanda (1989); Ungaria (1990); Polonia (1991); Bulgaria (1992); Estonia, Lituania, Slovenia, Republica Cehă, Slovacia, România (1993); Andorra (1994); Letonia, Albania, Moldova, Ucraina, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (1995); Federația Rusă și Croația (1996); Georgia (1999); Armenia, Azerbaidjan (2001); Bosnia și Herțegovina (2002); Serbia (împreună cu Muntenegru) (2003); Monaco (2004); Muntenegru (2007).

State cu statut de observator

- Canada, Vatican, Japonia, SUA, Mexic și Israel. (www.coe.int)

Drapelul, imnul și sigla Europei

Europa are drapelul său: un cerc format din 12 stele de aur pe fond albastru. Această emblemă a fost adoptată în 1955 de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la propunerea Adunării Parlamentare. Prin dispunerea lor, stelele simbolizează uniunea popoarelor Europei. Numărul lor este invariabil, 12 fiind simbolul perfecțiunii și al plenitudinii. Din mai 1986, drapelul european este și emblema oficială a Uniunii Europene.

În 1972 Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat imnul european: aranjamentul muzical (fără text), realizat de Herbert von Karajan, al *Odeii bucuriei* – preludiul părții a patra a *Simfoniei a IX-a* de Beethoven. Imnul este interpretat cu prilejul ceremoniilor europene.

Spre deosebire de drapel și de imn, care au devenit simboluri europene, sigla este un simbol distinctiv al Consiliului Europei. A fost adoptată cu ocazia celei de-a 50-a aniversări, în mai 1999. Utilizarea sa permanentă a fost aprobată printr-o rezoluție a Comitetului de Miniștri în anul 2000.

(*Consiliul Europei. 800 milioane de europeni*)

LECȚIA 10. Republica Moldova și Consiliul Europei

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să aprecieze rolul spațiului politic, economic, social, cultural european pentru dezvoltarea R. Moldova;
- să determine evoluția relațiilor R. Moldova-principalele organizații europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să aprecieze, utilizând materialul suport, rolul Consiliului Europei în afirmarea societății democratice și a statului de drept în R. Moldova;
- să identifice ocazii de participare a comunității școlare din R. Moldova la programe lansate de Consiliul Europei;
- să formuleze opinii argumentate despre evoluția relațiilor R. Moldova-Consiliul Europei.

EVOCARE (5 min.)

Dublu asalt de idei

1. Profesorul organizează un asalt de idei în 2 etape:

- etapa I: elevii sînt invitați să formuleze idei referitor la *interesul statului R. Moldova de a fi membru al Consiliului Europei*;
- etapa II: elevii sînt invitați să formuleze idei referitor la *interesul Consiliului Europei ca statul R. Moldova să fie membru al organizației*.

N.B.! Activitatea are ca suport cunoștințele elevilor despre domeniile societății europene spre care este orientată activitatea Consiliului Europei.

2. Rezultatele asaltului de idei pot fi organizate la tablă după exemplul propus mai jos.

Consiliul Europei pentru noi...	Noi pentru Consiliul Europei...
• ...	• ...
• ...	• ...

3. Profesorul generalizează rezultatele activității și face atenți elevii că în activitatea ce urmează vor avea posibilitatea să aprecieze rolul Consiliului Europei în afirmarea societății democratice și a statului de drept în R. Moldova (*Consiliul Europei pentru noi...*).

REALIZARE A SENSULUI (20 min.)

Lucru în grupuri mici cu sarcini diferite

1. Clasa este organizată în 4 grupuri, fiecare lucrînd asupra unui fragment (A, B, C, D) din

textul *Rolul Consiliului Europei în R. Moldova* din *Practicumul pentru elevi*.

2. Profesorul propune elevilor următoarea sarcină:

- Elaborați o prezentare la tema: *Rolul Consiliului Europei în R. Moldova*. Utilizați materialul suport și sarcinile adiacente.

3. Profesorul dirijează prezentarea rezultatelor activității de grup.

REFLECȚIE (15-18 min.)

Lucru cu caricatura (7-8 min.)

1. Elevii sînt solicitați să analizeze caricatura (sursa 9). Dacă n-au mai lucrat cu asemenea surse, li se va propune un algoritm pentru citirea și interpretarea acesteia (un posibil algoritm se conține în fișa *Citirea și interpretarea unei caricaturi* de la rubrica *Materiale suplimentare*).
2. Elevii identifică opinia autorului caricaturii despre evoluția relațiilor R. Moldova-Consiliul Europei, formulînd argumente pro și contra.

N.B.! Materialele analizate la etapa *Reflecție* permit formularea unor argumente pro (de ex., *R. Moldova continuă să fie un stat monitorizat de Consiliul Europei*) și contra opiniei autorului.

Discuție dirijată (8-10 min.)

Se organizează o discuție dirijată cu genericul *Societatea din R. Moldova și perspectivele cooperării cu Consiliul Europei*. În acest scop, se selectează una din sarcinile propuse mai jos:

1. Pronunțați-vă asupra rolului/locului societății civile și al elitei politice din R. Moldova în intensificarea colaborării cu diferite organisme ale Consiliului Europei.

N.B.! Profesorul poate folosi drept reper pentru discuție sursa de la rubrica *Comunică și decide!* În acest caz, elevii vor realiza următoarele sarcini:

- Identificați opinia autorului referitor la motivele care au determinat elita politică din R. Moldova să opteze pentru respectarea principiilor democratice.
- Exprimați-vă opinia: *Prin ce deosebește o elită care acționează cu bună-credință de una care acționează fără bună-credință?*

2. Pronunțați-vă asupra atitudinilor ce fac posibilă cooperarea eficientă R. Moldova-Consiliul Europei.

Eu/Noi (societatea civilă)	Elita politică a R. Moldova
<ul style="list-style-type: none"> • ... • ...	<ul style="list-style-type: none"> • ... • ...

EXTINDERE (1 min.)

Elevii sînt solicitați să efectueze o minidocumentare în mass-media și să identifice cel puțin o acțiune realizată sub egida Consiliului Europei în comunitatea lor. Materialul selectat va fi organizat într-o prezentare la tema *Consiliul Europei în comunitatea mea*.

N.B.! Elevii pot să se refere la comunitatea școlară, comunitatea locală sau comunitatea națională.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Fișă: *Citirea și comentarea unei caricaturi*

Această activitatea presupune următorii pași:

1. citirea titlului caricaturii și a mesajelor scrise;
2. observarea unor simboluri/detalii definitorii/specifice problemei;
3. identificarea temei/problemei abordate în caricatură;
4. descoperirea mesajului explicit al caricaturii;
5. descoperirea mesajului implicit (ascuns) al caricaturii;
6. identificarea opiniei autorului în raport cu cele prezentate;
7. aprecierea opiniei autorului (de ex.: *sînt/nu sînt de acord cu opinia autorului, este/nu este actuală opinia autorului etc.*).

LECȚIA 11. Esența și evoluția Uniunii Europene

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, fenomene, procese specifice integrării europene;
- să aprecieze rolul organizațiilor europene în procesul de integrare;
- să identifice căi de implicare în luarea deciziilor la nivel local, național, european.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să identifice în text contribuția organizațiilor europene la procesul de unificare;
- să compare procesul de aprofundare cu procesul de extindere a UE;
- să aprecieze importanța tratatelor în constituirea UE.

EVOCARE (10 min.)

1. Elevii sînt solicitați să-și amintească și să prezinte o idee de unificare europeană studiată.
2. Se va realiza o discuție dirijată în cadrul căreia elevii vor identifica măsurile necesare pentru a realiza ideea de unificare europeană. Opiniile vor fi formulate într-o activitate de grup.

REALIZARE A SENSULUI (20 min.)

1. Elevii vor citi textul și vor identifica contribuția Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), Comunității Economice Europene (CEE) și Comunității Europene a Energiei Atomice (CEEA) la procesul de unificare europeană.

REFLECȚIE (10-15 min.)

1. Elevii vor discuta și vor decide care este diferența dintre *procesul de aprofundare* și *procesul de extindere* a UE, utilizînd exemple.
2. În baza analizei informației din tabelul *Tratatete Uniunii Europene din Practicum*, elevii vor determina care dintre tratate a avut cea mai mare importanță în constituirea Uniunii Europene. Decizia va fi însoțită de 2-3 argumente.

EXTINDERE (1 min.)

În baza materialului studiat, elevilor li se propune să realizeze un interviu cu primarul sau cu directorul liceului/școlii pentru a stabili ce acțiuni se întreprind la nivel de comunitate/școală în vederea sporirii unității acesteia. Informațiile acumulate vor fi prezentate într-o schemă, care ulterior ar putea fi un exponat de muzeu.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Procesul de constituire a Uniunii Europene reprezintă un parcurs complex, dar și original, determinat și influențat de mulți factori. De aceea, el va fi analizat pe etape după cum urmează:

1. de la ideea europeană spre Comunitatea Europeană;
2. de la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană.

Motive ce au determinat crearea CECO:

1. Prin plasarea în responsabilitatea unei autorități comune a produselor de bază se vor crea primele condiții reale pentru o federație europeană, indispensabilă prezervării păcii în Europa.
2. Crearea unei piețe comune a produselor de bază ar permite aprofundarea cooperării economice și, în final, stimularea creșterii economice a diferitelor regiuni.

De la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană

Luînd act de provocările la adresa Comunității Europene și de noile realități internaționale ca urmare a destrămării lagărului socialist, în decembrie 1990, Consiliul European a decis demararea negocierilor privind 2 subiecte majore ale integrării europene: crearea uniunii economice și monetare și unitatea politică. În rezultatul discuțiilor, la 7 februarie 1991, la Maastricht, a fost semnat Tratatul Uniunii Europene (TUE), care comportă o profundă reorganizare a Comunității și instituie noi domenii de cooperare. În corespundere cu Tratatul de la Maastricht, UE se bazează pe 3 elemente: cele trei Comunități (CECA, CEE și CEEA); cooperarea în materie de politică externă și de securitate comună; cooperarea în materie de justiție și afaceri interne. De asemenea, tratatul a stipulat profunde modificări instituționale și de funcționare a Uniunii în vederea garantării eficienței UE. Importanța tratatului este reprezentată de intenția creării uniunii economice și implementării monedei unice europene.

Deși a lansat un șir de modificări instituționale și a contribuit la creșterea eficienței acțiunii comune europene, autorii Tratatului de la Maastricht au conștientizat imperfecțiunea acestuia. Începînd cu 29 martie 1996, demarează lucrările în vederea adaptării Uniunii la viitoarele extinderi spre Europa Centrală și de Est, precum și înlăturarea neajunsurilor de funcționare a ultimului tratat. În consecință, la 18 iunie 1997, a fost semnat un nou tratat, cunoscut sub denumirea de Tratatul de la Amsterdam, care a intrat în vigoare la 1 mai 1999. Importanța acestuia constă în afirmarea dimensiunii democratice a Uniunii; perfecționarea funcționării unor politici ale UE: în domeniul politicii externe și de securitate comună sau în materie de liberă circulație a persoanelor; apropierea Uniunii de cetățenii săi; reformarea instituțiilor Uniunii etc.

Un alt pas semnificativ în evoluția UE îl reprezintă Tratatul de la Nisa, semnat la 26 februarie 2001 și intrat în vigoare la 1 februarie 2003. Obiectivul principal al acestuia l-a constituit adaptarea structurii instituționale a Uniunii la viitoarele extinderi spre Est, care prefigurau necesitatea unor profunde eforturi comunitare. Principalele direcții ale modificărilor dispuse de tratat vizează: componența și modul de funcționare a instituțiilor europene; procedura de decizie a unor organe ale UE; consolidarea cooperării între instituțiile Uniunii.

Deși modificarea și perfecționarea continuă a mecanismului de funcționare a UE a reprezentat un domeniu distinct al eforturilor integrării europene, adoptarea Tratatului de la Nisa nu a însemnat sfârșitul polemicii asupra problemei vizate. Astfel, la 29 octombrie 2004, statele membre

ale UE decid, după îndelungi negocieri, semnarea Tratatului Constituțional, care urma să fie supus procedurii de ratificare de către statele UE. Refuzul ratificării Tratatului Constituțional de către Franța și Olanda s-a soldat cu respingerea sa. Eșecul Tratatului Constituțional nu a anulat necesitatea realizării unor modificări în funcționarea Uniunii și a condus la elaborarea unui nou tratat, care a fost semnat la 13 decembrie 2007 la Lisabona și care conține noi modificări, principalele fiind: crearea funcției de Președinte al Uniunii; consolidarea rolului Parlamentului European; schimbarea procedurii de vot în vederea garantării eficienței funcționării instituțiilor europene; garantarea coeziunii externe a Uniunii ș.a. În prezent, Tratatul de la Lisabona se află în proces de ratificare de către statele europene, iar intrarea lui în vigoare va însemna o nouă etapă în evoluția UE.

De asemenea, de menționat că, în paralel cu procesul de aprofundare a integrării europene, după 1991 s-a desfășurat și un proces de extindere a Uniunii, în prezent aceasta numărând 27 de state membre. Extinderea UE în perioada post-război rece s-a realizat în următoarele direcții:

I. Extinderea AELS – prin aderarea a 3 state membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb: Austria, Suedia, Finlanda (1995).

II. Extinderea spre Est – a decurs în 2 etape: 2004 – aderarea a 10 state central și est-europene: Lituania, Letonia, Estonia, Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Malta, Cipru; 2007 – aderarea a 2 noi state est-europene: România și Bulgaria.

Desigur, unificarea europeană a cunoscut nu numai un proces de evoluție progresivă, dar și perioade de crize și regrese. Un exemplu recent îl constituie refuzul cetățenilor francezi și olandezi de a accepta Constituția Europeană sau manifestarea dezacordului european privind componenta militară a integrării, care este slab dezvoltată ș.a. Totuși, evoluția integrării europene și depășirea crizelor s-a datorat unor personalități proeminente: Konrad Adenauer (1876-1967), cancelar al RFG în perioada 1949-1963; Alcide de Gasperi (1881-1954), prim-ministru al Italiei (1945-53); Walter Hallstein (1901-1982), primul președinte al Comisiei Europene (1957-1967); Jacques Delors (n. 1925), președinte al Comisiei Europene (1985-1995) etc., al căror merit incontestabil rezidă în promovarea și realizarea continuă a idealului european.

LECȚIA 12. Uniunea Europeană: prezent și viitor

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene;
- să identifice căi de implicare în luarea deciziilor la nivel local, național, european.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să definească conceptul de Uniune Europeană;
- să explice obiectivele UE în contextul intereselor R. Moldova;
- să determine locul R. Moldova în UE.

EVOCARE (4-5 min.)

1. Elevilor li se prezintă 2 idei privind definirea conceptului de *Uniune Europeană*, fiind rugați să spună cu care dintre afirmații sînt de acord și de ce:
  - *Uniunea Europeană este „o nouă formă politică”* (Jean Monnet);
  - *Uniunea Europeană este un „obiect politic indefinibil”* (Jacques Delors).
2. Elevii sînt solicitați să prezinte informații la subiectul *Uniunea Europeană în prezent*.

REALIZARE A SENSULUI (20 min.)

Textul va fi divizat în fragmente și se va aplica tehnica *Lectură ghidată*. Lectura fiecărui fragment va fi anticipată de cîteva întrebări, asupra cărora se va reveni după familiarizarea elevilor cu fragmentul respectiv.

Fragmentul I

1. Cîte state sînt astăzi în UE?
2. Cîți locuitori are UE?
3. Ce este totuși UE?

Elevii vor citi atent prima secvență de text, identificînd răspunsurile la aceste întrebări.

Fragmentul II

1. Pe ce se bazează la etapa actuală UE?
2. Ce înțelegeți prin conceptul de „piloni ai UE”?
3. Care sînt cei trei piloni ai UE?

Elevii vor citi atent a doua secvență de text, identificînd răspunsurile la aceste întrebări.

Fragmentul III

1. Care sînt obiectivele Uniunii Europene la etapa actuală?
2. Cum credeți, în ce măsură țara noastră este interesată în realizarea acestor obiective?

REFLECȚIE (20 min.)

1. Elevii vor citi, în perechi, Textul I și Textul II, fiecare fiind responsabil de un text, își vor prezenta ideile reciproc și vor decide împreună care dintre curente este mai aproape de realitate și de ce.

2. Elevii vor identifica idei pro și contra afirmației: *R. Moldova este un subiect atractiv pentru Uniunea Europeană*. Apoi vor prezenta ideile în grupul mare.

EXTINDERE (1 min.)

1. Elevii vor realiza, individual sau în perechi, una din sarcinile propuse, la alegere:

- Prezintă în desen viitorul Uniunii Europene și locul tău în ea.
- Efectuează o anchetă printre colegii din clasele paralele, profesori sau alte persoane privind viitorul Uniunii Europene. Valorifică rezultatele și prezintă-le.
- Elaborează un simbol pentru Uniunea Europeană în sec. XXI.
- Realizează o scriere la tema *Copiii în Europa sec. XXI*.

2. Elevii vor prezenta produsele în cadrul unei expoziții organizate în holul școlii.

MATERIALE SUPPLEMENTARE

Tabel. Pilonii Uniunii Europene

Uniunea Europeană		
Politica Externă și de Securitate Comună (PESC)	Comunitatea Europeană: CECO (pînă în 2002), CEE și CEEA (EURATOM)	Cooperarea în domeniile Justiției și Afacerilor Interne (JAI)
Tratatele Uniunii Europene		

Viitorul Uniunii Europene

Deși polemica între curentele *federalist* și *confederalist* este destul de aprigă, confruntările în mediile academice, politice și sociale evoluînd pînă la discuții aprinse, experiența dezvoltării UE ne demonstrează totuși că permanentele negocieri între adepții celor două curente constituie un garant al păstrării echilibrului între interesele naționale ale statelor și interesele comune ale popoarelor implicate în procesul integrării europene. Oricum, cele mai palpabile perspective ale Uniunii sînt reprezentate de prevederile Tratatului de la Lisabona – o simbioză a principiilor cooperării interguvernamentale și supranaționale, a ideilor federalismului și confederalismului european, a cărui intrare în vigoare va marca o nouă etapă în evoluția întregii Uniuni.

TEMA: Instituțiile Uniunii Europene

LECȚIA 13. Instituții reprezentative, executive și judiciare

*Nimic nu este posibil fără oameni.
Nimic nu durează fără instituții.*
(Jean Monnet)

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să identifice mecanismele de funcționare a UE;
- să cunoască instituțiile democratice naționale și europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să identifice funcțiile instituțiilor europene;
- să informeze colegii, comunitatea privind instituțiile europene;
- să aprecieze modelul european de guvernare pentru comunitate, țară.

EVOCARE (11-12 min.)

Pe tablă se scrie preventiv motto-ul lecției și se formulează câteva idei în raport cu el.

Este organizată o discuție dirijată, utilizând următoarele întrebări:

1. Cine reprezintă puterea legislativă în R. Moldova?
2. Cine reprezintă puterea executivă în R. Moldova, în comunitatea ta?
3. Cine asigură respectarea legilor la nivel de comunitate, țară?
4. Care dintre aceste instituții sînt necesare și la nivel european?

Profesorul va completa prima rubrică din tabelul de pe tablă, în baza unei discuții frontale (*Tabelul presupunerilor*).

Nr.	Instituțiile	Noi credem că au următoarele funcții	Informații noi identificate în text
1.	Parlamentul European		
2.	Consiliul European		
3.	Consiliul		
4.	Comisia Europeană		
5.	Curtea de Justiție a Comunităților Europene		
6.	Tribunalul de Primă Instanță		
7.	Tribunalul Funcției Publice		

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

1. Elevii vor fi repartizați în 7 grupuri sau perechi și vor completa toate rubricile din tabel cu informații noi, analizînd o singură instituție europeană menționată în textul propus:

Gr. 1 - Parlamentul European

- Gr. 2 - Consiliul European
- Gr. 3 - Consiliul
- Gr. 4 - Comisia Europeană
- Gr. 5 - Curtea de Justiție a Comunităților Europene
- Gr. 6 - Tribunalul de Primă Instanță
- Gr. 7 - Tribunalul Funcției Publice

2. În baza prezentărilor se va realiza un tabel comun, la tablă și în caiete, elevii instruindu-se, astfel, reciproc.
- Imaginați-vă că aveți ocazia de a prezenta un discurs în fața unei comisii parlamentare. Selectați o comisie și pregătiți un discurs de 3-5 minute.

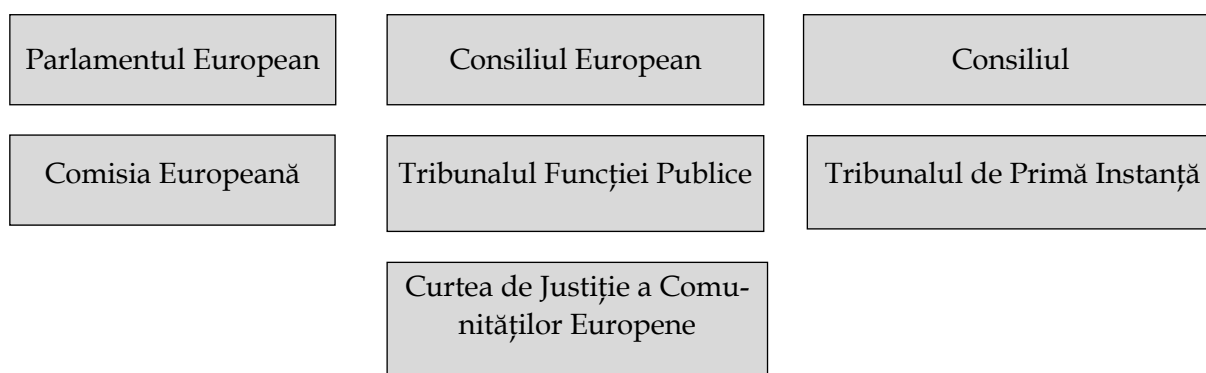
Comisiile Parlamentului European

Afaceri externe; Dezvoltare; Comerț internațional, Bugete; Control bugetar, Afaceri economice și monetare; Ocuparea forței de muncă și afaceri sociale; Mediu, sănătate publică și siguranță alimentară; Industrie, cercetare și energie; Piața internă și protecția consumatorilor; Transport și turism; Dezvoltare regională; Agricultură și dezvoltare rurală; Pescuit; Cultură și educație; Afaceri juridice; Libertăți civile, justiție și afaceri interne; Afaceri constituționale; Drepturile femeii și egalitatea între sexe; Petiții.

REFLECȚIE (7-8 min.)

1. La final, elevii vor discuta cu colegii și vor prioritiza instituțiile europene după importanța lor pentru buna funcționare a UE. Pentru eficientizarea discuției, ei vor primi fișe cu instituțiile europene, pe care le vor aranja într-o linie (*Linia valorii*).

2. Fiecare grup va prezenta linia valorii elaborată și profesorul va iniția o discuție pentru a formula decizia elevilor.

EXTINDERE (1 min.)

- Completați mapa cu un material care ar avea drept scop informarea comunității privind instituțiile UE.
- Plasați materialul pe panoul din școală și comunitate.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Tabelul 1. Distribuția locurilor în Parlamentul European după grup politic și stat membru în legislatura 2004-2009*

	PPE- DE	PSE	ALDE	UEN	Verts/ ALE	GUE/ NGL	IND/ DEM	NI	Total
 Belgia (BE)	6	7	6		2			3	24
 Bulgaria (BG)	5	5	5					3	18
 Republica Cehă (CZ)	14	2				6	1	1	24
 Danemarca (DK)	1	5	4	1	1	1	1		14
 Germania (DE)	49	23	7		13	7			99
 Estonia (EE)	1	3	2						6
 Irlanda (IE)	5	1	1	4		1	1		13
 Grecia (EL)	11	8				4	1		24
 Spania (ES)	24	24	2		3	1			54
 Franța (FR)	17	31	11		6	3	3	7	78
 Italia (IT)	24	15	14	13	2	7		3	78
 Cipru (CY)	3		1			2			6
 Letonia (LV)	3		1	4	1				9
 Lituania (LT)	2	2	7	2					13
 Luxemburg (LU)	3	1	1		1				6
 Ungaria (HU)	13	9	2						24
 Malta (MT)	2	3							5
 Țările de Jos (NL)	7	7	5		4	2	2		27
 Austria (AT)	6	7	1		2			2	18
 Polonia (PL)	15	9	5	20			3	2	54
 Portugalia (PT)	9	12				3			24
 România (RO)	15	10	6					4	35
 Slovenia (SI)	4	1	2						7
 Slovacia (SK)	8	3						3	14
 Finlanda (FI)	4	3	5		1	1			14
 Suedia (SE)	6	5	3		1	2	2		19
 Regatul Unit (UK)	28	19	11		5	1	10	4	78
Total	285	215	102	44	42	41	24	32	785

* Chipurile Parlamentului European 2007-2009, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, 2008, p. 9.

Numărul minim de deputați necesar pentru a constitui un **grup politic** este de 20.
În cadrul grupului trebuie să fie reprezentate cel puțin 1/5 din statele membre.
Un deputat poate aparține unui singur **grup politic**.

Tabelul 2. Simbolurile grupurilor parlamentare din Parlamentul European în legislatura 2004-2009

Simbolul	Denumirea
	Grupul Partidului Popular European (Creștin-Democrat) și al Democraților Europeni
	Grupul Socialist
	Grupul Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa
	Grupul Uniunea pentru Europa Națiunilor
	Grupul Verzilor/ Alianța Liberă Europeană
	Grupul Confederal al Stângii Unite Europene/Stînga Verde Nordică
	Grupul Independență și Democrație

Numărul reprezentanților fiecărei țări în Parlamentul European depinde de populația acesteia.

Tabelul 3. *Statele membre ale Uniunii Europene*

<p>1 - Austria</p> <p>Anul aderării: 1995</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Viena</p> <p>Suprafața: 83.858 km²</p> <p>Populația: 8,18 mln. locuitori</p>	<p>2 - Belgia</p> <p>Anul aderării: Membru fondator</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Bruxelles</p> <p>Suprafața: 30.510 km²</p> <p>Populația: 10,29 mln. locuitori</p>	<p>3 - Bulgaria</p> <p>Anul aderării: 2007</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Sofia</p> <p>Suprafața: 110.994 km²</p> <p>Populația: 7,53 mln. locuitori</p>
<p>4 - Cipru</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Nicosia</p> <p>Suprafața: 9.250 km²</p> <p>Populația: 771.651 locuitori</p>	<p>5 - Danemarca</p> <p>Anul aderării: 1973</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Copenhaga</p> <p>Suprafața: 43.094 km²</p> <p>Populația: 5,38 mln. locuitori</p>	<p>6 - Estonia</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Tallinn</p> <p>Suprafața: 45.226 km²</p> <p>Populația: 1,4 mln. locuitori</p>
<p>7 - Finlanda</p> <p>Anul aderării: 1995</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Helsinki</p> <p>Suprafața: 337.030 km²</p> <p>Populația: 5,19 mln. locuitori</p>	<p>8 - Franța</p> <p>Anul aderării: Membru fondator</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Paris</p> <p>Suprafața: 547.030 km²</p> <p>Populația: 60,18 mln. loc.</p>	<p>9 - Germania</p> <p>Anul aderării: Membru fondator</p> <p>Forma de guvernământ: Republică federală</p> <p>Capitala: Berlin</p> <p>Suprafața: 357.021 km²</p> <p>Populația: 82,4 mln. locuitori</p>
<p>10 - Grecia</p> <p>Anul aderării: 1981</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Atena</p> <p>Suprafața: 131.940 km²</p> <p>Populația: 10,66 mln. locuitori</p>	<p>11 - Irlanda</p> <p>Anul aderării: 1973</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Dublin</p> <p>Suprafața: 70.280 km²</p> <p>Populația: 3,92 mln. locuitori</p>	<p>12 - Italia</p> <p>Anul aderării: Membru fondator</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Roma</p> <p>Suprafața: 301.230 km²</p> <p>Populația: 57,99 mln. loc.</p>
<p>13 - Letonia</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Riga</p> <p>Suprafața: 64.589 km²</p> <p>Populația: 2,35 mln. locuitori</p>	<p>14 - Lituania</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Vilnius</p> <p>Suprafața: 65.200 km²</p> <p>Populația: 3,59 mln. locuitori</p>	<p>15 - Luxemburg</p> <p>Anul aderării: Membru fondator</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Luxemburg</p> <p>Suprafața: 2.586 km²</p> <p>Populația: 454.157 locuitori</p>

<p>16 - Malta</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Valletta</p> <p>Suprafața: 316 km²</p> <p>Populația: 400.420 locuitori</p>	<p>17 - Marea Britanie</p> <p>Anul aderării: 1973</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Londra</p> <p>Suprafața: 244.820 km²</p> <p>Populația: 60,09 mln. locuitori</p>	<p>18 - Olanda</p> <p>Anul aderării: Membru fondator</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Amsterdam</p> <p>Suprafața: 41.526 km²</p> <p>Populația: 16,15 mln. locuitori</p>
<p>19 - Polonia</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Varșovia</p> <p>Suprafața: 312.685 km²</p> <p>Populația: 38,62 mln. locuitori</p>	<p>20 - Portugalia</p> <p>Anul aderării: 1986</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: Lisabona</p> <p>Suprafața: 92.391 km²</p> <p>Populația: 10,1 mln. locuitori</p>	<p>21 - Republica Cehă</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Praga</p> <p>Suprafața: 78.866 km²</p> <p>Populația: 10,25 mln. locuitori</p>
<p>22 - România</p> <p>Anul aderării: 2007</p> <p>Forma de guvernământ: Republică</p> <p>Capitala: București</p> <p>Suprafața: 237.500 km²</p> <p>Populația: 22,27 mln. locuitori</p>	<p>23 - Slovacia</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Bratislava</p> <p>Suprafața: 48.845 km²</p> <p>Populația: 5,43 mln. locuitori</p>	<p>24 - Slovenia</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Ljubljana</p> <p>Suprafața: 20.273 km²</p> <p>Populația: 1,93 mln. locuitori</p>
<p>25 - Spania</p> <p>Anul aderării: 1986</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Madrid</p> <p>Suprafața: 504.782 km²</p> <p>Populația: 40,22 mln. locuitori</p>	<p>26 - Suedia</p> <p>Anul aderării: 1995</p> <p>Forma de guvernământ: Monarhie constituțională</p> <p>Capitala: Stockholm</p> <p>Suprafața: 449.964 km²</p> <p>Populația: 8,87 mln. locuitori</p>	<p>27 - Ungaria</p> <p>Anul aderării: 2004</p> <p>Forma de guvernământ: Republică parlamentară</p> <p>Capitala: Budapesta</p> <p>Suprafața: 93.030 km²</p> <p>Populația: 10,2 mln. locuitori</p>

* <http://europaindirect.ecosv.ro/state.htm>

- Cu care dintre aceste state europene R. Moldova are cele mai multe similitudini?

LECȚIA 14. Instituții consultative și financiare

Avem temeiul cel mai puternic dacă spusele noastre au dobândit încuviințarea tuturor.
(Aristotel)

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să identifice mecanismele de funcționare a UE;
- să cunoască instituțiile democratice naționale și europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice esența instituțiilor europene în scheme proprii;
- să aprecieze instituțiile europene într-o scriere reflexivă.

EVOCARE (9-10 min.)

1. Pe tablă se scrie motto-ul lecției și se formulează câteva idei în raport cu el.
2. Elevii se vor pronunța asupra direcțiilor de activitate ale UE, care nu au fost analizate la ora anterioară, dar care sînt importante pentru funcționarea ei, iar profesorul va monitoriza discuția pentru a ajunge la ideea de *coordonare economică, socială, bancară*.
3. Pe tablă vor fi notate următoarele instituții:
  - Comitetul Economic și Social European (CESE);
  - Comitetul Regiunilor (CoR);
  - Curtea de Conturi Europeană;
  - Banca Centrală Europeană;
  - Banca Europeană de Investiții.
4. Elevii vor discuta în perechi, vor presupune cu ce se ocupă instituțiile europene enumerate. Ideile lansate vor fi notate pe tablă.

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

1. Elevii sînt repartizați în 6 grupuri, fiecare grup citind cîte un fragment din text (prezentarea unei instituții) și plasînd informația în schemă.
2. Profesorul va afișa în 3 locuri diferite ale sălii de clasă următoarele cuvinte: *consultative, financiare, alte instituții* și le va propune elevilor să plaseze schema elaborată la locul potrivit și să o comenteze.

Elevii vor face notițe pe parcurs.

REFLECȚIE (9-10 min.)

1. Elevii urmează să analizeze tabelul și să presupună de ce mandatele între statele membre au fost repartizate astfel. Profesorul va monitoriza discuția pentru a ajunge la ideea că

aceasta depinde de numărul de locuitori din fiecare țară.

2. Elevii vor reflecta în scris, timp de 3-4 min., la subiectul: *Dacă ai avea posibilitate să activezi într-o instituție europeană, pe care ai alege-o și de ce?* Ei vor fi avertizați să scrie fără pauze de gândire, fără a ridica pixul de pe foaie (*Scrisoare liberă*). După expirarea timpului alocat, vor prezenta lucrările în perechi.
3. Vor fi citite câteva scrieri frontal (*Gîndește-Perechi-Prezintă*).

EXTINDERE (1 min.)

- Confectionați semne de carte ce ar reflecta instituțiile europene abordate în cadrul lecției. Realizați o expoziție comună pentru un pavilion de muzeu.

MATERIALE SUPPLEMENTARE

Tabel. *Repartizarea mandatelor între state în CESE/CoR*

Franța, Germania, Italia și Regatul Unit	24
Polonia și Spania	21
România	15
Austria, Belgia, Bulgaria, Grecia, Portugalia, Republica Cehă, Suedia, Țările de Jos și Ungaria	12
Danemarca, Finlanda, Irlanda, Lituania și Slovacia	9
Estonia, Letonia și Slovenia	7
Cipru și Luxemburg	6
Malta	5
Total	344

TEMA: Procesul decizional în Uniunea Europeană

LECȚIA 15. Procesul decizional în instituțiile

Uniunii Europene

Pentru a lua decizii deștepte trebuie să ținem cont nu numai de lumea cum este ea acum, ci și de lumea așa cum va fi ea în viitor.
(Isaac Asimov)

PROIECT DIDACTIC

Obiectiv de referință:

- să identifice căi de implicare în luarea deciziilor la nivel local, național, european.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să identifice tipuri de luare a deciziilor la nivel local, național, european;
- să determine căi de implicare a cetățenilor, statelor în procesul de luare a deciziilor;
- să aprecieze rolul experienței europene pentru sine, școală, comunitate.

EVOCARE (9-10 min.)

Elevii realizează următoarele sarcini:

1. Comentați în câteva enunțuri citatul de pe tablă.
2. Amintiți-vă o decizie luată împreună cu familia, prietenii, colegii. Descrieți pe scurt acest proces. Ce dificultăți ați remarcat?
3. Ce este specific pentru luarea deciziilor la nivel european? Ideile sînt notate pe tablă.

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

Elevii, împărțiți în 4 grupuri de maximum 4 persoane, vor realiza următoarele sarcini:

1. Citiți atent secvența de text propusă (3 grupuri) și identificați, prin subliniere, ideile de bază privind luarea deciziilor la nivel european.
2. Analizați documentul și determinați rolul statelor membre ale UE în procesul de luare a deciziilor (1 grup).

În cazul unor clase numeroase, o sarcină poate fi realizată de mai multe grupuri.

Grupurile vor prezenta răspunsurile pe un poster, sub formă de tabel, schemă etc.

REFLECȚIE (9-10 min.)

Profesorul le propune elevilor să realizeze următoarele sarcini:

1. Analizați în grup tabelul și explicați de ce cetățenii unor țări au votat contra unor decizii europene.
2. Reflectați asupra activității senatului/parlamentului școlar din perspectiva celor învățate despre procesul de decizie la scară europeană și propuneți acțiuni de îmbunătățire a luării deciziilor la nivel de clasă, școală.

EXTINDERE (1 min.)

1. Prezentați ideile elaborate la o eventuală ședință și plasați-le pe panou.
2. Realizați un minireferendum pentru 20-30 de persoane (elevi, profesori, reprezentanți ai comunității, agenți economici) privind aderarea R. Moldova la UE și prezentați rezultatele, cât mai atractiv, pe un poster care va fi expus ulterior pe panoul școlii.
3. Clasa va fi împărțită în grupuri, fiecare fiind responsabil de o anumită categorie de respondenți.

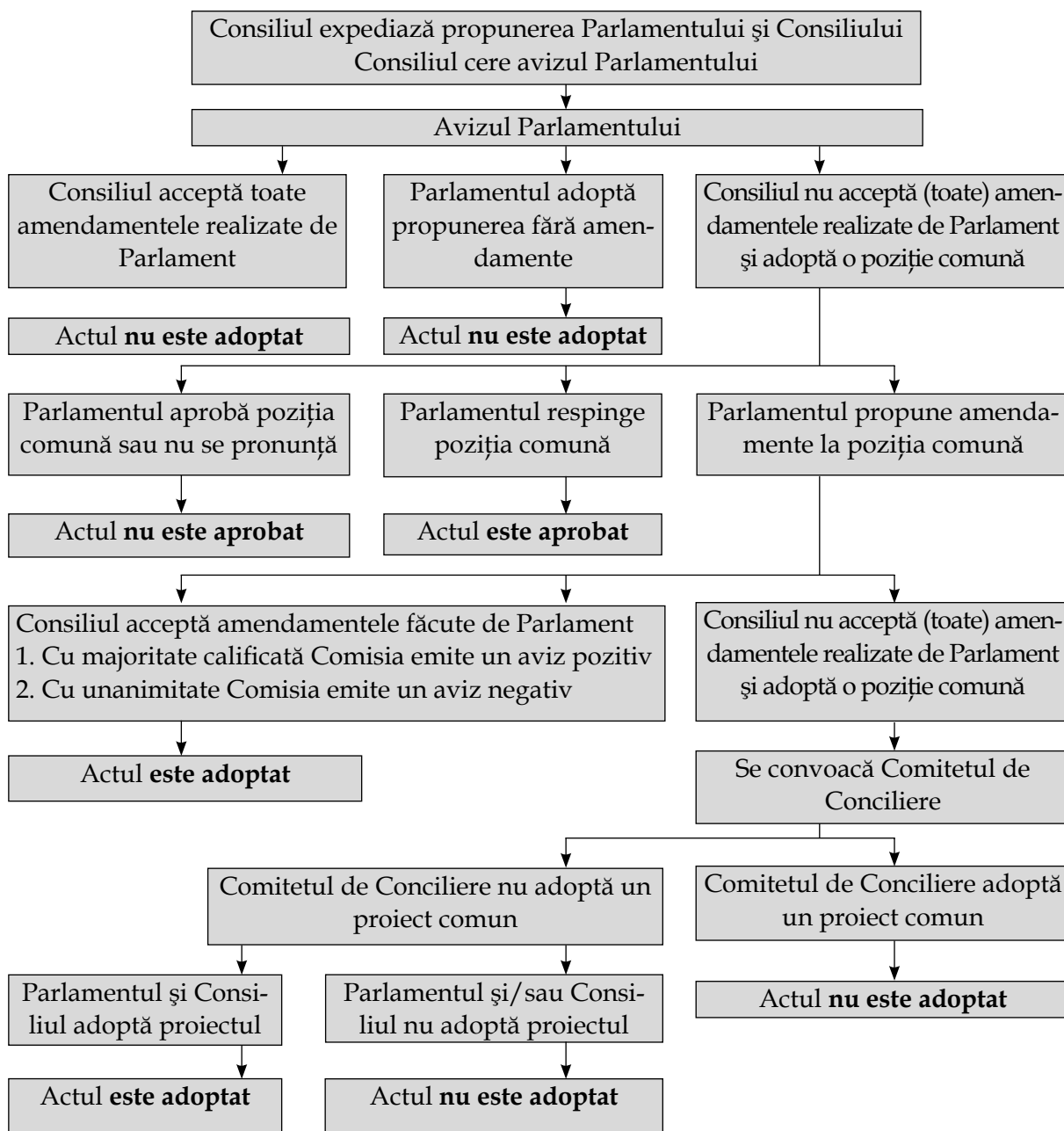
MATERIALE SUPLIMENTARE

Art. 238

- (1) În cazul deliberărilor pentru care este necesară simpla majoritate, Consiliul hotărăște cu majoritatea membrilor care îl compun.
- (2) Prin derogare de la articolul 16 alineatul (4) din Tratatul privind Uniunea Europeană, începînd cu 1 noiembrie 2014 și sub rezerva dispozițiilor stabilite prin Protocolul privind dispozițiile tranzitorii, în cazul în care Consiliul nu hotărăște la propunerea Comisiei sau a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, majoritatea calificată se definește ca fiind egală cu cel puțin 72% din membrii Consiliului reprezentînd statele membre participante, care reunesc cel puțin 65% din populația Uniunii.
- (3) Începînd cu 1 noiembrie 2014 și sub rezerva dispozițiilor tranzitorii stabilite prin Protocolul privind dispozițiile tranzitorii, în cazul în care, în temeiul tratatelor, nu toți membrii Consiliului participă la vot, majoritatea calificată se definește după cum urmează:
  - (a) Majoritatea calificată este definită ca fiind egală cu cel puțin 55% din membrii Consiliului reprezentînd statele membre participante, care reunesc cel puțin 65% din populația acestor state. Minoritatea de blocare trebuie să includă cel puțin numărul minim de membri din Consiliu, care reprezintă mai mult de 35% din populația statelor membre participante, plus un membru, în caz contrar majoritatea calificată se consideră a fi întrunită.
  - (b) Prin derogare de la litera (a), în cazul în care Consiliul nu hotărăște la propunerea Comisiei sau a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, majoritatea calificată se definește ca fiind egală cu cel puțin 72% din membrii Consiliului reprezentînd statele membre participante, care reunesc cel puțin 65% din populația respectivelor state.
- (4) Abținerile membrilor prezenți sau reprezentați nu împiedică adoptarea hotărîrilor Consiliului pentru care este necesară unanimitatea.

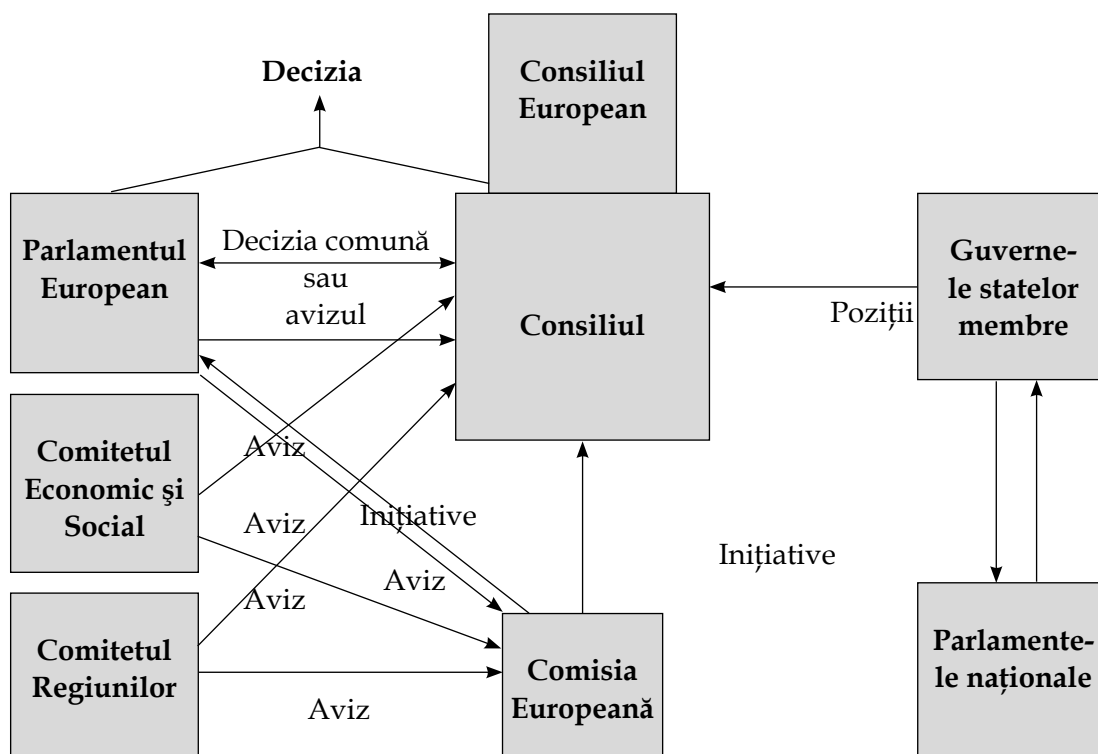
(Tratatul de la Lisabona)

Procedura de co-decizie

(Site-ul oficial al Comisiei Europene (<http://ec.europa.eu>); Z. Horvath, *Manuel sur l'Union Européenne*, Budapest: Assemblée Nationale Hongroise, 2005, p. 226)

Procesul decizional în Uniunea Europeană

(Z. Horvath, *Manuel sur l'Union Européenne*, Budapest, Assemblée Nationale Hongroise, 2005, p. 215)

LECȚIA 16. Evaluarea modului *Instituții europene*

PROIECT DIDACTIC

Standard curricular de performanță:

- să aprecieze produse (discurs, articol, expoziție muzeistică, dosar tematic etc.) ce reflectă cercetarea procesului de integrare europeană din perspectiva cetățeanului R. Moldova.

Obiective de evaluare:

La finele activității, elevii vor putea:

- să realizeze o expoziție de muzeu axată pe minimum 5 teme;
- să aprecieze performanțele proprii într-o scriere/prezentare a unei componente a expoziției, în baza criteriilor elaborate în comun.

EVOCARE

Elevilor li se prezintă temele la care s-a lucrat pe parcurs, aceștia urmînd să discute despre ele și să-și amintească detalii.

Leția 9: Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană

- Realizați (pentru expoziția muzeistică) un poster sau un alt produs care ar prezenta simbolurile Consiliului Europei.
- Elaborați 2-3 simboluri care ar prezenta consiliul local/al școlii/clasei (la alegere) și participați cu ele expoziție.

Leția 10: Republica Moldova și Consiliul Europei

- Efectuați o minidocumentare în mass-media: identificați cel puțin o acțiune realizată sub egida Consiliului Europei în comunitatea voastră. Organizați materialul selectat pentru o prezentare la tema *Consiliul Europei în comunitatea mea*.

Leția 11: Esența și evoluția Uniunii Europene

- Realizați, în baza materialului studiat, un interviu cu primarul, directorul liceului/școlii, pentru a identifica acțiunile întreprinse la nivel de comunitate/școală în vederea sporirii unității ei. Prezentați informațiile acumulate într-o schemă, care ar putea fi folosită ulterior drept exponat de muzeu.

Leția 12: Uniunea Europeană: prezent și viitor

- Alegeți una dintre sarcini și realizați-o, individual sau în pereche, astfel încît să completeze setul de materiale destinat expoziției muzeistice:
  - a) Prezintă în desen viitorul Uniunii Europene și locul tău în ea.
  - b) Efectuează o anchetă printre colegii din alte clase, profesori sau alte persoane privind viitorul UE. Valorifică rezultatele și prezintă-le.
  - c) Elaborează un simbol pentru Uniunea Europeană în sec. XXI.
  - d) Redactează o scriere la tema *Copiii în Europa sec. XXI*.

Lecția 13: Instituții reprezentative, executive și juridice

- Completați mapa cu exponate de muzeu cu un material care ar avea drept scop informarea comunității privind instituțiile UE. Plasați materialul pe panoul din școală și comunitate.

Lecția 14: Instituții consultative și financiare

- Confectionați semne de carte care ar reflecta instituțiile europene nou-învățate. Organizați o expoziție comună pentru un pavilion de muzeu.

Lecția 15: Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene

- Alegeți, împreună cu 2-3 colegi, un eșantion de 20-30 de persoane din următoarele categorii: elevi, profesori, agenți economici, alți reprezentanți ai comunității și realizați un minireferendum privind aderarea R. Moldova la UE. Nu efectuați referendumul pe un eșantion mixt. Analizați și prezentați rezultatele, cât mai atractiv, pe un poster, care va fi expus pe panoul liceului, evidențiind diferențele specifice categoriilor implicate.

REALIZARE A SENSULUI

Elevilor li se propune să pregătească în grupuri o expoziție de muzeu, axată pe minimum 5 teme studiate, fiecare exponat/set de exponate fiind prezentat de un ghid, un membru al echipei, cu accent pe:

- mecanismele de funcționare ale UE;
- rolul organizațiilor internaționale în procesul de integrare europeană;
- atitudinea cetățenilor R. Moldova față de aderarea la UE.

REFLECȚIE

1. Profesorul împreună cu elevii va determina criteriile pentru evaluarea expoziției.
2. Elevii vor evalua expoziția și vor selecta exponatul care i-a impresionat mai mult, argumentându-și alegerea.

EXTINDERE

Elevii vor pregăti în școală sau comunitate o expoziție comună.

Modulul III.

Domenii de interes comun în Uniunea Europeană

TEMA: Dreptul european

LECȚIA 17. Aspecte juridice ale integrării europene

A avea un drept înseamnă a avea ceva a cărui posesie societatea este datorare să-mi ocrotească.
(John Stuart Mill)

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze instrumentele naționale și europene de promovare a valorilor și atitudinilor;
- să stabilească atu-urile și problemele actuale ale R. Moldova din perspectiva integrării europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice esența și caracteristicile conceptului european al dreptului;
- să caracterizeze mecanismul de funcționare a drepturilor omului în baza modelului european;
- să identifice soluții relevante pentru sistemul de protecție a drepturilor omului în R.Moldova.

EVOCARE (7 min.)

1. Pe tablă va fi afișat citatul lecției, elevii fiind solicitați să-l comenteze.
2. Profesorul va organiza o discuție dirijată, care va avea drept scop înțelegerea faptului cât de important este pentru o persoană ca în țara în care locuiește să-i fie respectate drepturile și că nu mai puțin important este ca fiecare persoană să îndeplinească obligațiunile care reies din drepturi.

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

Instruire reciprocă

1. Elevilor li se repartizează câte o fișă conținând un alineat din materialul inserat în *Practicumul pentru elevi* la rubrica *Informează-te!* și li se propune să-l studieze, comunicând la cât mai mulți colegi ideea principală care se desprinde din el.

2. Elevii sînt oganizați în 4 grupuri (sau se formează de sine stătător), în funcție de conținutul de pe fișe: Gr. I – elevii cu fișele referitoare la *Conceptul european al dreptului*; Gr. II – elevii cu fișele referitoare la *Documentele și mecanismele de protecție a drepturilor omului* (pîna la alineatul privind problematica drepturilor omului în Uniunea Europeană); Gr. III – elevii cu fișele referitoare la *Problematica drepturilor omului în Uniunea Europeană*; Gr. IV – elevii cu fișele referitoare la *Curtea Europeană a Drepturilor Omului* și li se anunță sarcina de realizat.
  - Discutați în grup și decideți asupra modalității de prezentare sumară/generalizatoare a informației (variante: *poster, discurs, joc de rol, ciorchine* etc.).
3. Grupurile vor prezenta materialul în funcție de tehnica selectată.

REFLECȚIE (12-13 min.)

Clasei i se propune să studieze sursa din *Practicumul pentru elevi* de la rubrica *Comunică, decide și exprimă-ți atitudinea!* și să realizeze următoarele sarcini:

1. Stabiliți, în baza sursei și a materialului studiat la lecție, care dintre caracteristicile conceptului european al dreptului sînt mai puțin specifice R. Moldova. Completați prima rubrică din tabelul de mai jos.

Aspecte din raportul Comisiei Europene vs R. Moldova care demonstrează neconcordanța dintre conceptul european al dreptului și situația de fapt din republică	Posibile soluții

2. Discutați cu colegul/colega de bancă și propuneți cîte o soluție pentru redresarea situației. Completați a doua rubrică a tabelului.

EXTINDERE (1 min.)

Elevii efectuează sarcina de la rubrica *Acționează!* din *Practicumul pentru elevi*.

- Realizați un interviu cu o persoană în vîrstă, rugînd-o să vă povestească despre viața ei din perioada sovietică/perioada actuală și să dea exemple de situații cînd i s-au respectat drepturile, dar și de situații în care nu a putut spune ce gîndește, a făcut lucruri împotriva voinței ei, a aplicat o măsură greșită. Solicitați-i acordul să prezentați varianta scrisă a interviului la ora de evaluare (puteți utiliza un pseudonim, în cazul în care persoana respectivă nu dorește să-i figureze numele).

MATERIALE SUPLIMENTARE

Dreptul european al drepturilor omului reprezintă totalitatea reglementărilor europene de protecție a drepturilor fundamentale. Aceste norme juridice, în special Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care emană în principal de la Consiliul Europei, dar și de la Uniunea Europeană, se integrează în prezent în toate ramurile de drept.

Dreptul comunitar reprezintă ansamblul de norme juridice care impun statelor membre ale Uniunii Europene reguli de urmat în vederea realizării obiectivelor pe care comunitățile

europene le au de îndeplinit. Aceste norme sînt cuprinse în tratate sau sînt emise de instituții, obiectul lor fiind comunitățile și exercitarea competențelor lor. Dreptul comunitar este unul supranațional – în toate situațiile are întîietate față de dreptul național al fiecărei țări.

Principiile generale ale dreptului european: Principiul *audi alteram partem*; Principiul *non bis in idem*; Principiul dreptului la asistență juridică; Principiul protecției împotriva autoincriminării; Principiul certitudinii juridice; Principiul respectului față de drepturile omului; Principiul neretroactivității; Principiul așteptărilor legitime; Principiul limbajului accesibil; Principiul proporționalității; Principiul egalității tratării sau al nediscriminării.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului reprezintă prima încercare de succes privind protecția unor drepturi și libertăți stabilite de Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Națiunile Unite în 1948. Convenția stă la baza realizării singurului mecanism de control permanent și independent din Europa, care asigură respectarea unei game variate de drepturi fundamentale (predominant civile și politice) de către state.

Importanța acesteia rezidă nu numai în multitudinea drepturilor incluse, cît și în mecanismul de protecție înființat la Strasbourg, care examinează pretinsa încălcare a drepturilor omului și asigură respectarea de către state a obligațiilor survenite ca urmare a aplicării Convenției.

Statele contractante au obligația să asigure ca fiecare persoană aflată în jurisdicția lor, indiferent de sex, rasă, naționalitate, origine etnică etc., să se poată bucura de drepturile și libertățile prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) luptă cu rasismul, xenofobia, antisemitismul, toate formele de intoleranță și acționează în vederea consolidării garanțiilor politice și juridice împotriva acestor fenomene. Comisia evaluează eficacitatea măsurilor adoptate la nivel național și internațional în scopul consolidării lor și încurajează aceste inițiative.

Promovarea egalității între femei și bărbați face parte integrantă din protecția drepturilor omului. Consiliul Europei întreprinde mai multe proiecte care vizează combaterea traficului uman în scopul exploatării sexuale și a violenței împotriva femeilor și care asigură, în măsura posibilului, o reprezentare echitabilă a femeilor și bărbaților în viața politică și publică, promovează egalitatea între genuri în toate domeniile de activitate.

Libertatea de expresie reprezintă temelia oricărei societăți democratice. Consiliul Europei asigură nu numai o protecție jurisdicțională a respectivului drept fundamental înscris în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ci și acționează pentru lărgirea cîmpului de aplicare a libertății de expresie și de informare în sectorul media prin adoptarea instrumentelor juridice și politice necesare exercitării acestor libertăți. Această acțiune de stabilire a unor reglementări este completată prin activități de sensibilizare și pregătire destinate funcționarilor și profesioniștilor din domeniul media.

Comisarul pentru Drepturile Omului, post creat în 1999, are ca misiune promovarea educației, sensibilizarea în domeniul drepturilor omului și asigurarea respectării documentelor Consiliului Europei, cum ar fi convențiile, recomandările și rezoluțiile adoptate de Comitetul Miniștrilor. Comisarul nu are putere jurisdicțională, ci rol de consultanță și de informare în domeniul protecției drepturilor omului și al prevenirii încălcării acestora.

LECȚIA 18. Cetățenia europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene;
- să analizeze instrumentele naționale și europene de protecție a drepturilor omului.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să definească statutul de *cetățean european*, analizând surse din tratatele europene;
- să identifice caracteristicile sistemului de protecție a drepturilor cetățenilor europeni;
- să aprecieze avantajele/limitele statutului de cetățean european în raport cu cel conferit de statele naționale.

EVOCARE (3-5 min.)

Discuție dirijată

- Deții statutul de cetățean? Ce „dovezi” poți oferi pentru a confirma acest fapt?

N.B.! Pentru a focaliza atenția elevilor spre elementele definitorii ale noțiunii de *cetățenie*: statut juridic, sistem de drepturi și obligații, rol social etc., pot fi formulate și alte întrebări.

REALIZARE A SENSULUI (20-22 min.)

Lucru cu sursele (individual)

1. Elevii studiază sursa 1 de la rubrica *Procesează informația!* și realizează sarcinile propuse:
  - Definiți termenul de *cetățean al Uniunii Europene* conform prevederilor Tratatului de la Maastricht.
  - Enumerați drepturile și obligațiile unui cetățean european determinate prin Tratatul de la Maastricht.
2. Elevii prezintă răspunsurile, profesorul completează pe tablă lista drepturilor identificate.

Răspunsul așteptat: dreptul la libera circulație în celelalte state membre ale UE; dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European și în cadrul alegerilor locale în statul de rezidență; dreptul de a beneficia de protecție consulară; dreptul de petiționare în fața Parlamentului European; dreptul de a apela la Avocatul Poporului.

Modelare (în perechi sau în grupuri mici)

3. Elevii studiază paragraful *Sistemul de protecție a drepturilor cetățenilor europeni* din textul lecției.
4. Clasa este organizată în perechi sau în grupuri mici (în total, 9 sau 10).
5. Fiecare pereche (sau grup) primește o coală de hârtie A4 și o fișă pe care este notat un drept al cetățeanului european sau un mecanism de protecție a drepturilor.

- Reprezințați prin simboluri drepturile supranaționale garantate prin Tratatul de la Maastricht unui cetățean european sau mecanismele de protecție a drepturilor cetățenilor europeni.

6. Elevii prezintă simbolurile elaborate.

REFLECȚIE (16-18 min.)

Studiu de caz

1. Elevii citesc sursele 2 și 4 (dacă ritmul de lucru permite, poate fi propusă și sursa 3) și realizează următoarea sarcină:
  - Răspundeți la întrebările ce însoțesc sursele. Exprimați opinii argumentate referitor la avantajele/ limitele statutului de cetățean european în raport cu cel conferit de statele naționale.
2. Elevii prezintă rezultatele și le discută.

EXTINDERE (1-2 min.)

Reflectați la următoarea idee: *La etapa actuală, integrarea europeană ar trebui să urmărească drept obiectiv prioritar intensificarea procesului de formare a **poporului european** sau a **cetățeanului european**?* Organizați răspunsul într-un eseu, respectând următoarele criterii:

1. Propuneți un titlu adecvat eseului.
2. Exprimați-vă clar opinia.
3. Formulați argumente persuasive, corecte științific.
4. Structurați logic ideile.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Noțiunea de cetățenie

Conceptul de *cetățenie*, deși pare accesibil și clar, este definit eterogen în literatura de specialitate. Propunem câteva reflecții vizavi de semnificația termenului, care evidențiază o serie de diferențe, dar și de similitudini în abordare.

Cetățenia nu este doar un statut, definit de un set de drepturi și responsabilități. Ea este, de asemenea, o identitate, expresia apartenenței la o comunitate politică.

(Will Kymlicka și Wayne Norman)

Cetățenia este statutul acordat tuturor membrilor efectivi ai comunității. Cei care beneficiază de acest statut sînt egali în ce privește respectarea drepturilor și a obligațiilor consecutive. Cetățenia presupune apartenența directă la comunitate, bazată pe loialitatea față de civilizația pe care o împărtășesc în comun. Este loialitatea unei persoane libere dotate cu drepturi și protejate de o legislație comună.

(Thomas H. Marshall)

Cetățeanul și cetățenia există în spații democratice, spre exemplu în spațiile în care persoanele au drepturi și demnități egale și unde legea este făcută de oameni pentru oameni. Egalitatea politică și juridică, împreună cu principiul nediscriminării, se combină cu tendința de a extinde la maximum libertățile. Într-o societate democratică cetățeanul este o persoană care are drepturi și îndatoriri. Primul

drept este acela de a stabili legea; prima îndatorire este aceea de a respecta legea, exercitându-și libertatea, dezvoltându-și inițiativele, organizându-și relațiile cu ceilalți în cadrul definit de lege.

(François Audigier)

Cetățenia rezultă dintr-o relație simbolică între indivizi și o organizație socială și politică. Această relație se constituie:

- a) *printr-un contract social între stat și cetățenii săi – statul conferă drepturi și pretinde în schimb loialitate și participare civică; cetățenia este, în acest sens, **statutul juridic și politic** al cetățenilor care beneficiază de drepturile recunoscute oficial;*
- b) *prin asumarea culturii organizaționale, a normelor și a comportamentelor specifice entității de referință; (...) în acest sens, psihologic și cultural, cetățenia este o **identitate colectivă**, o formă de atribuire și asumare a unor particularisme culturale sau politice.*

(Cezar Bârzea)

Problemele actuale ale cetățeniei europene

- ***Nivelul scăzut de participare și asumare a cetățeniei europene***

Pe măsură ce Uniunea avansează, se pare ca și-a pierdut cetățenii pe drum. Mulți întorc spatele acestui proiect. Nu pot zări ceea ce este comun pentru Europa. Nu se simt parte a marelui întreg. Chiar și în noile state membre, entuziasmul pentru familia europeană a început să se răcească. Am atins o Europă unită fără a-i uni pe europeni.

(Jan Peter Balkenende)

- ***Dificultatea conferirii cetățeniei europene evitând nivelul național***

Situația persoanelor imigrante sau a noncetățenilor nu s-a ameliorat prin introducerea cetățeniei europene. Aceste persoane nu au acces la drepturile și libertățile cetățenilor statelor membre și, prin urmare, nu beneficiază de drepturile cuprinse în cetățenia europeană. Din acest motiv, una din direcțiile de dezbateră în legătură cu statutul juridic de cetățean european este tocmai garantarea accesului direct la euro-cetățenie pentru imigranți și refugiați, fără să mai treacă neapărat prin cetățenia recunoscută de naționalitățile statelor membre ale Uniunii Europene.

(Cezar Bârzea)

- ***Limitele cetățeniei europene în raport cu cetățenia conferită de statele naționale***

*Practic, nu există cetățenie europeană deconectată de cetățenia națională, ceea ce diminuează foarte mult forța și credibilitatea statutului juridic de cetățean european. Majoritatea drepturilor sînt garantate în continuare de cetățenia națională (franceză, suedeză, belgiană etc.) (...). În plus, aceste 4 drepturi [introduse prin Tratatul de la Maastricht – n.n.] nu sînt de primă importanță pentru viața de zi cu zi a cetățeanului, care constată că cetățenia europeană este ceva posterior și secundar, adăugat la drepturile recunoscute prin constituțiile naționale. **Suveranitatea și exercitarea puterii rămîn cu precădere la nivelul statului național.***

(Cezar Bârzea)

- ***Actuala formă de identitate colectivă este adecvată procesului de construcție a comunității europene?***

Definiția în uz a statutului de cetățean al UE: simpla prelungire a cetățeniei statelor naționale este contestată. Sînt propuse diverse teorii pentru o nouă formă de identitate colectivă.

TEMA: Integrarea economică europeană

LECȚIA 19. Aspecte ale integrării economice europene

Integrarea economică trebuie să preceadă integrarea politică, astfel încât integrarea să meargă de jos în sus.
(Jean Monnet)

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să explice criteriile de aderare la Uniunea Europeană;
- să identifice mecanismele de funcționare a UE.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să definească conceptul de *integrare economică europeană*;
- să explice principiile, conceptele și formele de integrare europeană;
- să aprecieze nivelul actual de dezvoltare economică în cadrul UE.

EVOCARE (14-15 min.)

1. Pe tablă se notează motto-ul lecției și se formulează câteva idei în raport cu el.
2. Elevilor li se propune să elaboreze o scriere utilizând conceptele: *uniune vamală, comerț liber, monedă unică, piață unică, uniune economică*.
3. Elevii scriu individual, discută în perechi și prezintă, la dorință, 3-5 lucrări.
4. Cele mai interesante idei vor fi notate pe tablă (*Termeni în avans*).

REALIZARE A SENSULUI (20 min.)

Elevii vor citi în grupuri câte o secvență de text și vor realiza câte un poster tematic la cele 3 subiecte: *integrare economică, formele și tratatele integrării economice europene*. Posterele vor fi afișate, grupurile urmînd să facă o excursie prin clasă și să analizeze realizările colegilor (*Turul Galeriei*).

REFLECȚIE (9-10 min.)

1. Elevii vor analiza individual și vor comenta frontal imaginea.
2. Literatura de specialitate oferă mai multe interpretări ale noțiunii de *integrare economică*. Elevii vor selecta una din definițiile prezentate, pe care o consideră cea mai potrivită, și își vor explica opțiunea.

EXTINDERE (1 min.)

Elevii vor realiza o minicercetare în comunitate pentru a identifica atitudinea față de moneda unică.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Abordări conceptuale privind integrarea economică

Conceptul Uniunii Vamale

Uniunea Vamală reprezintă un spațiu economic, ai cărui membri se angajează reciproc să nu impună nici un fel de taxe vamale și nici o restricție cantitativă, aplicînd un tarif vamal comun față de țările terțe, precum și o legislație vamală comună.

Conceptul modern al Uniunii Vamale se referă la aspectele mecanice ale funcționării Uniunii Vamale (coordonarea structurilor tarifare și a politicilor comerciale dintre țările membre), precum și la aspectele rezultate din unificarea vamală (ridicarea diferențiată a gradului de bunăstare a statelor membre). Uniunea Vamală condiționează:

- o mai bună diviziune internațională a muncii;
- libertatea de circulație a produselor;
- lărgirea piețelor;
- intensificarea concurenței.

Aspectele principale ale Modelului Uniunii Vamale sînt:

- aceasta are mai multe șanse de a "supraviețui" dacă economiile partenerilor sînt asemănătoare, decît dacă ele sînt diferite și complementare;
- șansele formării unei Uniuni sînt cu atît mai mari, cu cît cadrul general legislativ este mai bine precizat;
- Uniunea va fi cu atît mai favorabilă, cu cît fiecare dintre parteneri va furniza mai multe produse pe piață;
- fiecare dintre parteneri va fi principalul furnizor al celuilalt pentru produsele pe care le vinde și principalul client pentru produsele pe care le cumpără;
- Uniunea Vamală va fi mai avantajoasă dacă va fi mai largă, mai vastă;
- Uniunea Vamală este cu atît mai avantajoasă, cu cît tariful pentru export este mai scăzut și cu cît terții sînt mai divizați;
- Uniunea Vamală se constituie într-o lume supusă restricțiilor cantitative.

(J. E. Meade)

Conceptul Uniunii Economice și Monetare

Uniunea Economică și Monetară reprezintă un pas intermediar în realizarea integrării economice.

B. Balassa distinge următoarele 5 etape ale integrării economice internaționale:

- *Zona economică de liber schimb* – țările care o constituie decid să abolească progresiv taxele vamale și restricțiile cantitative dintre ele. În același timp, fiecare stat adoptă o politică comercială proprie față de țările din afara zonei de liber schimb. Asemenea organizații sînt cel mai des întîlnite în economia contemporană pe toate continentele: Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS); Acordul Central European de Comerț Liber (CEFTA); Acordul Nord-American de Comerț Liber (NAFTA); în Asia – ASEAN; Asociația Latino-Americană pentru Dezvoltare și Integrare (ALADI);

- *Uniunea Vamală* – țările care o constituie decid să abolească progresiv taxele vamale și restricțiile cantitative dintre ele și să substituie, de asemenea progresiv, politicile individuale față de terți, printr-un tarif exterior comun.

Din grupările regionale care pot fi considerate uniuni vamale fac parte: Pactul Andin, Piața Comună a Americii Centrale, Piața Comună a Caraibelor, Sistemul Economic Latino-American;

- *Piața Comună* – este o uniune vamală în care țările membre decid să asigure libera circulație a factorilor de producție.

Cel mai elocvent exemplu este Comunitatea Economică Europeană, creată pe baza Tratatelor de la Roma, în 1957, sau MERCOSUR în America Latină;

- *Uniunea Economică* adaugă caracteristicilor pieței comune încă una – armonizarea politicilor economice. Evoluția Uniunii Economice trebuie să includă treptat și dimensiunea monetară. Uniunea Europeană este în prezent singura organizație integraționistă de acest tip;
- *Integrarea economică totală* implică unificarea politicilor monetare, fiscale, sociale. Acest pas nu poate fi efectuat fără instituirea unei autorități supranaționale veritabile. Spre un astfel de tip de integrare tinde Uniunea Europeană, a cărei proces de integrare economică a determinat crearea unor instituții purtătoare ale supranaționalității: Comisia Europeană, Parlamentul European, Banca Centrală Europeană etc.

Cercetătorul P. Maillet propune o altă clasificare a etapelor integrării:

- constituirea zonelor economice și a uniunilor vamale libere;
- Piața Comună, care adaugă uniunii vamale libera circulație a factorilor de producție;
- Uniunea Economică și Monetară, în care se ține cont de „acțiunea marelui actor macroeconomic – statul – și unde posibilitățile de acțiune națională sînt limitate”;
- Uniunea Politică: moneda, bugetul, relațiile internaționale sînt atributele clasice ale suveranității naționale; o reducere a competențelor naționale în aceste direcții presupune o regîndire a organizației politice a continentului.

LECȚIA 20. Integrarea economică europeană

a Republicii Moldova

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să determine evoluția relațiilor R. Moldova-principalele organizații europene;
- să stabilească atu-urile și problemele actuale ale R. Moldova din perspectiva integrării europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice succesele integrării economice europene a R. Moldova în scheme proprii;
- să identifice perspectivele de integrare economică europeană a R. Moldova;
- să aprecieze spațiul economic european pentru dezvoltarea R. Moldova și viceversa.

EVOCARE (14-15 min.)

1. Elevii sînt împărțiți în grupuri. Fiecare grup primește cîte o caricatură, participanții urmînd să enunțe ideile sugerate de acestea. Ideile pot fi notate pe tablă.
2. Este inițiată o discuție frontală, elevii fiind invitați să se pronunțe asupra situației economice actuale a comunității natale, a R. Moldova. Ideile pot fi notate pe tablă.

REALIZARE A SENSULUI (15 min.)

1. Elevii sînt repartizați în grupuri de 5 persoane, fiecare membru citind un fragment din text, pe care îl va relata pe scurt colegilor.
2. În baza informației, elevii vor elabora scheme care ar prezenta realizările și dificultățile integrării economice europene a R. Moldova (*Clustering*).

REFLECȚIE (4-5 min.)

Grupurile discută și decid care sînt perspectivele de integrare economică a R. Moldova pentru următorii 5 ani, utilizînd informația din text, apoi prezintă ideile colegilor.

EXTINDERE (1 min.)

Comunicați cu elevii din alte clase, cu părinții și rudele și identificați atu-urile care fac comunitatea voastră atractivă economic pentru UE. Ce s-ar mai putea face în acest sens?

MATERIALE SUPLIMENTARE

Evoluția relațiilor R. Moldova cu Uniunea Europeană

Relațiile R. Moldova cu UE au fost inițiate după 27 august 1991, ca și în cazul altor foste republici sovietice.

La 20 iulie 1992, Comisia propune semnarea acordurilor de parteneriat și cooperare cu noile state independente, apărute în urma destrămării URSS. Negocierile în acest scop au început cu mai multe țări ale CSI, dar nu și cu Moldova. La 1 noiembrie 1993 și, repetat, la 28 ianuarie 2004, Președintele R. Moldova, Mircea Snegur, adresează președinților Consiliului European și Comisiei Europene scrisori, în care constată cu regret că Moldova este unica țară din spațiul Europei Centrale și de Est cu care UE încă nu și-a definit relațiile.

Insistența autorităților moldovenești de atunci a făcut pînă la urmă ca Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) să fie negociat și semnat într-un termen destul de scurt – la 28 noiembrie 1994, la numai 10 luni de la ultimul mesaj al președintelui Snegur. Procesul de intrare în vigoare a acordului fiind de lungă durată, la 2 octombrie 1995 a fost semnat și la 1 mai 1996 a intrat în vigoare Acordul interimar privind comerțul între R. Moldova și UE, fapt care a permis o dinamizare a schimburilor comerciale.

Sfârșitul anului 1994 și prima jumătate a anului 1995 este perioada cînd Moldova apare într-o lumină favorabilă pe arena internațională, ajungînd chiar să fie un exemplu al reformelor democratice. Anume în această perioadă, mai exact la 13 iulie 1995, Moldova devine prima țară din CSI care este admisă în Consiliul Europei, pas important pe calea apropierei țării noastre de UE.

După intrarea în vigoare a Acordului de Parteneriat și Cooperare la 1 iulie 1998, relațiile R. Moldova cu UE au fost plasate într-un cadru legislativ oficial, care a pus și baza juridică a aplicării programului TACIS de asistență în Moldova. APC, instituit pentru o perioadă de 10 ani, avea următoarele obiective: continuarea dialogului politic; promovarea comerțului și a investițiilor; cooperarea în domeniile legislativ, economic, social, financiar și cultural; susținerea eforturilor Moldovei de a consolida democrația, de a dezvolta economia și de a finaliza tranziția la economia de piață.

În primăvara anului 1999, noul Guvern al R. Moldova introduce în programul său de activitate un capitol special, declarînd integrarea europeană obiectiv strategic principal al politicii externe. Însă demiterea guvernului, survenită la sfârșitul lui 1999, a jucat un rol negativ în evoluția relațiilor dintre R. Moldova și UE.

În anul 2001, devenind membră a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) și a Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, țara noastră a fost invitată să participe la activitățile Conferinței Europene – for consultativ la nivel de miniștri ai afacerilor externe ai țărilor candidate la aderare în UE.

Un alt factor important este apropierea geografică a Uniunii Europene de frontierele noastre. În 2004 au loc 2 evenimente deosebit de importante: la 2 aprilie 2004, 7 noi state aderă la NATO, printre ele și România, astfel frontiera de vest a țării noastre devine frontieră cu Alianța Nord Atlantică. La 1 mai 2004, aderarea a 10 noi membri la Uniunea Europeană apropie Moldova și mai tare de spațiul UE.

Aceste procese, a căror inițiere a avut loc mai mulți ani în urmă, au impus UE să elaboreze o nouă politică față de mai multe state, inclusiv R. Moldova.

Integrarea R. Moldova în Uniunea Europeană

Planul de Acțiuni propus R. Moldova de Comisia Europeană, cu ocazia vizitei la Bruxelles a președintelui Vladimir Voronin, nu are nici o legătură cu ambițiile acestei țări de a fi admisă în UE, a declarat pentru Europa Liberă Diego de Oyeda, purtătorul de cuvânt pentru relații externe al Comisiei. Voronin a făcut o vizită de 2 zile la Bruxelles, unde s-a întâlnit, printre alții, cu Romano Prodi, președintele Comisiei Europene. Diego de Oyeda a afirmat că este vorba despre un plan ce se înscrie în strategia mai largă a Uniunii față de cei care îi vor fi vecini după finalizarea extinderii. Dacă va exista suficientă voință politică din partea noilor noștri vecini, de pildă, din partea Moldovei, noi sîntem pregătiți să ne așezăm la masa de lucru și să schițăm un plan de acțiune privind măsurile pe care le vom lua împreună pentru ca R. Moldova, cu sprijinul Uniunii, să se apropie mai mult de piață, de economia noastră comună, a declarat oficialul Comisiei. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv, UE cere reforme politice și economice, a căror realizare va fi urmărită îndeaproape. Pentru Moldova, includerea în Uniune nu este o opțiune și nici nu știm dacă va fi vreodată, a mai susținut Diego de Oyeda.

(Gardianul)

Conform Raportului de Evaluare din 3 aprilie 2008 al Comisiei Europene referitor la implementarea Politicii Europene de Vecinătate, R. Moldova a întreprins pași semnificativi pe calea apropierei de UE. Recentele acțiuni de apropiere de standardele UE cu referire la protecția drepturilor omului și consolidarea statului de drept includ realizarea unei strategii complexe de reformare a sistemului de justiție, precum și ratificarea Convenției ONU privind combaterea corupției.

Standardele UE încă nu au fost pe deplin aplicate în domenii precum detenția preventivă. Necesitatea reformelor persistă și în raport cu funcționarea și independența organelor de urmărire penală. Termenul restrîns în care pragul electoral a fost ridicat la 6%, interzicerea constituirii de blocuri electorale, precum și interdicția titularilor a două sau mai multor cetățenii să dețină funcții publice în contextul apropiatelor alegeri parlamentare din 2009, pune sub semn de întrebare progresele obținute în procesul de democratizare. În implementarea reformelor un rol important îl au societatea civilă, organizațiile nonguvernamentale și partidele politice din R. Moldova.

(Declarația Bundestag-ului german, legislatura a 16-a, doc. 16/9755, 25.06.2008)

LECȚIA 21. Domenii de interes comun în

Uniunea Europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să caracterizeze mecanismele de funcționare, acțiunile principalelor organizații europene;
- să analizeze impactul orientării R. Moldova spre integrare europeană.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice conceptul de *politici comune europene*;
- să identifice mecanismul de funcționare a politicilor comune europene;
- să caracterizeze succint unele politici comune europene (PAC, PESC);
- să aprecieze importanța politicilor comune europene pentru R.Moldova în contextul eforturilor de integrare europeană.

EVOCARE (5 min.)

1. Clasa este solicitată să examineze imaginile din *Practicumul pentru elevi* și să propună pentru fiecare dintre ele câte un cuvânt-cheie/o sintagmă. Doritorii vor prezenta rezultatul activității.
2. Elevilor li se propune să stabilească o caracteristică, pe care o vor considera comună tuturor imaginilor, pornind de la subiectul lecției *Domenii de interes comun în Uniunea Europeană*.

Răspunsul așteptat: imaginile examinate sugerează domeniile/direcțiile de activitate a UE: agricultură, democrație, drepturile omului, justiție, sănătate, securitate etc.

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

Pe tablă se va afișa un poster intitulat *Politici comune europene*.

1. Elevilor li se va explica, printr-o miniprelegere, că pentru a funcționa eficient în domeniile anunțate mai sus, dar și în altele, UE a creat un set de politici, care au căpătat denumirea de *politici comune europene*. Pentru miniprelegere poate fi utilizat textul *Conceptul de politici comune europene* din *Materiale suplimentare*. Înainte de miniprelegere, elevilor li se vor repartiza fișe adezive și li se va propune să asculte atent, pentru a selecta ulterior câteva cuvinte-cheie/idei care ar caracteriza conceptul de *politici comune europene* și a le nota pe fișe.
2. După completarea fișelor, elevii sînt solicitați să le plaseze pe poster, enunțînd ideile (aceștia vor fi atenți ca ideile să nu se repete).
3. Elevii urmează să studieze individual textul de la rubrica *Informează-te!* din *Practicumul pentru elevi*.

După lecturarea textului, se va lucra în baza metodei *Întrebări reciproce*, care presupune următorii pași: profesorul va adresa o întrebare cu referire la informația din text, apoi va numi elevul care să răspundă. Dacă acesta a răspuns, va formula o altă întrebare și va numi un coleg care să răspundă ș.a.m.d. Dacă elevii numiți nu știu răspunsul, va răspunde altcineva. În anumite situații, profesorul poate interveni cu unele explicații, concretizări.

REFLECȚIE (14-15 min.)

1. După ce au fost repartizați în 4 grupuri, elevilor li se solicită să lucreze cu câte o sursă de la rubrica *Comunică, decide și exprimă-ți atitudinea!* din *Practicumul pentru elevi* și să realizeze sarcinile propuse.
2. Grupurile vor prezenta rezultatele activității.

EXTINDERE (1 min.)

Clasa va efectua sarcina de la rubrica *Acționează!* din *Practicumul pentru elevi*.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Conceptul de politici comune europene

Pentru a putea funcționa, Uniunea Europeană a creat un set de politici, care au căpătat denumirea de *politici comune europene* sau *politici ale Uniunii Europene*.

Politicele comune europene reprezintă un set de reguli, cerințe, obiective, principii adoptate de instituțiile europene, comune pentru toate statele membre și aplicate pe întreg teritoriul Uniunii.

Există 3 modalități de creare/coordonare/implementare a politicilor comune europene:

- a) Politicile într-un anumit domeniu sînt coordonate doar de instituțiile Uniunii Europene (de ex., uniunea vamală, politica monetară, concurența etc.).
- b) Politicile într-un anumit domeniu sînt coordonate exclusiv de state (industrie, educație, sănătate, cultură, protecție civilă etc.). Pentru aceste domenii, UE propune doar măsuri de susținere sau de coordonare, care să completeze acțiunile statelor membre.
- c) Politicile sînt elaborate și implementate atît de state, cît și de UE (statele pot întreprinde măsuri în acel domeniu dacă Uniunea nu acționează ea însăși în domeniul respectiv sau numai pînă la acțiunea lui; atît Uniunea, cît și statele au dreptul de a acționa simultan în acel domeniu).

Clasificarea politicilor comune europene

Reieșind din structura Uniunii Europene (vezi *Practicumul pentru elevi*), putem efectua o clasificare adecvată și construi o *Schemă a principalelor politici europene comunitare*, care ar cuprinde 3 direcții:

- I. politicile care se referă la Pilonul I;
- II. politicile care se referă la Pilonul II;
- III. politicile care se referă la Pilonul III.

Respectiv, vom obține următoarele grupe de politici comunitare europene:

La Pilonul I:

Politicile care asigură funcționarea pieței interne și a uniunii economice, vamale și monetare:

- politica comercială comună;
- politica agricolă comună (inclusiv politica pescuitului);
- politica de concurență;
- politica în domeniul transporturilor;
- politica socială.

Pentru iniunea economică și vamală se mai adaugă:

- politica economică comună;
- politica vamală comună;
- politica financiar-creditară (bancară) etc.

Politicilor enumerate li se mai adaugă o serie de **politici complementare**:

- politica față de întreprinderi sau așa-numita politică industrială;
- politici sectoriale;
- politica tehnico-științifică;
- politica energetică;
- politica în domeniul educației și culturii;
- politica ecologică sau politica în domeniul mediului;
- alte politici importante: politica regională; politica coeziunii; politici în domeniul sănătății, protecției consumatorului, turismului; politici comune în domeniile imigrației, azilului, protecției frontierelor etc.

La Pilonul II:

Politicile care se referă la afaceri externe și securitate (cunoscută sub denumirea de **Politica Externă și de Securitate Comună**, abreviat **PESC**):

- politica externă, din care fac parte: politicile ce țin de cooperare la diferite niveluri, inclusiv în cadrul politicilor de vecinătate, de extindere, cooperare la nivel regional, interregional, politici de parteneriat, cooperare la nivelul structurilor internaționale etc., politici de menținere a păcii, de activitate a trupelor comune de intervenție, politici privind susținerea proceselor de democratizare și drepturile omului, politici de asistență acordate statelor terțe etc.;
- politica de securitate, inclusiv cunoscuta și controversata **Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA)**, politicile din domeniul dezarmării cu multiplele sale aspecte, politicile ce țin de dezvoltarea sistemului european de securitate etc.

La Pilonul III:

Politicile care se referă la justiție și afaceri interne (JAI), inclusiv politicile ce țin de cooperarea polițienească și judiciară în materie penală. Se are în vedere elaborarea și dezvoltarea unor politici comunitare în domenii de interes comun, cum ar fi:

- politici antitrafic, de combatere a diferitelor forme de trafic (de droguri, de arme, de carne vie etc.);
- politici comune antiterorism;
- politici de combatere a crimei organizate; a infracțiunilor împotriva minorilor; a corupției, coruptibilității și înșelăciunii etc.

LECȚIA 22. Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să caracterizeze mecanismele de funcționare, acțiunile principalelor organizații europene;
- să stabilească atu-urile și problemele actuale ale R. Moldova din perspectiva integrării europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să determine oportunitățile pentru tineri în procesul de integrare europeană, prin modalități concrete;
- să descrie succint principalele programe ale UE pentru tineri;
- să aprecieze importanța tinerilor în integrarea europeană a țării noastre.

EVOCARE (7-10 min.)

1. Elevii sînt solicitați să lucreze în cheia tehnicii *Gîndește-Perechi-Prezintă*, meditănd 5-7 min. individual, apoi discutînd cu colegul/colega de bancă despre șansele pe care le au tinerii în procesul de integrare europeană a țării noastre, recurgînd și la exemple concrete (5-7 min.). După ce vor nota succint oportunitățile deduse în caiete, le vor scrie pe un poster comun și le vor împărtăși clasei.
2. Posterul se va intitula *Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană*. Este important să fie introduse oportunitățile deduse, ca la sfîrșitul lecției să le poată compara cu concluziile la tema studiată (posterul poate fi elaborat și la finalul lecției, la doleanța profesorului).

REALIZARE A SENSULUI (25 min.)

1. Elevii vor citi articolele din *Practicumul pentru elevi* și vor nota minimum 5 idei la fiecare rubrică, identificînd oportunitățile știute și nou aflate, precum și pe cele care le par mai interesante. Se va face o generalizare succintă.
2. Profesorul va ține o miniprelegere în baza informației de mai jos, structurînd-o, eventual, într-un grafic conceptual sau extrăgînd ideile principale și aranjîndu-le grafic într-o altă manieră (10 min.).

Politica europeană de tineret

Europa extinsă numără 75 mln. de tineri între 15 și 25 de ani. La etapa contemporană, Europa este caracterizată prin evoluții demografice ce pun în pericol securitatea și perspectivele de viitor, caracterizate de rapida îmbătrînire a populației. Aceste modificări antrenează schimbări calitative

și cantitative asupra raporturilor între generații, dar și profunde transformări economice, sociale și politice. Într-un astfel de context, UE depune eforturi pentru a răspunde așteptărilor tinerilor, oferind mijloacele necesare pentru exprimarea propriilor idei, precum și pentru investirea în viitorul societăților europene.

Art. 149 despre instituirea Comunității Europene constituie baza juridică a cooperării la nivel european și statuează permisiunea derulării de acțiuni comunitare ce vizează direct sau indirect tinerii. Punctul 2, alin. 5 al articolului stipulează că „acțiunea Comunității presupune favorizarea dezvoltării schimbului tinerilor și animatorilor socio-educativi la nivel european”. Totuși, de menționat că domeniul politicilor pentru tineret exclude orice formă de armonizare a dispozițiilor legislative și de reglementare ale statelor membre. Cu excepția programelor în domeniul tineretului și organizațiilor de tineret, textele Consiliului UE sînt, în mare parte, simple recomandări.

În decursul dezvoltării comunității europene, acțiunile ce vizează tinerii s-au bucurat de suportul constant al Parlamentului European și al Consiliului de Miniștri și s-au concretizat în programele adoptate sau rezoluțiile privind integrarea socială, iar mai tîrziu în programele de susținere a inițiativelor și mobilității tinerilor. De asemenea, sprijinul necesar vine și din partea Comitetului Regiunilor și Comitetului Economic și Social, care emit cu regularitate avize pozitive și încurajează sub diferite aspecte dezvoltarea politicilor de tineret sau chiar susțin direct tinerii. În acest context, respectivul complex de prevederi și angajamente ale diferitelor instituții UE formează nucleul cooperării ce urmează a fi valorificat în favoarea și împreună cu tinerii.

Un rol important în evoluția politicii europene de tineret l-a avut adoptarea Cărții Albe (21 noiembrie 2001). Astfel, în urma unor extinse consultări la nivel național și european, Cartea Albă *Un nou elan pentru tineretul european* a fost elaborată și adoptată de către Consiliu. Acest document constituie răspunsul la profunda pasivitate a tinerilor pentru formele tradiționale de participare la viața publică și face apel la o implicare civică mult mai activă.

Cu scopul de a ajuta statele europene și regiunile Europei de a implementa strategii pentru tineret, Cartea Albă propune un cadru reînnoit al cooperării cu 2 piloni fundamentali: 1. întărirea cooperării între statele membre; 2. un accent mai mare pe dimensiunea tineretului în politicile sectoriale.

- *Întărirea cooperării între statele membre.* În acest pilon, referitor la prioritățile tematice la nivel european, metoda deschisă a coordonării este puțin diferită de aceeași metodă utilizată în alte sectoare la respectivul stadiu: obiectivele fixate nu fac obiectul unor ambiții cifrate; realizarea obiectivelor, lăsată la latitudinea statelor membre, nu face obiectul planurilor de acțiune coordonate la nivel național. În urma Rezoluției Consiliului despre cooperarea europeană în domeniul tineretului (iunie 2002), Comisia a trimis chestionare statelor membre și candidate privind participarea și informarea (iulie 2002), activitățile voluntare și o mai bună înțelegere și cunoaștere a tinerilor (iulie 2003). În baza răspunsurilor, Comisia a propus obiective comune pentru participarea și informarea tinerilor, care au fost adoptate în rezoluția Consiliului din noiembrie 2003.

- *Un accent mai mare pe dimensiunea tinerilor în politicile sectoriale.* Cu referire la cel de-al doilea pilon, au fost dezvoltate următoarele acțiuni la nivel european: Rezoluția Consiliului privind durata vieții, punerea în acțiune a Programului privind obiectivele sistemelor de educație și formare; Declarația de la Coopenhaga asupra cooperării europene în domeniul învățămîntului și formării profesionale; Rezoluția Consiliului privind tinerii și incluziunea socială; Declarația Tinerilor în fața rasismului și intoleranței etc.

În contextul îmbătrînirii populației europene, Consiliul European a estimat drept necesar a crea condiții pentru ca tinerii europeni să beneficieze de un set de politici și măsuri care să-i integreze pe deplin în diferitele aspecte ale vieții sociale, economice și politice europene. În acest sens, Consiliul European a adoptat, în martie 2005, așa-zisul Pact european al tineretului, care vizează ameliorarea educației; formarea, mobilitatea și inserția profesională și socială a tineretului european, precum și facilitarea concilierii între activitatea profesională și viața familială. Pactul a fost elaborat cu scopul de a garanta coerența ansamblului de inițiative adoptate în aceste domenii și a servi ca punct de reper pentru o mobilizare puternică și continuă în favoarea tinerilor. Reușita Pactului a fost miza pe asocierea tuturor actorilor vizați și, în primul rând, organizațiile pentru tineret de la nivel național, regional și local, precum Forumul european al tineretului, colectivitățile teritoriale și partenerii sociali.

În vederea elaborării unei strategii eficiente de susținere a tineretului și creării condițiilor oportune pentru dezvoltarea acestuia, sporirea rolului său în viața europeană, Consiliul European recomandă statelor membre, Uniunii și comunităților la nivel local să se inspire din următoarele direcții:

- *în materie de angajare, integrare și promovare socială*: a asigura continuitatea politicilor de inserție durabilă a tinerilor; a înregistra progrese în domeniul angajării tinerilor; a oferi oportunități pentru ameliorarea situației celor mai vulnerabili tineri, precum și pentru dezvoltarea măsurilor ce ar împiedica eșecul școlar; a invita antreprenorii să dea dovadă de responsabilitate socială la capitolul inserției profesionale a tinerilor; a încuraja tinerii în vederea cultivării spiritului antreprenorial; a favoriza apariția de tineri antreprenori;
- *în domeniul educației, formării și mobilității*: a crea condiții pentru corespunderea cunoștințelor cu necesitățile din economie și a dezvolta în acest scop un nucleu comun de competențe; a extinde posibilitățile de urmare a unor studii pe teritoriul altui stat membru; a încuraja mobilitatea tinerilor prin înlăturarea obstacolelor pentru stagiați, voluntari, muncitori, precum și pentru familiile acestora; a favoriza o cooperare mai strânsă între statele membre în materie de transparență, comparabilitate a calificărilor profesionale;
- *pentru a reconcilia viața profesională și viața familiei*: a împărți responsabilitatea între parteneri prin extinderea unui sistem de protecție a copiilor și implementarea modelelor inovatoare de organizare a muncii; a lua în considerație acest echilibru al politicilor de dezvoltare demografică elaborate de Comisie în procesul de concepere a politicilor.

În scopul realizării sarcinilor prevăzute de Cartea Albă și Pactul european al tineretului, Uniunea Europeană elaborează strategii ce se concretizează în programe de acțiuni, concepute pentru o perioadă concretă și urmărind detalierea acțiunilor necesare de întreprins în vederea acordării de sprijin pentru dezvoltarea tinerilor. În prezent, Uniunea își concretizează intențiile în cadrul programului *Tinerii în acțiune*, prevăzut pentru o perioadă de 6 ani (2007-2013). Astfel, programul își propune să dezvolte și să susțină cooperarea tinerilor, să încurajeze participarea acestora, în special a celor mai defavorizați și a celor cu dizabilități, la viața publică, precum și a spiritului lor de inițiativă și antreprenorial, a creativității. În acest sens, programul definește obiectivele generale și specifice, este dotat cu un buget de 885 mln. de euro și presupune o strategie descentralizată a funcționării sale. Programul este accesibil tinerilor între 18-30 ani din statele membre și țările partenere ale UE.

REFLECȚIE (5-10 min.)

1. În loc de concluzii, elevii vor redacta, timp de 5-7 min., o scriere liberă, pe minimum jumătate de pagină: *O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă...*, respectând rigorile corespunzătoare: să scrie tot ce le vine în minte, la moment, la tema dată. Doritorii își vor citi lucrările în plen. De asemenea, profesorul le poate colecta, pentru a formula concluzii. În cazul când au lucrat rapid și eficient, elevilor li se propune să ilustreze pe o foaie/un poster asocieri simbolice pentru... *fereastră deschisă spre Europa*.

EXTINDERE (1 min.)

Elevii sînt solicitați să realizeze un *proiect de grup*: să caute informații care ar prezenta interes pentru viitoarea lor carieră profesională. Confectionarea unui panou publicitar al unui program relevant pentru ei ar fi o sarcină practică utilă, inclusiv pentru luarea deciziei cu privire la cariera profesională ulterioară.

LECȚIA 23. Evaluarea modului *Domenii de interes comun în Uniunea Europeană*

PROIECT DIDACTIC

Standard curricular de performanță:

- să propună produse (discurs, articol de ziar, dosar tematic etc.) ce reflectă cercetarea procesului de integrare europeană din perspectiva cetățeanului R. Moldova.

Obiective de evaluare:

La finele activității, elevii vor putea:

- să prezinte un produs comun care ar reflecta activitatea UE în domeniile de interes comun: economic, juridic, politici comune, precum și unele probleme/atu-uri ale R.Moldova în acest context;
- să aprecieze argumentat prezentarea revistelor tematice.

EVOCARE

1. Elevii sînt solicitați să numească produsele realizate în cadrul sarcinilor de la rubrica *Acționează!* (începînd cu Lecția 17).
2. Elevii sînt repartizați în 4 grupuri și, avînd în față produsele realizate, vor completa pe un poster următorul tabel:

Denumirea produsului	La ce domeniu de interes comun în UE se referă

Răspuns așteptat:

Denumirea produsului	La ce domeniu de interes comun în UE se referă
1. Interviu	Juridic (drepturile omului)
2. Eseu	Juridic (cetățenia europeană)
3. Minicercetare în comunitate	Economic
4. Articol	Politici comune (agrară, de securitate etc.)
5. Eseu reflexiv/scriere liberă	Politici comune (de tineret)

REALIZARE A SENSULUI

1. Fiecare grup va elabora, utilizând propriile produse, o revistă tematică pe care o va expune la Tîrgul de carte *Ideea europeană sau Noi și Europa*, elevii stabilind de comun coperta, titlul și rubricile acesteia, designul etc. De asemenea, vor reflecta asupra modalității de prezentare a revistei la Tîrgul de carte, astfel încît aceasta să trezească interes și să fie solicitată de cît mai mulți vizitatori (de ex.: *E bine să aveți această revistă în biblioteca dvs., deoarece conține răspunsuri la multe întrebări, cum ar fi...; după lecturarea revistei vă veți convinge că R. Moldova nu are o altă alternativă decît integrarea europeană, pentru că...; dacă doriți să aflați cum se respectă drepturile omului în UE și în R. Moldova, ce înseamnă a fi cetățean european, ce oportunități oferă UE tinerilor, citiți revista noastră* etc.).

(Profesorul va avea grijă să aducă la ora de evaluare materialele necesare: hîrtie colorată, clei, carioca, clame etc.).

2. Prezentarea revistei la Tîrgul de carte (*Joc de rol*).

După crearea unei atmosfere specifice Tîrgului de carte (afiș, "pavilion" amenajat corespunzător și public etc.), elevii vor prezenta revista, iar vizitatorii vor completa, pe parcurs, o fișă după următorul model:

Denumirea revistei	Ce am învățat/aflat nou din prezentare	Cum a fost prezentată revista

REFLECȚIE

Participanții la Tîrgul de carte sînt invitați să examineze fișele completate și să decidă ce revistă doresc să achiziționeze (cu excepția celei la care au colaborat), anunțînd rezultatul alegerii și își argumentează opțiunea.

EXTINDERE

Elevilor li se propune să identifice 2-3 modalități prin care ar prezenta revistele elaborate și altor colegi/profesorii/membri ai comunității (de ex., la orele de dirigenție în alte clase; expunerea pe panoul publicitar din holul școlii, în cadrul unei activități extrașcolare *9 mai – Ziua Europei* etc.).

MATERIALE SUPPLEMENTARE

Sarcinile de la rubrica *Acționează!*

Lecția 17: Aspecte juridice ale integrării europene

- Realizați un interviu cu o persoană în vîrstă, rugînd-o să vă povestească despre viața ei din perioada sovietică/actuală și să dea exemple de situații cînd i s-au respectat drepturile, dar și de situații cînd nu a putut spune ce gîndește, a făcut lucruri împotriva voinței ei, a aplicat o măsură greșită. Solicitați-i acordul să prezentați varianta scrisă a interviului la ora de evaluare (puteți folosi un pseudonim, în cazul în care persoana respectivă nu dorește să-i figureze numele).

Lecția 18: Cetățenia europeană

- Reflectați la următoarea idee: *Integrarea europeană la începutul sec. XXI ar trebui să urmărească drept obiectiv prioritar intensificarea procesului de formare a **poporului european** sau a **cetățeanului european**?* Organizați răspunsul în cadrul unui eseu, respectând următoarele criterii:
  - propuneți un titlu adecvat eseului;
  - exprimați-vă clar opinia;
  - formulați argumente persuasive, corecte științific;
  - organizați logic ideile în cadrul textului.

Lecția 19: Aspecte ale integrării economice europene

- Realizați o cercetare în comunitate pentru a identifica atitudinea față de moneda unică europeană. Ce impact are ea pentru comunitatea voastră?

Lecția 20: Integrarea economică europeană a Republicii Moldova

- Comunicați cu colegii din alte clase, cu părinții și rudele și stabiliți atu-urile care fac comunitatea voastră atractivă economic pentru UE? Ce s-ar mai putea face în acest sens?

Lecția 21: Domeniile de interes comun în Uniunea Europeană

- Imaginați-vă că sînteți ziaristi/ziariste la revista *Integrarea europeană*. În numărul viitor al revistei urmează să publicați articolul *De ce R.Moldova ar trebui să se integreze în UE?* La redactarea articolului țineți cont de unele informații/date/argumente aflate/descoperite la oră. Încercați, de asemenea, să identificați argumente convingătoare și din alte surse (ziare, buclele tematice etc.).

Lecția 22: Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană

Sarcina de la rubrica *Comunică, decide și exprimă-ți atitudinea!*

- Elaborați o scriere liberă/eseu reflexiv cu tema *O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă...*

Modulul IV.

Uniunea Europeană între extindere și rezolvarea problemelor actuale. Personalități europene

TEMA: Extinderea Uniunii Europene

LECȚIA 24. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să aprecieze rolul organizațiilor europene în procesul de integrare;
- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să motiveze importanța criteriilor de aderare la UE pentru eficiența procesului de extindere;
- să caracterizeze, utilizând surse cartografice și scrise, etapele procesului istoric de extindere a UE;
- să identifice etapele procedurii de aderare a unui stat la UE;
- să aprecieze rolul extinderii UE în afirmarea procesului de integrare europeană.

EVOCARE (4-5 min.)

Discuție dirijată

Discuția se va axa pe reflectarea semnificației temei, având ca reper următoarele întrebări:

- Enumerați termenii sinonimi pentru *extindere*.
- Definiți termenul *extindere* în contextul procesului de integrare europeană.
- Confrunțați propria definiție cu cea propusă în materialul suport.

REALIZARE A SENSULUI (30 min.)

Lucru cu textul (în perechi) (10 min.)

1. Elevilor li se distribuie textul și sarcini de activitate diferite.

Un elev studiază fragmentul *Problema extinderii și criteriile de aderare la Uniunea Europeană* (începând cu alin. 2) și identifică criteriile de aderare a unui stat la UE, aplicate la etapa actuală.

Al doilea elev citește fragmentul *Aspecte generale ale procesului de aderare la Uniunea Europeană* și identifică principalele etape ale procedurii de aderare a unui stat la UE.

N.B.! Poate fi utilizată Schema Sistemul instituțional al Uniunii Europene (vezi Materiale suplimentare), elevii urmînd a completa acțiunile realizate de principalele instituții în cadrul procedurii de aderare.

2. Elevii studiază textul, identifică răspunsul.

3. Elevii prezintă rezultatele.

Conversație euristică (5 min.)

Rezultatele activității precedente vor fi consolidate prin organizarea unei discuții privind următoarele aspecte-cheie:

- Motivați prioritatea criteriului „politic” pentru inițierea negocierilor de aderare a unui stat la UE.
- Deduceți importanța formulării de către UE a unor criterii de aderare explicite.

Lucru cu harta (8-10 min.)

1. Elevii sînt anunțați că, pentru a urmări *etapele extinderii UE*, vor lucra cu hărțile de la rubrica *Procesează informația!*

Descoperirea de către elevi a etapelor extinderii UE va fi dirijată prin formularea, pentru fiecare hartă, de întrebări, după exemplul propus.

N.B.! Pentru a localiza statele membre ale UE, poate fi utilizată harta murală. De asemenea, dacă timpul permite, se poate recurge la o demonstrație cu ajutorul surselor.

Harta 1:

- Care este Europa celor „nouă”? sau Ce state au aderat la această etapă?

Harta 2:

- Care este Europa celor „douăsprezece”? sau Numește statele care au aderat la această etapă.
- Prin ce se deosebește această etapă a extinderii UE de cea anterioară?

Harta 3:

- Care este Europa celor „cincisprezece”? sau Ce state au aderat la această etapă?
- Prin ce se deosebește această etapă a extinderii UE de cea anterioară?

Harta 4:

- Care este Europa celor „douăzeci și șapte”? sau Ce state au aderat la această etapă?

2. Elevii studiază sursele 1 și 2 de la rubrica *Comunică și decide!* și determină prin ce extinderea spre Est și-ar merita aprecierea de cea mai spectaculoasă?

3. Elevii prezintă rezultatele.

REFLECȚIE (10 min.)

Discurs public

1. Elevii studiază sursa 3 de la rubrica *Exprimă-ți atitudinea!*

2. Profesorul evocă rolul unui discurs în formarea opiniei publice, solicitînd părerea elevilor referitor la criteriile de apreciere a acestuia.

3. Elevii elaborează un discurs în care își exprimă opinia față de următoarea problemă:
Extinderea UE se vrea un cumul cantitativ sau calitativ pentru spațiul european?

4. Elevii prezintă discursurile (doar 1-2 elevi, ca posibil model pentru extindere).

EXTINDERE (1 min.)

Elevilor li se propune să elaboreze un *discurs public* la una din teme:

- *Extinderea UE se vrea un cumul cantitativ sau calitativ pentru spațiul european?*
- *Harta Europei nu va fi completă pînă cînd R.Moldova nu se va alătura statelor membre ale UE.*

Etapele extinderii Uniunii Europene

Înregistrarea primelor succese de către Comunitățile Europene a determinat sporirea atractivității și apariția primelor cereri de aderare. Astfel, în 1961, după doar 4 ani de la semnarea Tratatelor de la Roma, mai multe state au depus cererea de aderare la CEE: Marea Britanie, Danemarca, Irlanda, Norvegia. Solicitățile acestora se vor lovi însă de refuzul Franței, al cărei președinte, Charles de Gaulle, a utilizat în două rânduri (1963 și 1967) dreptul de veto pentru respingerea candidaturii Marii Britanii, motivele invocate fiind: în primul rând, *Regatul Unit al Marii Britanii nu este pregătit de intrarea în Comunitate*, urmînd să realizeze o „profundă transformare”; în al doilea rând, *Regatul Unit al Marii Britanii nu este pregătit pentru a face alegerea europeană și intrarea sa reprezintă un risc pentru existența CEE*; și în al treilea rând, *Regatul Unit ar constitui un „cal troian” al SUA în sînul Comunității Europene*. Venirea la putere a lui George Pompidou modifică atitudinea franceză. Acesta preia inițiativa reuniunii summit-ului de la Haga (decembrie 1969) însărcinat cu examinarea posibilităților extinderii Comunității prin respectarea condiției ca *statele candidate să accepte tratatele și finalitățile lor politice*, precum și *deciziile intervenite din momentul intrării în vigoare a tratatelor* (Comunicatul final de la Haga).

În iunie 1970, încep negocierile între Comunitate și țările candidate. Ele finalizează cu semnarea Tratatului de la Egmont ce prevede aderarea a 4 noi state: Danemarca, Irlanda, Norvegia și Regatul Unit. Procesul de aderare a fost marcat însă de refuzul populației norvegiene exprimat la referendum. La 1 ianuarie 1973, numărul statelor membre ale CEE a sporit de la 6 la 9.

Al doilea val al extinderii s-a realizat în partea de sud a Europei, într-un context principal diferit de cel anterior. Atît în Grecia, cît și în Portugalia și Spania democrațiile erau proaspăt instaurate ca urmare a prăbușirii unor regimuri dictatoriale, iar economiile – înapoiate în raport cu cele ale statelor membre.

Tratatul de aderare a Greciei, după o lungă perioadă de negociere (din 1976), este semnat în mai 1979. Aderarea devine efectivă la 1 februarie 1981. În tratat s-a prevăzut o perioadă tranzitorie de 5 ani pentru a permite alinierea prețurilor produselor agricole la cele comunitare (7 ani pentru unele fructe și legume). O perioadă identică este consimțită pentru dizolvarea drepturilor vamale intracomunitare, pentru produsele industriale intracomunitare. Totodată, tratatul prevedea că libera circulație a muncitorilor va fi deplină numai după o perioadă de 7 ani. Sînt incluse și un șir de prevederi care să ușureze participarea Greciei la bugetul comunitar pe parcursul perioadei tranzitorii.

Negocierile sînt și mai lungi în cazul țărilor iberice. Începute în octombrie 1978 cu Portugalia și februarie 1979 cu Spania, se ajunge la un acord de aderare abia în 1985. Aderarea devine efectivă începînd cu 1 ianuarie 1986.

Ca urmare a aderării celor 3 țări sudice, numărul statelor membre a sporit la 12.

La sfîrșitul anilor 1980-începutul anilor 1990, 5 state membre ale Asociației Europene de Liber Schimb (AELS) depun cerere de aderare la Uniune: Austria în 1989; Norvegia, Finlanda, Suedia și Elveția în 1992. După consultarea populației, Elveția renunță la aderare.

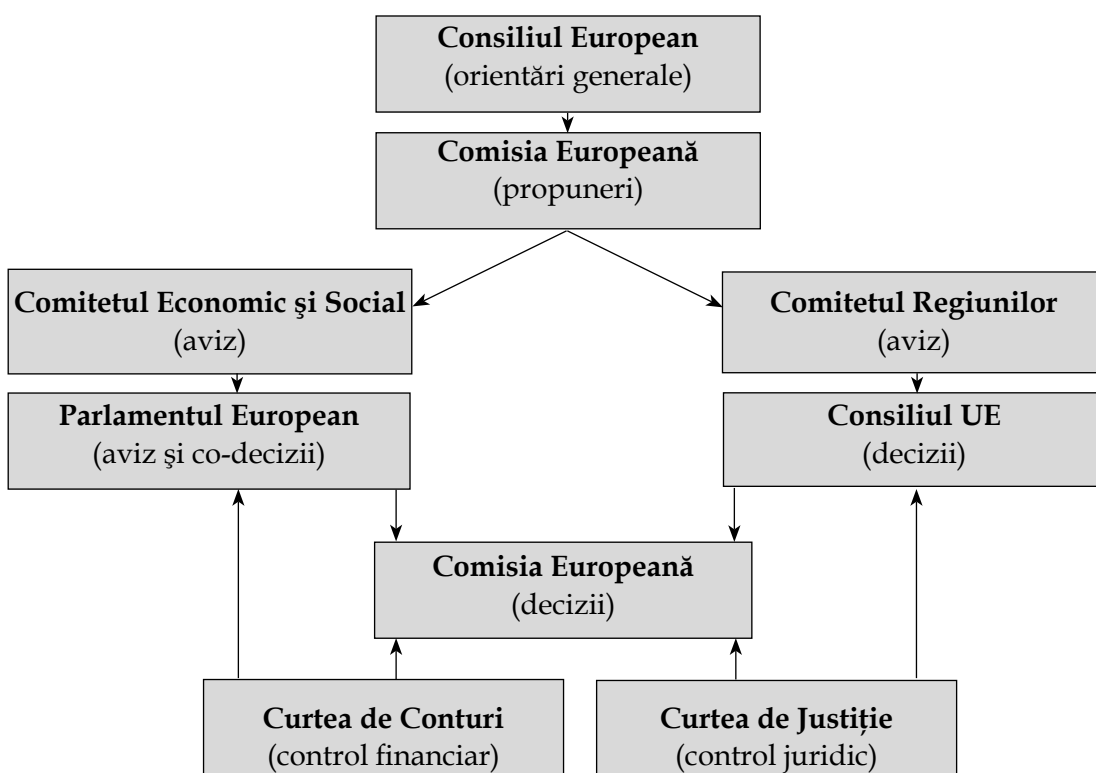
Negocierile încep în 1993, se ajunge la un acord în martie 1994. Tratatul de aderare sînt semnate în iunie 1994. Populația statelor aderente este consultată prin referendum și, din nou, norvegienii resping aderarea (noiembrie 1994). Extinderea a devenit oficială la 1 ianuarie 1995 și vizează doar 3 state: Austria, Suedia, Finlanda. Negocierile ce preced aderarea nu au fost marcate de dificultăți majore, deoarece, spre deosebire de țările mediteraneene, noii candidați

prezintă un PIB pe cap de locuitor comparabil cu cel al statelor europene occidentale. Principalele dificultăți în procesul de negociere au fost înregistrate în domenii precum agricultura sau mediul, pentru care statele candidate dispuneau de extinse legislații protecționiste.

Cea mai importantă extindere a Uniunii Europene a fost realizată la începutul sec. XXI. La 1 mai 2004, aderarea devine efectivă pentru 8 state din Europa Centrală și de Est (Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Slovenia, Estonia, Letonia, Lituania) și 2 state mediteraneene (Cipru și Malta), iar la 1 ianuarie 2007 și pentru România și Bulgaria. Această extindere diferă foarte mult de cele precedente prin amploarea sa, prin caracteristicile economice ale acestui grup de țări și contextul în care se înscrie (prăbușirea URSS-ului).

La 1 ianuarie 2007, UE număra 27 de state membre.

Schemă. Sistemul instituțional al UE

(C. Bârzea, *Politicile și instituțiile UE*)

LECȚIA 25. Perspectivele extinderii Uniunii Europene și Republica Moldova

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să aprecieze impactul orientării R. Moldova spre integrarea europeană;
- să determine evoluția relațiilor R. Moldova-principalele organizații europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să interpreteze, prin prisma criteriilor de aderare, perspectivele R. Moldova de integrare în UE;
- să argumenteze importanța procesului de extindere a UE pentru părțile implicate în proces.

EVOCARE (3-4 min.)

Discuție dirijată

1. Elevii sînt familiarizați cu datele statistice referitoare la opinia cetățenilor din R. Moldova vizavi de integrarea în UE (vezi *Materiale suplimentare*) (pot fi folosite și sondajele realizate de elevi).
2. Elevii răspund la următoarele întrebări:
  - De ce marea majoritate a tinerilor optează pentru aderarea R. Moldova la UE?
  - Care dintre criteriile aplicate de UE unui stat candidat la aderare este întrunit de R. Moldova, la etapa actuală? Argumentați.
3. Elevii își prezintă opiniile.

REALIZARE A SENSULUI (8-10 min.)

Lucru cu sursele

1. Elevii sînt împărțiți în triade (3 subgrupuri), pentru realizarea individuală a unor sarcini diferite.

Grupurile 1 și 2 studiază sursa de la rubrica *Procesează informația!* și fie identifică 3-4 asemănări dintre R. Moldova și Irlanda de pînă la aderarea la UE, fie enumeră argumentele pro/contra integrării în UE exprimate de interviuat.

Grupul 3 studiază secvența *Perspectivele R. Moldova de integrare în Uniunea Europeană* și identifică acțiunile din cadrul procesului de cooperare R. Moldova-UE.

2. Elevii prezintă în grupul mare rezultatele activității.

REFLECȚIE (30 min.)

Conversație euristică (5 min.)

1. Se organizează o minidiscuție la tema *Perspectivă R. Moldova de integrare în Uniunea Europeană*, avînd ca reper următoarele sarcini:
  - Exprimați-vă argumentat opinia vizavi de oportunitatea orientării R. Moldova spre integrarea în UE.
  - Apreciați eficiența acțiunilor realizate de R. Moldova la etapa actuală pentru reușita procesului de integrare.

Intervenții regulate (organizarea activității: 1-2 min.; pregătirea intervențiilor: 4-5 min.; desfășurarea discuției: 16-17 min.)

2. Elevii sînt organizați pentru discuție:
  - se formează 2 grupuri mici a cîte 5 elevi;
  - fiecărui membru al grupului i se distribuie un bon cu credit de timp de 1 min., pentru intervenție în cadrul discuției, și unul de 30 sec., pentru prelungirea intervenției unui coleg sau a discuției libere a întregului grup (vezi *Materiale suplimentare*);
  - este numit un responsabil de cronometrarea duratei intervențiilor;
  - se explică atribuțiile observatorilor: urmăresc discuția, notează cele mai relevante argumente în caiet, respectînd structura *Fișei de analiză* de la rubrica *Comunică și decide!*
3. Dacă elevii nu cunosc regulile desfășurării discuției, acestea le sînt explicate:
  - nu există facilitator al analizei efectuate de grupuri;
  - fiecare elev răspunde de propriul credit și-l utilizează cînd vrea;
  - participanții pot utiliza jumătățile de bon pentru a prelungi intervenția unui coleg sau ele pot fi cumulate pentru a prelungi discuția liberă a întregului grup;
  - intervenția în discuție sau cedarea bonului se face prin ridicarea bonului respectiv;
  - membrul grupului încetează să vorbească la semnalul *destul* al responsabilului de timp.
4. Se anunță problema: *R. Moldova și desfășurarea procesului de integrare europeană: atu-uri și riscuri și sarcina*:
  - Studiați fișa de analiză de la rubrica *Comunică și decide!* Determinați pentru fiecare criteriu dacă acesta reprezintă un *atu* sau un *risc* pentru integrarea europeană a R.Moldova.
5. Toți elevii studiază criteriile incluse în *Fișa de analiză*.
6. După studierea *Fișei de analiză* activitatea este organizată în felul următor: inițial sînt prezentate atu-urile, apoi – riscurile.

EXTINDERE (1 min.)

Elevii vor selecta din mass-media „dovezi” ale opțiunii R. Moldova pentru integrarea în UE. Acestea pot fi:

- acțiuni ale unor ONG-uri;
- discursuri ale unor lideri politici;
- articole, comunicate de presă;
- etc.

N.B.! Materialele vor completa o minigalerie la tema *Opțiunea R. Moldova pentru integrarea în Uniunea Europeană*.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Potrivit Barometrului de Opinie Publică, lansat recent la Chișinău, 48,4% din respondenți au susținut că traiul se va îmbunătăți dacă țara noastră va deveni membră a UE. În categoria simpatizanților UE ca potențială asistență în asigurarea unui trai decent majoritatea o constituie tinerii.

Sondajul mai arată că pentru aderarea Moldovei la UE ar vota cel puțin 71% din populația țării, dintre care 81,6% sînt persoane pînă la 30 de ani.

Sondajul a fost efectuat în perioada 26 septembrie-20 octombrie 2008, pe un eșantion de 1100 de persoane.

(<http://www.omg.md>)

De ce extinderea?

Extinderea este cel mai ambițios proiect întreprins de UE: el reprezintă, de fapt, reunificarea continentului european, divizat în urma ultimului război mondial. Au existat în trecut și alte valuri ale extinderii într-o Europă divizată, dar actualul proces ajută la îndeplinirea visului părinților fondatori ai UE: *o Europă unită și liberă*.

Am fost un european convins toată viața mea. Unele din amintirile din tinerețe sînt legate de ultimul război mondial. De aceea, sînt conștient de valoarea păcii, stabilității și prosperității de care ne bucurăm astăzi. Înțeleg cît de mult am cîștigat în urma procesului de integrare europeană în ultima jumătate de secol. Războaiele și atrocitățile din fosta Iugoslavie au demonstrat ce pot să-și facă europenii unii altora atunci cînd forțele dezintegrării sînt lăsate să devină mai puternice decît dorința de unitate.

În consecință, extinderea Uniunii Europene este, după părerea mea, împlinirea unei viziuni – o viziune mult prea ușor dată uitării atunci cînd securitatea și prosperitatea în Europa sînt considerate a fi ceva de la sine înțeles. Dar dacă ne luăm răgazul necesar pentru a reflecta, vom vedea că această viziune este confundată cu însuși scopul urmărit de UE și de extinderea sa: reunificarea popoarelor din Europa într-un cadru constituțional care să le încurajeze să muncească împreună în condiții de pace și stabilitate.

Pentru popoarele din Europa Centrală și de Est, Europa simboliza valorile la care cei care aspirau să se reîntoarcă au trăit, mai bine de o generație, în perioada Cortinei de Fier și a Războiului Rece. Dar reîntoarcerea în Europa a fost mai mult decît un simbol pentru aceste popoare: perspectiva aderării, ca membru, la UE le-a ajutat să transforme în ireversibilă opțiunea lor pentru o democrație pluralistă și o economie de piață și le-a încurajat să meargă mai departe pe calea reformei. Perspectiva acestei ancore de stabilitate a fost o condiție prealabilă a refacerii prosperității economice care, la rîndul său, reprezintă fundamentul stabilității pe termen lung în regiune.

(*Extinderea Uniunii Europene. Realizări și provocări*,
Raport prezentat de Wim Kok Comisiei Europene, martie 2003)

1 min.

Acesta constituie un bon pentru durata participării tale la discuție. Atenție! El nu poate fi segmentat, este doar pentru o intervenție.

30 sec.

Cu acest bon poți prelungi intervenția unui coleg sau poate fi cumulat pentru o discuție liberă a întregului grup.

1 min.

Acesta constituie un bon pentru durata participării tale la discuție. Atenție! El nu poate fi segmentat, este doar pentru o intervenție.

30 sec.

Cu acest bon poți prelungi intervenția unui coleg sau poate fi cumulat pentru o discuție liberă a întregului grup.

1 min.

Acesta constituie un bon pentru durata participării tale la discuție. Atenție! El nu poate fi segmentat, este doar pentru o intervenție.

30 sec.

Cu acest bon poți prelungi intervenția unui coleg sau poate fi cumulat pentru o discuție liberă a întregului grup.

1 min.

Acesta constituie un bon pentru durata participării tale la discuție. Atenție! El nu poate fi segmentat, este doar pentru o intervenție.

30 sec.

Cu acest bon poți prelungi intervenția unui coleg sau poate fi cumulat pentru o discuție liberă a întregului grup.

1 min.

Acesta constituie un bon pentru durata participării tale la discuție. Atenție! El nu poate fi segmentat, este doar pentru o intervenție.

30 sec.

Cu acest bon poți prelungi intervenția unui coleg sau poate fi cumulat pentru o discuție liberă a întregului grup.

TEMA: Politica de vecinătate a Uniunii Europene – un nou cadru de colaborare cu vecinii

---

LECȚIA 26. Politica de vecinătate în Uniunea Europeană

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene;
- să determine evoluția relațiilor R. Moldova-principalele organizații regionale europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice conceptul de Politică Europeană de Vecinătate;
- să identifice mecanismul de funcționare a Politicii Europene de Vecinătate;
- să aprecieze importanța Politicii Europene de Vecinătate pentru R. Moldova în contextul eforturilor de integrare europeană.

EVOCARE (4-5 min.)

1. Elevii sînt solicitați să citească și să se pronunțe asupra mesajelor pe care le conțin fișele cu proverbe despre vecini (vezi *Practicumul pentru elevi, Implică-te!*). De asemenea, elevii vor asocia proverbele cu o situație din viața reală. Doritorii vor prezenta rezultatul activității.
2. Elevilor li se propune să stabilească tangența între mesajele proverbelor și subiectul lecției *Politica de vecinătate a Uniunii Europene*.

Răspunsul așteptat: Uniunea Europeană dorește stabilitate, liniște la hotare, de aceea promovează o politică specială față de țările vecine; dacă țările vecine se confruntă cu probleme, acestea se vor răsfrînge și asupra UE. Prin urmare, în scopul diminuării/soluționării unor astfel de situații, politica UE față de vecini trebuie să fie una chibzuită etc.

REALIZARE A SENSULUI (20 min.)

1. Elevii sînt repartizați în grupuri a câte 3, fiecăruia atribuindu-i-se un număr: 1, 2 și 3. Clasa va lucra cu textul de la rubrica *Informează-te și procesează informația!* din *Practicumul pentru elevi*, aplicînd tehnica *Interviu în 3 trepte*.

Modalitatea de lucru: elevii citesc/studiază primul fragment de text (A) *Politica de vecinătate – o nouă abordare a Uniunii Europene și oportunitate pentru statele vecine* și lucrează în grupuri în felul următor: elevul cu nr. 1 (interviewator) formulează întrebări și le adresează elevului cu nr. 2 (raportor); elevul cu nr. 3 (secretar) ascultă și notează ideile principale. Ulterior, toți elevii citesc fragmentul B – *Domenii de cooperare și instrumente în cadrul PEV*. De data aceasta, elevul cu nr. 2 va fi în rol de interviewator, cel cu nr. 3 – de raportor, iar elevul cu nr.1 – în rol de secretar. Mai apoi, elevii vor studia fragmentul C – *Implicațiile politicii de vecinătate a Uniunii Europene asupra R. Moldova: costuri și beneficii*. Elevul cu nr. 3 va fi interviewator, elevul cu nr. 1 – raportor și elevul cu nr. 2 – secretar.

REFLECȚIE (18-20 min.)

1. Grupurile reflectează asupra subiectului studiat, pornind de la enunțul: *PEV: obiective, realizări, probleme* și decid asupra metodei de prezentare: *poster, Graficul T, ciorchine* etc.

2. Grupurile vor prezenta rezultatele activității, dar vor fi atente ca ideile să nu se repete.

N. B.! Sarcina poate fi modificată, astfel încât grupurile să lucreze fie asupra obiectivelor, fie asupra realizărilor și, respectiv, asupra problemelor.

EXTINDERE (1 min.)

1. Elevii au de realizat sarcina de la rubrica *Acționează!*:

- Selectează din mijloacele de informare în masă (presă, radio, TV) 3 exemple care ar demonstra funcționalitatea PEV în R. Moldova. Comunică această informație părinților și la 2 -3 prieteni.

MATERIALE SUPLIMENTARE

Politica de vecinătate a Uniunii Europene

La etapa contemporană, UE s-a impus ca unul dintre actorii politici și economici de bază în cadrul relațiilor internaționale și al economiei mondiale. Cu peste 450 mln. de locuitori ai săi, UE este mai populată decât SUA și Rusia luată la un loc, se ridică la rangul de primă putere comercială și gestionează $\frac{1}{4}$ din toate bogățiile lumii. De asemenea, la capitolul ajutor acordat țărilor sărace, UE se clasează pe primul loc în topul donatorilor internaționali și constituie unul dintre cei mai importanți actori pe piața financiară mondială.

Recunoscând importanța vecinilor în dezvoltarea și securitatea Uniunii, Consiliul European a solicitat Comisiei elaborarea unui document care ar stabili cadrul unei politici coerente, adaptată noilor realități de după aderarea celor 10 state în 2004, și care să formuleze cadrul general al Politicii Europene de Vecinătate ca politică oficială a UE față de vecinii săi. În acest scop, în martie 2003, Comisia a prezentat comunicarea *Europa largită – Vecinătatea: un nou cadru pentru relațiile cu vecinii noștri din Est și Sud*, în care se menționa pentru prima dată noțiunea de *Politică Europeană de Vecinătate* și se definea un nou cadru al relațiilor Uniunii cu vecinii săi. Comunicarea specifică oportunitățile și provocările pentru UE, promovînd ideea necesității intensificării cooperării cu statele limitrofe în vederea creării unei zone a prosperității și bunei vecinătăți la hotarele UE. Potrivit comunicării, UE dorește să aibă în jurul său „un cerc de prieteni cu care ar stabili o relație fructuoasă și pașnică”. De asemenea, Comisia a subliniat întărirea relațiilor de cooperare cu statele vecine care nu au șanse imediate de a adera la Uniune.

Următorul pas important în dezvoltarea PEV l-a prezentat comunicarea Comisiei *Politica Europeană de Vecinătate – document de strategie*, din 12 mai 2004, prin care au fost definite obiectivele, principiile și metodele ce urmează a fi utilizate la implementarea PEV.

Documente de lucru în cadrul PEV

Documentele de lucru prevăzute în cadrul PEV sînt: documentele strategice, planurile de acțiuni și rapoartele de țară.

Astfel, *documentele strategice* stabilesc principiile, scopurile geografice, metodologia de implementare a instrumentelor PEV și problematica cooperării regionale. Acestea mai includ programele multianuale orientative prin care se determină prioritățile de asistență și finanțare a programelor.

Unul din instrumentele de bază ale cooperării, instrumentul operațional cheie al PEV, îl constituie *Planul de Acțiuni*, care reprezintă un document programatic pe care UE îl negociază cu fiecare țară în parte, în funcție de interesele specifice ale acesteia. Planul de Acțiuni reprezintă acordul comun al celor două părți privind agenda reformelor politice, sociale și economice. În mediu, planurile de acțiuni sînt încheiate pe un termen ce variază, de la un caz la altul, de la 3 la 5 ani. Totodată, Planul de Acțiuni constituie ghidul programului de acordare a ajutorului financiar al UE țării partenere. Astfel, pe parcursul anului 2005, UE a semnat planurile de acțiuni cu Israel, Iordania, Maroc, R. Moldova, Autoritatea Palestiniană, Tunisia, Ucraina. Pentru Armenia, Azerbaidjan, Georgia planurile de acțiuni au intrat în vigoare în decursul anului 2006, pentru Liban și Egipt – în primul semestru al anului 2007. Algeria semnează Acordul de Asociere în 2006, acesta intrînd în vigoare în decursul anului, iar Belarus, Libia și Siria nu dispun încă de acorduri în vigoare.

Rapoartele de țară prezintă progresele realizate prin implementarea acordurilor bilaterale și a reformelor corelative. Acestea reflectă situația politică, socială și economică a respectivei țări, concentrîndu-se pe tematicile prioritare ale PEV.

Cooperarea transfrontalieră în cadrul PEV

O dimensiune importantă a Politicii Europene de Vecinătate este cooperarea transfrontalieră, care are un rol deosebit pentru apropierea statelor vecine de Uniunea Europeană. Pentru ca R. Moldova să poată avansa în relațiile cu Uniunea Europeană, în mod evident, trebuie să înregistreze progrese substanțiale în relațiile cu statele vecine, să-și extindă ariile de cooperare și să subscrie unor agende comune pentru atingerea standardelor europene. Acest aspect este menționat atît în cadrul documentelor care constituie baza contractuală a relațiilor noastre cu UE (mai ales că unul din cele două state vecine este membru UE), cît și prin obiectivele prevăzute în cadrul acordurilor bilaterale sau trilaterale pe care le are semnate R. Moldova cu România și Ucraina ca state vecine. Consolidarea cooperării transfrontaliere reprezintă un domeniu prioritar de acțiune al documentelor R. Moldova cu statele vecine, mai ales odată cu semnarea la Ismail, pe data de 4 iulie 1997, a Protocolului de colaborare trilaterală între guvernele României, R. Moldova și Ucrainei. Crearea celor trei Euroregiuni: Euroregiunea Dunărea de Jos (înființată prin semnarea de către cele 3 țări a Acordului de constituire a acesteia la 14 august 1998, la Galați. Membri ai acestei Euroregiuni sînt: raioanele Cahul și Cantemir din R. Moldova; județele Galați, Brăila și Tulcea din România; regiunea Odesa din Ucraina); Euroregiunea Prutul de Sus (înființată la 22 septembrie 2000 în municipiul Botoșani, România. Membri ai acestei Euroregiuni sînt: raioanele Fălești, Edineț, Glodeni, Ocnița, Rîșcani și Briceni din partea R. Moldova; județele Botoșani și Suceava din partea României; regiunile Cernăuți și Ivano-Frankivsk din partea Ucrainei) și Euroregiunea Siret-Prut-Nistru (la 18 septembrie 2002, la Iași, are loc semnarea Protocolului Cooperării Transfrontaliere a Euroregiunii Siret-Prut-Nistru. La 4 decembrie 2002, la Ungheni, are loc adoptarea Statutului Euroregiunii Siret-Prut-Nistru în cadrul primului Forum al Președinților Euroregiunii. În 2005, s-a înființat Asociația Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, asociație cu personalitate juridică cu sediul la Iași, România. Membri ai acestei Euroregiuni sînt: raioanele Călărași, Orhei, Cimișlia, Telenești, Soroca, Strășeni, Leova, Ungheni, Criuleni, Ialoveni, Șoldănești, Hîncești, Florești, Basarabeasca, Dubăsari, Anenii Noi, Rezina și Nisporeni din partea R. Moldova; județele Iași și Vaslui din partea României). Crearea acesteia a însemnat o etapă importantă nu doar în formalizarea unor angajamente în domeniu, ci și în instituirea unui cadru de cooperare între colectivitățile locale în lumina prevederilor do-

cumentelor europene ratificate de toate cele trei state. Recent, raionul Cahul a devenit unul din fondatorii Euroregiunii Marea Neagră, creată la 26 septembrie 2008, care îi oferă noi oportunități de cooperare cu statele din bazinul Mării Negre.

Perspectivile îmbunătățirii cooperării transfrontaliere a R. Moldova ca pas important în procesul de integrare europeană, pentru perioada 2007-2013, sînt determinate în cea mai mare parte de următorii factori/indicatori:

- obiectivele politicii externe a R. Moldova în raport cu statele vecine și din regiune, inclusiv nivelul respectării cadrului normativ european în domeniul cooperării transfrontaliere, angajamentelor comune prin tratatele și acordurile de colaborare bilaterală și multilaterală;
- capacitatea instituțiilor statului de a susține autoritățile locale și alți actori comunitari în promovarea unor proiecte cu impact transfrontalier, prin îmbunătățirea cadrului legislativ național de transpunere în practică a principiilor autonomiei locale și subsidiarității;
- stadiul și calitatea relațiilor R. Moldova-UE, inclusiv rezultatele evaluării țării noastre pentru implementarea reformelor în contextul PEV;
- calitatea dialogului politic și cooperării între autoritățile din Euroregiunile la care participă R. Moldova, eficiența organismelor și structurilor acestei forme de cooperare transfrontalieră;
- capacitatea instituțiilor/organizațiilor din Moldova, potențial beneficiare în cadrul programelor IEVP și al altor programe cu obiective de cooperare transfrontalieră, de a se implica în cît mai multe acțiuni comune cu parteneri din statele vecine și din regiune și de a identifica resurse financiare complementare fondurilor europene ca și cofinanțare pentru proiectele transfrontaliere;
- capacitatea de valorificare de către agenții economici din R. Moldova, în special din zonele de graniță cu România, a oportunităților comerciale oferite de UE pentru R. Moldova și punerea în practică a libertății de circulație a persoanelor, prin traficul local de frontieră cu România;
- gradul de informare și de acces la informație a instituțiilor/organizațiilor din regiunile de graniță ale celor trei state și implicarea mediului academic, a instituțiilor socio-culturale în parteneriate durabile.

(N. Dandiș, *Extinderea și Politica de Vecinătate a Uniunii Europene*)

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

LECȚIA 27. Politica de mediu în Uniunea Europeană și în spațiul european

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să identifice problemele actuale ale UE;
- să elaboreze strategii de rezolvare a problemelor europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să explice problemele ecologice cu care se confruntă omenirea;
- să propună soluții pentru rezolvarea unei probleme ecologice;
- să aprecieze importanța documentelor europene privind politica de mediu.

EVOCARE (9-10 min.)

1. Elevii vor fi repartizați în 3 sau 6 grupuri, în funcție de numărul lor în clasă. Fiecare grup va răspunde la una din întrebările ce urmează:
  - Cu ce probleme ecologice se confruntă comunitatea voastră?
  - Cu ce probleme ecologice se confruntă R. Moldova?
  - Ce probleme ecologice globale cunoașteți?
2. Problemele vor fi notate într-un tabel improvizat, urmînd a fi completate doar primele 2 rubrici.

Probleme globale	Probleme specifice comunității/țării	Posibile soluții	
		La nivel european	La nivel de țară/comunitate

REALIZARE A SENSULUI (35 min.)

1. Profesorul va ține o miniprelegere la tema *Evoluția politicii ecologice a Uniunii Europene*.
2. Elevii vor citi secvențele de documente în care se abordează probleme de mediu și vor identifica asemănările și deosebirile dintre acestea, apoi vor determina importanța respectivelor documente pentru protecția mediului și vor prezenta ideile.
3. Elevii vor citi textul *Elementele politicii de mediu a Uniunii Europene* și vor plasa informația lecturată într-o schemă. Schemele elaborate vor fi discutate în grupuri și prezentate clasei.

4. Profesorul va releva obiectivele și principiile politicii actuale de mediu, după ce va adresa clasei următoarea întrebare: *Care dintre aceste principii se încalcă cel mai des în comunitatea voastră?*
5. Elevilor li se propune să citească textul *Aspecte controversate privind aplicarea principiului precauției* și să formuleze argumente pro și contra utilizării principiului dat.
6. Elevii vor discuta în grupuri și vor decide dacă este sau nu nevoie de respectarea acestui principiu, argumentându-și opțiunea.

REFLECȚIE (10 min.)

1. Elevii vor reveni la tabelul inițial pentru a completa rubrica *Posibile soluții*.
2. Profesorul va prezenta marca ecologică europeană și va solicita răspuns la întrebările: *Pe care dintre produsele naționale poate fi aplicată marca ecologică europeană și de ce? Ce importanță au mărcile ecologice, inclusiv cea europeană?*

EXTINDERE (1 min.)

Alegeți una dintre sarcinile propuse:

- Efectuați o investigație la magazinele din localitate și din comunitățile vecine și identificați mărfuri care dețin marcă ecologică. Prezentați rezultatele și trageți câteva concluzii.
- Analizați problemele de mediu inserate în tabel. Elaborați un miniproiect pentru rezolvarea unei probleme ecologice la nivel de familie sau comunitate. Identificați potențiali parteneri pentru acest proiect.

N.B.! Materialul din *Practicumul pentru elevi* poate fi realizat de profesori în cadrul a 2 ore. Ora a doua ar putea începe cu sarcina de la rubrica *Implică-te!*

MATERIALE SUPPLEMENTARE

Probleme ecologice

a) Schimbările climatice

Reprezintă modificări ale climei atribuite direct sau indirect activităților umane care alterează compoziția atmosferei globale și care se adaugă variabilității climatice observate de-a lungul unor perioade comparabile.

Efectele lor sînt din ce în ce mai evidente: evenimente meteorologice extreme tot mai frecvente, crize locale de apă și topirea ghețarilor polari.

Temperaturile medii au crescut în Europa cu 0,95°C în ultimii 100 de ani și se așteaptă să crească cu 2–6°C în secolul viitor.

Țările dezvoltate sînt responsabile de acumularea actuală în atmosferă a 75% din gazele industriale cu efect de seră.

b) Poluarea

Reprezintă procesul prin care o serie de substanțe chimice, radioactive, bacteriologice acționează asupra componentelor mediului sau a stării lui generale, avînd efecte negative care pot provoca modificarea compoziției chimice a materiei.

Procesul este rezultatul dezvoltării industriale și se accentuează odată cu creșterea economică actuală. Sectorul energetic generează 80% din emisiile de gaze cu efect de seră din UE.

c) Epuizarea resurselor

Lipsa unei strategii la nivel mondial în ceea ce privește exploatarea resurselor a condus și conduce inevitabil la epuizarea unor resurse. Statele se confruntă cu epuizarea resurselor neregenerabile (petrol, gaz metan, minereuri etc.), fapt ce determină utilizarea în mai mare măsură a resurselor naturale alternative și schimbarea tehnologiilor industriale.

Uniunea Europeană este lider mondial în domeniul tehnologiilor regenerabile. Această politică energetică rezolvă 3 probleme:

- combaterea schimbărilor climatice;
- limitarea vulnerabilității față de importurile de hidrocarburi;
- promovarea ocupării forței de muncă și a creșterii economice prin prețuri mici la energia furnizată.

f) Suprapopularea

Relația neconcordanță între creșterea populației în anumite regiuni ale planetei și factorii de mediu conduce la apariția fenomenului de suprapopulare.

Subdezvoltarea economică, nivelul de trai scăzut amplifică suprad dezvoltarea numerică a populației, multiplicând sărăcia și mizeria, deteriorând profund mediul.

Creșterea demografică imprimă însă o presiune tot mai mare ecosistemelor naturale, concretizată prin cel puțin 3 vectori de influență majoră:

- practicarea intensivă a monoculturilor, în discordanță cu capacitatea de refacere a ecosistemelor (catastrofa ecologică din bazinul lacului Aral);
- scoaterea din circuitul productiv agricol a unor importante suprafețe, prin schimbarea modului de utilizare a terenurilor (urbanizarea, expansiunea industrială);
- degradarea mediului, ca urmare a poluării aerului și a apei, în urma activităților industriale și menajere.

Anexă. Tipuri de ecoetichete existente în lume

INDIA – Ecomark	
COREEA DE SUD – Cleaner and Greener	
ZIMBABWE – Environment 2000	
AUSTRALIA – Environmental Choice	

CANADA – Environmental Choice	
NOUA ZEELANDĂ – Environmental Choice	
CANADA – Global Ecolabelling Network	
FILIPINE – Green Choice	
HONG KONG – Green Label	
ISRAEL – Green Label	
SINGAPORE – Green Label	
THAILANDA – Green Label	
TAIWAN – Green Msrk	
SUA – Green Seal	
BRAZILIA – Qualidade Ambiental	

Aspecte ale politicii ecologice europene în Republica Moldova. Convenția de la Aarhus

Pe parcursul ultimelor decenii, tot mai mult s-a recunoscut faptul că accesul la informațiile despre mediu este cheia unei participări publice active în domeniul administrării politicilor ecologice. În acest sens, în 1998, în cadrul Conferinței Ministeriale de la Aarhus (Danemarca), 35 de țări din Europa și Asia Centrală au semnat Convenția pentru Accesul la Informație, Participarea Publicului la Luarea Deciziilor și Accesul la Justiție în Problemele de Mediu, cunoscută drept Convenția de la Aarhus – „cea mai ambițioasă în domeniul democrației vizînd problemele de mediu”, după cum a numit-o Kofi Annan, Secretar General al Națiunilor Unite.

Conform Convenției, țările semnatare se angajează să facă disponibile dosarele guvernamentale ce conțin informații despre mediu, să permită participarea publicului la luarea deciziilor la nivel de guvern, precum și să permită populației a deferi justiției întreprinderile de stat sau private în cazul în care acestea nu-și respectă obligațiunile. Cei care își exercită drepturile conform Convenției de la Aarhus nu trebuie să fie penalizați, hărțuiți sau persecutați sub nici o formă pentru implicarea lor. Convenția este un rezultat important al constituirii societății civile europene și un instrument esențial pentru implementarea politicilor de mediu. Pentru prima dată o convenție internațională a fost elaborată cu implicarea activă a organizațiilor nonguvernamentale de mediu de pe întreg continentul euroasiatic.

R. Moldova este prima țară care a ratificat Convenția de la Aarhus. De atunci au trecut 6 ani, însă rezultatele implementării ei sînt deocamdată ne semnificative. Potrivit mai multor reprezentanți ai societății civile, publicul încă nu-și exercită pe deplin dreptul de a participa la elaborarea și adoptarea deciziilor în domeniul protecției mediului, ba mai mult, o bună parte din populație nici nu știe de existența unui asemenea document internațional.

Cu părere de rău, nu aș putea spune că în țara noastră s-au realizat multe în domeniul Convenției de la Aarhus atât la nivel central, cît și la nivel local. Implementarea ei face parte din întregul proces de democratizare a societății.

În acest sens, este nevoie de a crea o bază legislativă adecvată, adică de a racorda principiile Convenției de la Aarhus cu prevederile legislației naționale de mediu. Important este de a elabora mecanisme foarte clare și eficiente în vederea asigurării participării publicului la luarea deciziilor și a accesului la informație și justiție în problemele de mediu. În această privință, la noi deocamdată există lacune mari.

Oamenii nu sînt informați suficient despre Convenție, motiv pentru care ea nu funcționează *de facto*... Dar nu putem să nu luăm în considerație și faptul că R. Moldova a purces pe calea armonizării legislației naționale de mediu cu cea a Uniunii Europene. Șanse de ameliorare există.

(I. Trombițki, Asociația *Eco-Tiras*)

Dacă ar fi să accentuăm partea bună a lucrurilor, atunci pot spune că cei care într-adevăr au dorit să se informeze mai amplu, au avut acces la un șir de documente cu privire la Convenția de la Aarhus, mai ales că au fost tipărite și în limba română, au fost distribuite ONG-urilor. Cu părere de rău însă, de la „a cunoaște” pînă la „a folosi” e o cale lungă.

Mișcarea Ecologistă a implementat un proiect de curățare a râulețului Saharna, la care a participat atît populația din localitățile situate pe malurile lui, cît și reprezentanții administrației publice locale. Grație unei cooperări fructuoase, activitățile din cadrul proiectului dat s-au încununat cu succes și, evident, toți acești oameni au deja o altă atitudine față de mediul înconjurător. Convenția de la Aarhus se va înrădăcina în R. Moldova în paralel cu sporirea nivelului de cultură ecologică a societății, ceea ce nu va dura un an sau doi, ci decenii la rînd. Misiunea noastră principală este de a instrui generația tînără, de a o pregăti pentru luarea deciziilor corecte în domeniul protecției mediului.

(A. Reniță, Mișcarea Ecologistă din Moldova)

Evident, de la ratificarea Convenției pînă în prezent au fost înregistrate anumite progrese, dar sînt atestate și o mulțime de obstacole în implementarea principiilor Aarhus. În primul rînd, aș menționa lipsa de informație în privința mecanismelor de implementare a Convenției. Oamenii de rînd încă nu sînt conștienți de posibilitățile pe care le oferă acest document.

O problemă gravă ce ține de accesul la justiție este lipsa de informație și experiență și, în cele din urmă, incompetența judecătorilor, procurorilor în domeniul examinării cazurilor legate de protecția mediului. În afară de niște cursuri superficiale de instruire în domeniul legislației ecologice organizate de centrele de perfecționare a cadrelor, nu s-a întreprins nimic și această lacună trebuie suplinită. Remarc cu regret că foarte puțini conștientizează posibilitatea de a se adresa în instanță pentru a-și apăra drepturile. Foarte mulți însă consideră că procedurile judecătorești sînt anevoioase și renunță la ele din start.

(P. Zamfir, Centrul Public de Avocatură Ecologică *Eco-Lex*)

Raportul final al Comisiei pentru schimbări climatice a fost adoptat de Parlamentul European cu o largă majoritate

Documentul oferă recomandări pentru viitoarea politică integrată a protecției mediului, subliniind importanța obiectivului de menținere a creșterii temperaturii medii globale cu 2°C. În același timp, raportul elaborat de eurodeputatul Karl-Heinz Florenz solicită reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 25-40% pînă în 2020 și cu 80%, pînă în anul 2050, față de nivelul anului 1990. Membrii PE se declară „extrem de preocupați de faptul că, astfel cum se indică în numeroase rapoarte științifice recente, efectele schimbărilor climatice sînt mult mai rapide și mult mai grave decît se credea pînă acum”. În consecință, se cere comisiei să monitorizeze îndeaproape și să analizeze cele mai recente rezultate ale cercetărilor științifice pentru a aprecia dacă obiectivul UE de 2°C și-ar atinge scopul de a evita schimbările climatice periculoase.

(*Jurnalul Național*)

Raportul Uniunii Europene: 50% din fructe și legume conțin pesticide

Un raport al UE arată că jumătate din vegetale sînt contaminate cu substanțe toxice. Produsele românești sînt mai bune, dar prea puține, spun specialiștii.

Proape jumătate din fructele, legumele și cerealele produse în țările din UE indică cel mai ridicat nivel de contaminare cu pesticide înregistrat vreodată. Printre cele mai contaminate sînt strugurii, bananele, ardeii și merele.

Specialiștii români afirmă însă că produsele românești sînt tratate mai puțin și sînt mai sănătoase, însă piața de la noi este invadată de fructe și legume de import. Medicii atrag atenția că pesticidele pot cauza grave probleme hormonale, dar și sterilitate, cancer sau malformații la copii.

„Prezența pesticidelor a fost identificată în 49,5% din fructele, legumele și cerealele produse în UE în anul 2006. Aproape 4,7% din fructele și legumele analizate conțin pesticide în concentrații care depășesc limitele legale. Cerealele sînt din ce în ce mai contaminate: în anul 2006 nivelul este de 27,2%, în timp ce în 2005 nivelul era de 21%”. Specialiștii nu sînt deloc surprinși de concluziile raportului. Pesticidele sînt folosite pentru a scăpa de bolile și dăunătorii fructelor și legumelor. Acestea arată mai bine, producția este mai mare. Pesticidele sînt însă liposolubile, sînt absorbite mai ales în coajă și devin foarte periculoase pentru consumatori.

(Evenimentul zilei)

Marea Neagră este supraexploată și riscă un dezastru ecologic

Avertizarea vine din partea Consiliului Europei (CE), care a cerut țărilor riverane Mării Negre mobilizare generală pentru a preveni o catastrofă. „Marea Neagră este aproape de un dezastru ecologic” din cauza supraexploatării resurselor, din cauza procesului natural sau artificial de îmbogățire cu materii organice și cu substanțe nutritive, dar și deversării de substanțe toxice”, susțin autorii unui raport prezentat în fața Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE), reunită în sesiune la Strasbourg. Industrializarea orașelor de coastă, activitatea porturilor și deversarea de substanțe toxice și radioactive în Marea Neagră au dus la o „poluare fără precedent”, se arată în document. În acest sens, parlamentarii au adoptat un text care încurajează statele riverane – Bulgaria, Georgia, România, Rusia, Turcia și Ucraina – să își intensifice cooperarea. Autorii raportului subliniază însă că eforturile depuse sînt în continuare ineficiente. Anual, Dunărea deversează în Marea Neagră 280 t de cadmiu, 60 t de mercur, 4.500 t de plumb, 6.000 t de zinc, 1.000 t de crom și 50.000 t de hidrocarburi. Pe de altă parte, și alte ape care se varsă în Marea Neagră – Nipru, Nistru, Don, Kuban etc. – deversează, în fiecare an, mii de tone de cadmiu, cupru, plumb, zinc, nitrați și fosfor.

(Gardianul)

Prevenirea problemelor de mediu

Pentru a transforma conceptul abstract al „dezvoltării durabile” într-unul mai palpabil și pentru a-l traduce în măsuri educaționale concrete, Națiunile Unite au proclamat deceniul 2005-2014 deceniul *Educației pentru o Dezvoltare Durabilă*. Domeniile de activitate în care se pot implementa măsuri concrete ale unui comportament durabil în ceea ce privește consumul sînt: evitarea acumulării de deșeuri; consumul de energie și apă; mobilitate; alimentație; refolosirea obiectelor.

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

---

LECȚIA 28. Migrațiile ilegale și starea demografică în spațiul european

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să identifice problemele actuale ale Uniunii Europene;
- să propună soluții pentru rezolvarea problemelor europene.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să caracterizeze problema demografică cu care se confruntă omenirea;
- să deducă soluții pentru rezolvarea problemei demografice în Moldova și în alte țări europene;
- să aprecieze importanța consolidării familiilor pentru creșterea sănătoasă a copiilor.

EVOCARE (5-7 min.)

1. Elevilor li se solicită să discute cu bunicii și cu părinții despre familiile lor, să precizeze numărul fraților și al surorilor, apoi să completeze tabelul cuprins în *Practicumul pentru elevi*.
2. Elevii vor discuta asupra constatărilor făcute vizavi de urmașii din familiile lor, dacă numărul acestora este în creștere sau în descreștere, argumentele formulate în perechi fiind comentate și completate succint de profesor, de colegi.

REALIZARE A SENSULUI (25-30 min.)

1. Elevii vor citi textul *Uniunea Europeană împotriva deficitului demografic* pe fragmente, urmînd să răspundă la diferite tipuri de întrebări, inclusiv de clarificare și interpretare, astfel încît să se ajungă la constatări ce țin de noul stil de viață în postmodernitate și influența acestuia asupra familiilor și creșterii copiilor.
2. La rubrica de procesare a informației se va solicita să se compare caracteristica demografică din UE cu cea din R. Moldova. Elevii vor identifica diferențele existente, citind fragmentul din *Cartea Verde a populației Republicii Moldova* – lucrare editată recent în urma deciziei Comisiei Naționale pentru Populație și Dezvoltare (CNPĐ), cu suportul financiar și organizatoric al Fondului ONU pentru Populație (UNFPA).
3. Elevii vor studia, în funcție de timpul disponibil și de ritmul de lucru al clasei, tabelul *Numărul emigranților, imigranților și repatriaților în R.Moldova*.
4. Se poate invita un agent comunitar, un reprezentant al primăriei sau medicul de sector,

persoane care dispun de informații statistice cu privire la numărul populației din localitate, pentru a iniția o discuție la temă.

REFLECȚIE (10-15 min.)

1. La etapa *Reflecție* elevii vor fi invitați să-și expună părerea cu referire la acțiunile necesare pentru ca populația țării să nu fie în continuă descreștere, la nivel de comunitate și de societate în ansamblu.
2. Completarea *Graficului T*: *Ce înseamnă să-mi formez o familie aici, în Moldova?* se va axa pe argumente pro și contra la subiectul dat, insistându-se asupra avantajelor creării familiilor în țara de baștină. Informația suplimentară se anexează, pentru a fi selectată și prezentată de profesor sau de elevi.

EXTINDERE (1 min.)

1. Elevii vor fi provocați pentru efectuarea unei cercetări comunitare, colectând următoarele date: numărul persoanelor din localitate plecate în ultimii 5 ani, vârsta și profesia acestora; numărul persoanelor sosite în localitate, vârsta și profesia lor.
2. Se vor lista constatările și acțiunile ce pot fi întreprinse pentru îmbunătățirea situației demografice în localitate.

TEMA: Probleme actuale ale Uniunii Europene și ale spațiului european

---

LECȚIA 29. Problema adoptării Constituției Europene

PROIECT DIDACTIC

Obiective de referință:

- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene;
- să identifice problemele actuale ale UE.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

- să determine principalele acțiuni ale elitei europene pentru construcția comunității politice a UE;
- să exprime opinii argumentate vizavi de modul în care Tratatul Constituțional sau Tratatul de la Lisabona încearcă să soluționeze problemele actuale ale UE.

EVOCARE (5 min.)

Scriere liberă

1. Elevii sînt solicitați să elaboreze un text scurt: *Locul și rolul Constituției în stat*, recurgînd la metoda *Scriere liberă*.
2. Elevii redactează textul.
3. Doritorii prezintă rezultatele activității.

REALIZARE A SENSULUI (30 min.)

Termeni-cheie inițiali (10 min.)

1. Elevii, organizați în perechi, sînt repartizați (prin numere, culori etc.) în 2 grupuri.
2. Profesorul afișează pe tablă 2 seturi de termeni/expresii (fiecare pe foi separate):

Fișa 1

- Declarația de la Laeken
- Convenția Europeană pentru Viitorul Europei
- Conferința Interguvernamentală din 2003-2004
- Tratatul Constituțional

Fișa 2

- UE – subiect de drept internațional
- Ministru al Afacerilor Externe al UE
- Carta Drepturilor Fundamentale
- Președinte al UE

3. Perechile primesc aceeași sarcină, dar lucrează cu texte diferite:

perechea I – Fișa 1, textul *Istoricul procesului constituțional european*, ultimele 3 alineate.

perechea II – Fișa 2, textul *Esența proiectului Tratatului Constituțional*.

- Studiați textul propus. Determinați ce tip de relație poate exista între termenii/expresiile din fișă (cronologică, logică, de cauzalitate etc.). Argumentați.

4. Elevii studiază textul și identifică răspunsul.

5. Elevii prezintă rezultatele.

Miniprelegere (4-5 min.)

6. În cadrul miniprelegerii, atenția elevilor va fi focalizată pe *cauzele și consecințele respingerii Tratatului Constituțional*. De asemenea, se va specifica că la etapa actuală reforma instituțională este continuată prin așa-numitul *Tratat de la Lisabona*.

Lucru cu sursele (7-8 min.) (opțional, dacă permite ritmul de lucru al clasei)

7. Elevilor li se propune să studieze sursa de la rubrica *Exprimă-ți atitudinea!* și să realizeze sarcina:

- La etapa actuală a reformei instituționale, a Tratatului de la Lisabona, conceptul de *Constituție* este abandonat. Utilizați documentul pentru a vă exprima părerea referitor la importanța acestei decizii.

8. Elevii studiază sursa și își expun opiniile.

Argumentare (individual sau în perechi) (10-12 min.)

9. Elevii studiază textul *Perspectivile integrării politice europene* și identifică posibile raționamente pentru argumentarea următoarei afirmații: *Prin Tratatul de la Lisabona opiniile cetățenilor vor conta mai mult la realizarea politicilor europene*.

10. Elevii prezintă rezultatele.

REFLECȚIE (5-7 min.)

Conversație euristică

1. Elevii reflectează asupra următoarei situații:

- Sintagma din titlul Tratatului Constituțional este *Constituție pentru Europa* și nu *Constituție pentru Uniunea Europeană*. Motivați semnificația acestei formulări.

2. Elevii își expun opiniile.

N.B.! Elevii pot fi orientați spre următoarele aspecte:

- UE a formulat ca normă juridică faptul că membru al comunității poate fi „orice stat european” dacă...;
- sintagma ar avea o semnificație simbolică din punctul de vedere al fundamentării unor valori europene comune tuturor statelor, membre sau nemembre ale Uniunii – direcție în care UE promovează Politica Europeană de Vecinătate.

EXTINDERE (1-2 min.)

Elevilor li se propune să realizeze o documentare, individual sau în grup, la tema *Rolul elitei politice în construcția proiectului european* (vezi și suportul informațional propus elevilor).

MATERIALE SUPLIMENTARE

Ratificarea Tratatului de la Lisabona

Inițial era prevăzut ca procedura de ratificare să permită intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 ianuarie 2009. Evoluțiile în teren au întârziat însă acest eveniment.

Pînă la mijlocul anului 2009, tratatul a fost aprobat de 26 din cele 27 de state, principalul obstacol fiind refuzul Irlandei de ratificare a tratatului, manifestat prin rezultatul negativ al referendumului organizat în vara anului 2008. Din acest considerent, Consiliul European din iunie 2009 a decis acordarea garanțiilor juridice suplimentare Irlandei pe subiectele care au generat o atitudine negativă față de tratat și care au menirea să reconfirme suveranitatea Irlandei în domeniile respective. Principalul obiectiv al garanțiilor suplimentare acordate este deschiderea căii legitime către un al doilea referendum ce ar urma să fie organizat în toamna anului 2009. Astfel, Irlanda a primit garanții că tratatul nu va submina neutralitatea sa militară și nu va afecta dreptul său de a impune impozite, cu alte cuvinte i se va respecta suveranitatea fiscală și, totodată, i se vor respecta drepturile suverane de decizie în politicile cu implicații etice, cum ar fi chestiunile ce țin de avort.

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

LECȚIA 30. Personalități europene

Există două categorii de oameni: cei care vor să fie ceva și cei care vor să facă ceva.

PROIECT DIDACTIC

Obiectiv de referință:

- să exerseze demersuri de promovare a ideii de integrare europeană;
- să aprecieze rolul personalităților în evoluția evenimentelor.

Obiective operaționale:

La finele activității, elevii vor putea:

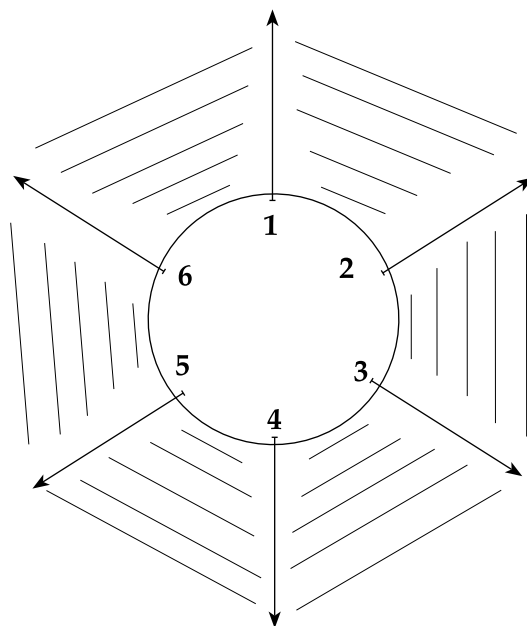
- să descrie personalitatea lui Jean Monnet;
- să analizeze eforturile lui Jean Monnet privind integrarea europeană;
- să aprecieze modelul lui Jean Monnet pentru creșterea personală în context european.

EVOCARE (8-12 min.)

1. Elevii vor releva ideile sugerate de motto-ul lecției, fiind orientați să utilizeze în răspunsuri exemple din experiența proprie.
2. Elevilor li se va repartiza câte o afirmație. Comunicând în cerc, ei vor forma grupuri cu colegii care au aceeași afirmație și vor determina caracteristicile personalității vizate de aceasta. Profesorul va nota ideile pe tablă, într-o schemă având în mijloc un cerc.

- A BENEFICIAT DE O EDUCAȚIE PRACTICĂ
- A FOST UN OM AL MARILOR ÎNCEPUTURI
- A MANEVRAT OAMENII DE STAT
- CĂRȚILE NU CONTEAZĂ, VORBEȘTE CU OAMENII: UNADINTRE REGULILE DE CARE SE GHIDA ÎN VIAȚĂ
- A TREZIT EGOISME NAȚIONALE ȘI INTRIGI
- A FOST UN AUTODIDACT

3. Se va organiza o discuție pentru a identifica numele personalității, care va fi notat în cerc. În cazul mai multor variante de răspuns, vor fi notate toate. După stabilirea

variantei corecte, profesorul va scrie pe tablă alte informații cunoscute de elevi despre personalitatea vizată.

REALIZARE A SENSULUI (15-20 min.)

1. Elevii vor citi textul plasând pe câmp semnele: **(v)** – informație cunoscută; **(+)** – informație nouă; **(-)** – informație contradictorie; **(?)** – informație care trezește dubii și necesită documentare (**SINELG**).
2. Se va organiza o activitate frontală constituită din câțiva pași:
  - a) revizuirea caracteristicilor, pentru a determina dacă sînt confirmate de text. În cazul cînd nu sînt confirmate, se respinge ca informație incorectă sau se formulează întrebări de precizare;
  - b) elevii prezintă informația nou-învățată, adică cea marcată cu semnul **(+)**, apoi cea contradictorie **(-)** și ideile asupra cărora ar dori să se mai documenteze **(?)**;
  - c) informația audiată poate servi drept temei pentru discuții ulterioare, în cadrul altor teme.

REFLECȚIE (10-15 min.)

1. Elevii vor reflecta și se vor pronunța, operînd cu argumente plauzibile, asupra actualității sau inactualității afirmației lui Monnet: *Oamenii nu acceptă schimbarea decît din necesitate, și ei nu văd necesitatea decît în momentul crizei*, argumentînd decizia.
2. Elevii vor realiza la subiectul propus, timp de 5 min., o scriere reflexivă: *Virtuți și experiențe preluate de la Monnet care m-ar ajuta să fiu un bun cetățean al Europei*. Produsul va fi prezentat în perechi și cîteva scrieri în grupul mare.

EXTINDERE (1 min.)

Elevilor li se va propune ca temă de casă să deseneze 7 săgeți și să scrie pe fiecare dintre ele cîte un mesaj care ar contribui la orientarea europeană a comunității lor. Profesorul le va sugera să plaseze săgețile pe culoarele școlii sau ale primăriei.

N.B.! Lecția 31 va fi una de sinteză și urmează a fi proiectată de profesor. Una din opțiunile tematice ar fi: *R. Moldova – parte a civilizației europene*.

Integrare europeană pentru tine

Aria curriculară
Științe socio-umane

Curriculumul este elaborat în cadrul programului Fundației SOROS-Moldova
Inițiative europene.

Echipa de lucru:

1. **dr. Viorica Goraș-Postică** (coord.), conferențiar, Catedra de Științe ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova
2. **dr. Lia Sclifos**, lector sup., Catedra de Științe Politice, Universitatea de Stat din Moldova
3. **Andrei Iovu**, magistru în Științe Politice, lector, Catedra de Relații Internaționale, Universitatea de Stat din Moldova
4. **dr. Elena Cartaleanu**, lector, Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*
5. **Daniela Manole**, magistru în Relații Internaționale, lector, Catedra de Relații Internaționale, Universitatea de Stat din Moldova

Recenzenți: **Rodica Solovei**, dr. în istorie, Institutul de Științe ale Educației; **Igor Cașu**, dr. în istorie, Institutul de Istorie, Stat și Drept, AȘM; **Valeriu Gorincioi**, grad didactic și managerial superior, directorul Liceului *M. Sadoveanu*, Călărași; **Rodica Eșanu**, prof. de istorie, Liceul *Columna*, Chișinău; **Nina Uzicov**, prof. de istorie, grad didactic superior, Liceul *Ion Creangă*, Chișinău.

CUPRINS

Argument
Obiective generale
Obiective de referință
Conținuturi recomandate
Sugestii metodologice și activități de învățare
Sugestii de evaluare
Surse bibliografice

ARGUMENT

Actualul curriculum reprezintă o încercare de pionierat în contextul din R. Moldova, răspunzând, în mod logic și coerent, cerințelor reformei educaționale de racordare a întregului sistem la standardele europene. Chiar dacă, din punct de vedere geografic, țara noastră face parte din continentul european, este zonă europeană și retorica politică a integrării europene este destul de bogată cu sloganuri de tipul: *R. Moldova – țară europeană, Vocația europeană a țării noastre, Viitorul nostru este în Europa, Vectorul strategic al Moldovei este integrarea europeană, Să aducem Europa în Moldova etc.*, pentru a parcurge cu adevărat traiectoria de integrare europeană, este iminent un proces complex de modificări de structură și de conținut la toate nivelurile în majoritatea sectoarelor publice. Analistii politici susțin că ar fi mai corect să vorbim despre procesul de europenizare a țării noastre la nivel de mentalitate, educație, cultură, economie, jurisprudență etc., apoi despre integrarea propriu-zisă. Or, cunoașterea, conștientizarea, însușirea valorilor și practicilor europene va dura. Ne aflăm la etapa tatonărilor, a identificării propriei căi de dezvoltare și *ne menținem în albia procesului de europenizare în virtutea susținerii diplomatice și a asistenței acordate de partenerii europeni, inclusiv prin lansarea Planului de Acțiuni și a Misiunii Europene de administrare a frontierei.*

Conform finalităților învățământului preuniversitar, liceul se îngrijește de formarea unui absolvent în măsură să decidă asupra propriei cariere, să contribuie la identificarea propriilor trasee de dezvoltare intelectuală și profesională, să se integreze activ în viața socială. Conceput ca furnizor de servicii educaționale, în cadrul căruia elevul să fie permanent și direct implicat în construirea propriului traseu de învățare, liceul impune diversificarea graduală a ofertei curriculare conform filierelor, profilurilor, specializărilor și multiplicarea posibilităților celui educat de a alege.

Cursul opțional *Integrare europeană pentru tine* are drept scop general să contribuie la formarea conștiinței europene prin creșterea vizibilității și a gradului de informare și formare cu privire la integrarea europeană și problematica Uniunii Europene în mediul educațional preuniversitar din R. Moldova.

Beneficiarii direcți ai proiectului – elevii din clasele X-XII de liceu, cadrele didactice și manageriale din învățământul preuniversitar – vor însuși, în primul rând, un volum important de cunoștințe care vizează civilizația europeană, instituțiile europene, economia europeană, dezvoltarea socio-culturală, valorile europene, Europa și diversitatea culturală, înțelegerea diversității etc.; își vor forma abilități de abordare a problemelor de rang global la scară europeană, de luare a deciziilor, de soluționare a problemelor și de cooperare etc. și, nu în ultimul rând, atitudini valorice europene.

Elevilor li se propune un curs care diferențiază etapele unui parcurs de învățare axat pe competențele de bază determinate de Consiliul Europei (social-politice, multiculturale, informaționale, comunicative, de învățare pe parcursul întregii vieți), care au drept scop motivarea pentru implicare activă în viața social-politică, economică, culturală și formarea calităților unui bun cetățean al R. Moldova și al Uniunii Europene:

- responsabilitate în acțiuni și libertate personală (de expresie, de conștiință, de circulație etc.);
- voință și dorință de implicare socială;
- interes pentru cunoașterea culturii naționale și a altor popoare;
- capacitate de dialog;

- disponibilitate pentru acceptarea diferențelor (de opinie, rasă, religie, etnie etc.);
- capacitate de analiză, sinteză, transfer, rezolvare de probleme, aplicare creativă în situații noi a datelor;
- capacitate de anticipare, decizie și asumare a riscului;
- respect pentru lege și capacitatea de a interveni în apărarea și perfecționarea acesteia;
- grijă pentru lucrul bine făcut, pentru viață și muncă de calitate, raționalitate în folosirea eficientă a resurselor materiale și de timp.

Prevăzută, cel puțin, pentru 34 de ore academice, pe parcursul unui an școlar, disciplina respectivă se înscrie în aria curriculară *Științe socio-umane*, prezentând în manieră integratoare informații, abilități și atitudini de la mai multe materii școlare, atât din domeniul educațional formal, dar și nonformal, informal.

OBIECTIVELE GENERALE ale disciplinei sînt:

- cunoașterea procesului de integrare europeană în diversitatea sa;
- cercetarea procesului de integrare europeană din perspectiva cetățeanului R. Moldova;
- promovarea valorilor și atitudinilor europene.

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

I. Cunoașterea procesului de integrare europeană în diversitatea sa:

- să caracterizeze mecanismele de funcționare, acțiunile principalelor organizații europene;
- să analizeze evenimente, procese, fenomene specifice integrării europene;
- să explice modul de abordare a procesului de integrare europeană în diferite perioade, medii sociale etc.;
- să aprecieze rolul organizațiilor europene în procesul de integrare;
- să identifice modalități/căi de integrare europeană prin cultură, economie, politică etc.;
- să identifice probleme actuale ale UE;
- să propună soluții pentru rezolvarea problemelor europene.

II. Cercetarea procesului de integrare europeană din perspectiva cetățeanului R. Moldova:

- să determine evoluția relațiilor R. Moldova-principalele organizații europene;
- să aprecieze rolul spațiului politic, economic, social, cultural european pentru dezvoltarea R. Moldova;
- să stabilească atu-urile și problemele actuale ale R. Moldova din perspectiva integrării europene;
- să analizeze impactul orientării R. Moldova spre integrare europeană.

III. Promovarea valorilor și atitudinilor europene:

- să identifice, în baza pluralismului axiologic, valorile și principiile care definesc identitatea civică europeană;

- să analizeze instrumentele naționale și europene de promovare a valorilor și a atitudinilor;
- să identifice căi de implicare în luarea deciziilor la nivel local, național, european;
- să exerseze demersuri de promovare a ideii de integrare europeană;
- să lanseze inițiative de dialog intercultural și de promovare a unității în diversitate;
- să (auto)evalueze acțiuni/produse individuale/colective de promovare a deschiderii spre integrare europeană;
- să caracterizeze spațiul cultural național și european.

CONȚINUTURI RECOMANDATE

1. *Lecție introductivă*

Modulul I. EUROPA ȘI EVOLUȚIA IDEII DE UNIFICARE EUROPEANĂ

I. Europa și civilizația europeană

2. *Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului european*
  - Europa: sensurile etimologic, mitologic, geografic, religios și politic
  - Europa mintală și culturală
3. *Fundamentele civilizației europene*
  - Cultura greacă
  - Roma politică
  - Creștinismul

II. Unitatea în diversitate a Europei

4. *Valorile comune ale Europei și europenilor*
  - Europa multiculturală și unitatea culturală
  - Europa multiconfesională și toleranța religioasă
  - Europa multilingvistică
5. *Identitatea națională și identitatea europeană*
  - Identitatea națională și identitatea europeană
  - Percepția identității europene în R. Moldova
6. *Uniunea Europeană și construcția identității europene*

III. Evoluția ideii europene

7. *Evoluția ideii de unificare europeană*
  - Idei și tendințe de unificare europeană pe parcursul secolelor
  - Contribuția organizațiilor europene la procesul unificării Europei
8. *Evaluarea modulului Europa și evoluția ideii de unificare europeană*

Modulul II. INSTITUȚII EUROPENE

IV. Consiliul Europei

9. *Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană*

- Statutul Consiliului Europei
  - Obiectivele Consiliului Europei
  - Mecanismul de funcționare a Consiliului Europei
  - Realizări ale Consiliului Europei
10. *Republica Moldova și Consiliul Europei*
- Republica Moldova – stat membru al Consiliului Europei
  - Reprezentarea în Consiliul Europei
  - Consiliului Europei în afirmarea statului de drept și a societății democratice

V. Uniunea Europeană

11. *Esența și evoluția Uniunii Europene*
- Constituirea Uniunii Europene
  - Evoluția Uniunii Europene
12. *Uniunea Europeană: prezent și viitor*
- Uniunea Europeană astăzi
  - Viitorul Uniunii Europene

VI. Instituțiile Uniunii Europene

13. *Instituții reprezentative, executive și judiciare*
- Instituții reprezentative
  - Instituția executivă
  - Instituții judiciare
14. *Instituții consultative și financiare*
- Instituții consultative
  - Instituții financiare
  - Alte instituții europene

VII. Procesul decizional în Uniunea Europeană

15. *Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene*
- Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene
  - Procedurile principale ale procesului decizional
  - Implicarea cetățenilor în luarea deciziilor
16. *Evaluarea modulului Instituții europene*

Modulul III. DOMENII DE INTERES COMUN ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

VIII. Dreptul european

17. *Aspecte juridice ale integrării europene*
- Esența și caracteristicile conceptului european al dreptului
  - Protecția Europeană a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului
  - Carta Socială Europeană. Carta Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante
  - Convenția Europeană pentru Protecția Minorităților Naționale
  - Curtea Europeană a Drepturilor Omului
18. *Cetățenia europeană*

- Statutul juridic al cetățeanului european
- Cetățenia și procesul de integrare europeană

IX. Integrarea economică europeană

19. Aspecte ale integrării economice europene

- Noțiuni generale privind integrarea economică
- Formele integrării economice: Zona Comerțului Liber; Uniunea Vamală; Piața Unică; Uniunea Economică
- Evoluția integrării economice europene

20. Integrarea economică europeană a Republicii Moldova

- Documente ce vizează integrarea europeană a Republicii Moldova
- Probleme specifice procesului de integrare economică a țării noastre

X. Politicile comune ale Uniunii Europene

21. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană

- Conceptul de *politici comune europene*
- Clasificarea politicilor comune europene
- Mecanismul de funcționare a politicilor comune europene

22. Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană

23. Evaluarea modulului Domenii de interes comun în Uniunea Europeană

Modulul IV. UNIUNEA EUROPEANĂ ÎNTRE EXTINDERE ȘI REZOLVAREA PROBLEMELOR ACTUALE. PERSONALITĂȚI EUROPENE

XI. Extinderea Uniunii Europene

24. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene

- Criteriile de aderare la Uniunea Europeană
- Procesul de aderare la UE (Procedura obținerii statutului de membru)
- Experiența extinderilor anterioare ale UE (Etapele extinderii UE)

25. Perspectivele extinderii Uniunii Europene și Republica Moldova

- Perspectivele extinderii europene
- Relațiile Republica Moldova – Uniunea Europeană

XII. Politica de vecinătate a Uniunii Europene – un nou cadru de colaborare cu vecinii

26. Politica de vecinătate în Uniunea Europeană

- Conceptul de politică europeană de vecinătate
- Mecanismul de funcționare a politicii europene de vecinătate
- Implicațiile politicii de vecinătate a Uniunii Europene asupra R. Moldova: costuri și beneficii

XIII. Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

27. Politica de mediu în Uniunea Europeană și în spațiul european

- Evoluția politicii ecologice a Uniunii Europene și a spațiului european
- Elementele politicii de mediu a Uniunii Europene

28. Migrațiile ilegale și starea demografică în spațiul european

29. Problema adoptării Constituției Europene

- Istoricul procesului constituțional european
- Tratatul Constituțional
- Tratatul de la Lisabona
- Perspectivele integrării politice europene

30. Personalități europene

- Jean Monnet
- Contextul educațional
- Contextul social economic și politic
- Contribuția lui la crearea Uniunii Europene

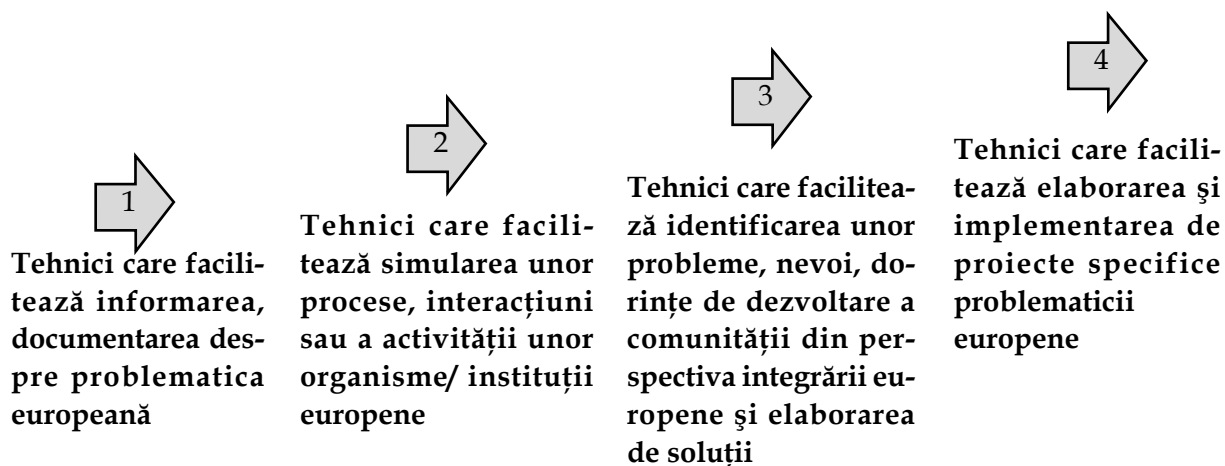
31. Lecție de sinteză: R. Moldova – parte a civilizației europene

Rezerva profesorului – 3 ore

SUGESTII METODOLOGICE

Cursul opțional *Integrare europeană pentru tine* are drept scop general de a contribui la formarea conștiinței europene prin creșterea vizibilității și a gradului de informare și formare cu privire la integrarea europeană și problematica Uniunii Europene în mediul educațional preuniversitar. Pentru a realiza scopul propus, beneficiarii direcți ai cursului – elevii din clasele X-XII de liceu – vor parcurge câțiva pași de la *însușirea* unui volum de cunoștințe, la formarea abilităților de *analiză* a informației, de *estimare* a consecințelor unor acțiuni, de *exprimare a punctului de vedere* personal. Ulterior, vor *învăța să identifice* probleme, nevoi, dorințe de dezvoltare a comunității din perspectiva integrării europene, *să abordeze probleme* de rang local/național/european/global, *să poată lua decizii*, *să conștientizeze propria responsabilitate*, *să-și formeze atitudini valorice europene* și, în final, va *învăța să inițieze acțiuni* și să îi implice și pe ceilalți, *să elaboreze și să implementeze proiecte* specifice problematicii europene.

Pentru ca elevul să fie capabil să realizeze respectivii pași, cadrul didactic are responsabilitatea de a utiliza tehnici care să formeze, treptat, capacitățile/competențele pe care le implică această creștere (vezi schema ce urmează).

Metodologia didactică va fi stabilită de profesor în funcție de:

- Obiectivele educaționale
- Conținutul de instruire
- Timpul de învățare
- Particularitățile psihologice individuale ale elevilor și ale clasei
- Formele de organizare
- Mijloacele utilizate
- Experiența și factorii de personalitate a profesorului

Implementarea eficientă a Curriculumului presupune o reconsiderare a metodologiei didactice, accentul fiind pus, în mare parte, pe valorificarea metodelor formative, activ-participative.

Această opțiune este determinată de faptul că însușirea operațională și funcțională a cunoștințelor, formarea capacităților și a atitudinilor se va realiza adecvat nu printr-o receptare pasivă, ci prin implicare activă. Așadar, în nici un caz cursul nu va lua forma unui set de prelegeri, în cadrul cărora profesorul prezintă informația, iar elevii reproduc materia însușită. În cazul în care se vor aplica metode expositive, acestea vor necesita o optimizare, care va presupune:

- transformarea monologului în dialog prin problematizare;
- folosirea surselor suplimentare de informații;
- utilizarea în timpul expunerii a mijloacelor de învățămînt;
- adecvarea conținutului și comunicării (limbajului) la capacitățile de înțelegere a clasei.
- îmbinarea expunerii cu celelalte metode didactice.

La selectarea strategiilor de învățare, profesorul va ține cont de teoria inteligențelor multiple (*Inteligența verbal-lingvistică; Inteligența logico-matematică; Inteligența vizual-spațială; Inteligența corporal-chinestezică; Inteligența naturalistă; Inteligența interpersonală; Inteligența intrapersonală*).

Avînd în vedere faptul că acest curs este preconizat pentru clasele X-XII, se recomandă a valorifica la ore principiul interdisciplinarității. În particular, se va apela la capitole de istorie universală și națională, geografie, limbă și literatură română, literatură universală, limbi străine, educație civică, educație moral-spirituală etc.

Tehnologia proiectării/desfășurării procesului didactic se va realiza după cadrul de gîndire și învățare ERR (evocare-realizare a sensului-reflecție), construit pe premisa: *ceea ce știm determină ceea ce putem învăța*. Curriculumul de față prezintă cadrul ERR **într-un nou format metodologic**: șase pași pentru conștientizarea unui model propriu de învățare. Argumentul pentru un astfel de format este determinat de faptul că deși cadrul ERR, aplicat de profesori în proiectarea activității didactice, a contribuit la sporirea calității procesului de învățare, experiența a demonstrat totuși că sînt aspecte care pot fi îmbunătățite. Unul dintre acestea ține de o nouă etapă - EXTINDEREA, care deja s-a încetățenit parțial în mediul profesoral din lume și din R. Moldova. Proiectarea/desfășurarea acestei etape a contribuit substanțial la ameliorarea calității predării, dar mai puțin la conștientizarea de către elevi a modelelor proprii de învățare. Autorii cursului de *Integrare europeană pentru tine* își propun să acopere această necesitate prin oferirea unui cadru metodologic, care l-ar ajuta pe elev să monitorizeze propria învățare, pînă la formarea competenței în acest sens, adică transformarea ei într-un model comportamental autentic.

În așa fel, etapele ERRE au fost suplimentate cu 6 pași exprimați în sarcini propuse elevului în *Practicum*:

1. *Implică-te!* (EVOCARE)
2. *Informează-te!* (REALIZARE A SENSULUI)

3. *Procesează informația!* (REALIZARE A SENSULUI)
4. *Comunică și decide!* (REFLECȚIE)
5. *Exprimă-ți atitudinea!* (REFLECȚIE)
6. *Acționează!* (EXTINDERE).

La etapa de EVOCARÉ, una dintre cele mai importante sarcini pentru profesor constă în a-l implica pe elev atît la nivel de acțiune, cît și la nivel de gîndire. Implicarea activă este un context favorabil pentru valorificarea experienței anterioare a elevului, identificarea necesităților în raport cu ceea ce urmează să studieze și, în baza lor, motivarea intrinsecă și extrinsecă pentru învățare. Iată de ce la fiecare oră se propun sarcini pentru pasul *Implică-te!*

Etapă REALIZARE A SENSULUI ține de lucrul cu informația nouă. Transmiterea, explicarea informației noi nu asigură pe deplin înțelegerea ei de către elev. În acest sens, este important a-i menține implicarea prin sarcini care ar facilita contactul cu informația nouă și prelucrarea ei. Astfel, la respectiva etapă elevii vor avea sarcini ce țin de *Informează-te!* (lectură, ascultare activă) și sarcini ce țin de *Procesează informația!* (reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului nou).

REFLECȚIA este o etapă semnificativă în învățare. Axată pe formarea atitudinilor, aceasta condiționează schimbări comportamentale. La respectiva etapă elevilor li se propun sarcini pornind de la 2 caracteristici importante ale reflecției în procesul de învățare:

- menținerea implicării prin schimb sănătos de idei, asigurată prin pasul *Comunică și decide!* (în unele situații acest pas este aplicabil și la etapa de realizare a sensului);
- formarea și exprimarea atitudinilor care facilitează restructurarea schemelor cognitive inițiale prin pasul *Apreciază!*, pregătind, astfel, elevii pentru noi abordări comportamentale.

În cazul cînd procesul de învățare finisează aici, există riscul că modelul comportamental neexersat va fi uitat și nu va deveni o reacție firească a elevului în alte contexte, cu alte cuvinte nu se va transforma în competență. Pentru a minimaliza acest risc, se propune etapa EXTINDERE și sarcinile ce țin de *Acționează!*. Astfel, elevul are posibilitatea de a face un transfer de cunoaștere și a aplica cele însușite la ore în situații de integrare autentice, dezvoltîndu-și competențe care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite.

Elevul care studiază în baza metodologiei propuse își conturează un stil propriu de învățare, ce îl ajută să atingă noi performanțe, el devenind coparticipant al propriei instruirii și educații.

SUGESTII DE EVALUARE

Finalitățile de integrare/evaluare la Integrare europeană pentru tine (standarde curriculare de performanță)

La finele acestui curs, elevii vor fi capabili:

- să prezinte cu ajutorul surselor (documente, hărți, tabele, scheme etc.) caracteristicile geografice, istorice, economice, sociale, politice, culturale ale procesului de integrare europeană;
- să ilustreze prin exemple concrete rolul personal și al colaborării în evoluția procesului de integrare europeană;
- să propună produse (discurs, articol de ziar, dosar tematic etc.) ce reflectă cercetarea procesului de integrare europeană din perspectiva cetățeanului R. Moldova;
- să proiecteze o acțiune, reală sau virtuală, de promovare la nivel local, național, european a valorilor și atitudinilor europene.

Determinarea în plan teoretic a unor standarde curriculare de performanță are o importanță majoră pentru succesul implementării cursului, deoarece specifică clar performanța așteptată, asigură conexiunea între curriculum și evaluare, creează un sistem de referință pentru profesor și elev. Această conexiune este reprezentată sugestiv în algoritmul propus.

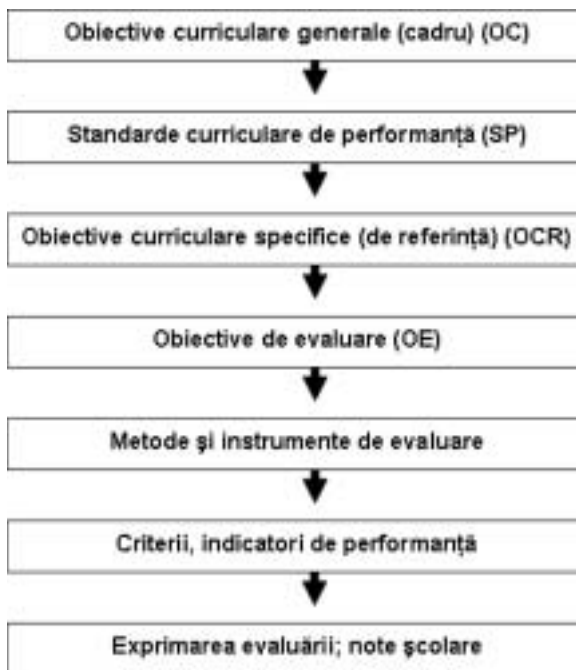
Pentru o realizare eficientă a finalităților *Educației pentru integrare europeană*, cadrul didactic va ține cont de anumite elemente conceptuale. Va orienta demersul evaluativ spre **evaluarea de competențe**, utilizând ca instrumente, în mod preponderent, **tehnicile alternative**. Respectiv, va practica o **evaluare criterială**, aplicând pentru

aprecierea produselor elevilor, în special în cazul unor activități relevante, **criterii** sau **rubrici/grile de specificație**. Eficiența procesului va crește dacă va fi **implicat și elevul** (prin elaborarea de criterii și indicatori), dacă va fi creat un cadru adecvat dezvoltării capacității de **autoevaluare și interevaluare**. Ca rezultat, se va realiza o benefică redistribuire a responsabilităților în procesul evaluativ, unele dintre activități revenindu-i elevului. Procesul de evaluare va fi conceput deci ca unul **reflexiv** atât din partea profesorului, cât și din partea elevului.

Pentru realizarea demersului de evaluare (planul practic), cadrul didactic va aplica pași în cheia algoritmului prezentat mai sus:

- va proiecta evaluarea standardelor curriculare de performanță la anumite etape (module) pe parcursul anului de studiu;
- va identifica elementele de competență necesare a fi exersate de către elev pentru a performa;
- va implica elevul: îl va familiariza cu performanța/ „țintele de atins”;
- va selecta/elabora materiale corespunzătoare: conținuturi, fișe, sarcini de activitate, criterii etc.;
- va proiecta modul de exprimare a evaluării.

Prin implementarea cursului opțional de liceu *Integrare europeană pentru tine*, ne propunem să asigurăm un cadru nou pentru exprimarea evaluării. J.P. Caverni și G. Noizet definesc evaluarea ca *acțiune prin care, referitor la un obiect, eveniment, persoană, se formulează o judecată prin prisma unor criterii* (I.T. Radu, 2000). Evaluarea trebuie proiectată și exprimată/valorizată anume conform acestui concept. Exprimarea unor judecăți despre performanța elevului în lipsa unor criterii explicite degradează valoarea demersului propriu-zis. În cadrul cursului propus, profesorul va evita să reducă valoarea rezultatelor la notă, deoarece, utilizând doar nota, funcția certificativă a evaluării asupra eficienței muncii cadrului didactic și, respectiv, a performanței elevului este diminuată. Renunțând la o evaluare holistică în favoarea unei analitice cu formularea unor criterii și aplicarea unor grile în aprecierea procesului/produsului activității elevului; utilizând strategii/instrumente de evaluare axate pe descifrarea esenței procesului/

produsului realizat de elev; asigurînd un feedback relevant asupra performanței elevului etc., cadrul didactic creează condiții pentru substituirea irelevanței informației oferite doar de notă cu o prezentare sintetică a datelor și concluziilor despre performanța elevului. Totodată, acest tip de demers îl pregătește pe elev să descifreze, aprecieze și valorifice o asemenea informație. Un pas mai avansat ar fi implicarea/interesarea autorităților școlare și a părinților în solicitarea și valorificarea informațiilor de un asemenea format la formularea concluziilor referitoare la rezultatele activității profesorului/elevului la o anumită disciplină școlară, inclusiv pentru cursul opțional *Integrare europeană pentru tine*.

SURSE BIBLIOGRAFICE

1. Bărbulescu Iordan Gheorghe, *Uniunea Europeană – Aprofundare și Extindere: De la Comunitățile Europene la Uniunea Europeană*, București: Editura TREI, 2001.
2. Bibere Octav, *Uniunea Europeană între real și virtual*, București: Editura All Educational, 1999.
3. Cebotari S., Saca V., Coropcean, I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste*, Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate, 2008.
4. *Consiliul Europei. 800 milioane de europeni*, Chișinău, 2003.
5. Constantin Valentin, *Documente de bază ale Comunității și Uniunii Europene*, Iași: Editura Polirom, 2002.
6. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova*, Chișinău, 2002.
7. Courty Guillaume, Devin Guillaume, *Construcția Europeană. Repere*, București: Editura C.N.I. „CORESI” S.A., 2001.
8. *Cum funcționează Uniunea Europeană. Instituțiile UE. Ghidul cetățeanului din spațiul european*, Kiev: S.R.L. „Legko”, 2004.
9. Dandiș Nicolae, *Extinderea și Politica de Vecinătate a Uniunii Europene*, Chișinău: Editura Bons Offices, 2008.
10. *Enciclopedia Uniunii Europene, Ediția a II-a*, București: Editura Meronia, 2006.
11. Dick Leonard, *Ghidul Uniunii Europene*, București: Editura Teora, 2001.
12. Ecobescu Nicolae, Filip Anda, *Manualul Consiliului Europei*, București, 1999.
13. *Europă extinsă – Vecinătatea – un nou cadru pentru relațiile cu statele vecine din Est și Sud*, Kiev: SRL „LegkoInk”, 2004.
14. Enciu Nicolae, Enciu Valentina, *Construcția europeană (1945-2007)*. Curs universitar, Chișinău: Editura Civitas, 2008.
15. Ferreol Gilles, *Dicționarul Uniunii Europene*, Iași: Editura Polirom, 2001.
16. Ghica Luciana-Alexandra, *Enciclopedia Uniunii Europene*, Editura Meronia, 2006.
17. Gower Jackie, Redmond John, *Lărgirea Uniunii Europene. Perspective*, București: Editura Club Europa, 2001.
18. Green Cowless Maria, Smith Michael, *Starea Uniunii Europene. Risc, reformă, rezistență, relansare*, Editura Club Europa, 2002.
19. Gudîm Anatol, *Republica Moldova și Uniunea Europeană ca parteneri*, Chișinău, 2002.
20. Hoffman Stanley, *Sisiful european: studii despre Europa (1964-1994)*, București: Editura Curtea Veche, 2003.
21. *Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului*, Iași: Editura Polirom, 2003.
22. Husar Alexandru, *Ideea Europeană sau noi și Europa (Istorie, cultură, civilizație)*, Iași, 1993.
23. Ivan Adrian L., *Sub zodia Statelor Unite ale Europei – de la ideea și planurile de unitate europeană la Europa supranațională*, Editura Ecco, 2006.
24. Jinga Ion, Popescu Andrei, *Integrarea europeană. Dicționar de termeni comunitari*, București: Editura Lumina Lex, 2000.
25. Jinga Ion, *Uniunea Europeană: realități și perspective*, București, 1999.
26. Kraijdan Arina, *Organizații Internaționale Europene*, Chișinău, 2001.
27. Marino Adrian, *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale (ed. II)*, Iași: Editura Polirom, 2005.
28. Mazilu Dumitru, *Integrare Europeană: Drept Comunitar și Instituții Europene*, București:

Editura Lumina Lex, 2005.

29. McCormick, John, *Să înțelegem Uniunea Europeană. O introducere concisă*, București: Editura Codecs, 2006.
30. Moldova între Est și Vest: identitate națională și orientare europeană, Chișinău, 2001.
31. Moțoc Iulia, *Uniunea Europeană: dreptul și politica extinderii spre Est*, București, 2001.
32. Neculaie Adrian, *Noi și Europa*, Iași: Editura Polirom, 2002.
33. Păun Nicolae, *Instituțiile Uniunii Europene. Evoluții și proiecte de reforme*, Cluj: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2004.
34. Pinder John, *Uniunea Europeană. Foarte scurtă introducere*, Editura Bic ALL, 2006.
35. *Politica, Societatea și Cultura în Sud-Estul și Vestul Europei: studiu comparativ*, Chișinău, 2001.
36. Pop Adrian (coord.), *România și Republica Moldova – între Politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene*, Institutul European din România – Studii de impact III, București, 2005.
37. Popescu Andrei, Jinga Ion, *Organizații europene și euroatlantice*, București, 2001.
38. Postică Constantin, *Economia Uniunii Europene*, Chișinău, 2001.
39. Prisecaru Petre, Idi Nicolae, *Reforma constituțională și instituțională a Uniunii Europene*, București: Editura Economică, 2003.
40. Railean Valentin, *Integrarea țărilor Est Europene în Uniunea Europeană*, Chișinău, 2001.
41. Rață Gheorghe, *Integrarea Europeană: Istorie, documente, analiză*, Chișinău, 2001.
42. *Republica Moldova și Integrarea Europeană. Elemente de Strategie*, Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2003.
43. *Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005-ianuarie 2008), Moldova și UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate*, ADEPT și Expert-Grup, Chișinău: Editura ARC, 2008.
44. Savu Dana-Victoria, *Integrarea europeană: realizări și perspective*, București, 1996.
45. Schulze Hagen, *Stat și națiune în istoria europeană*, Iași: Editura Polirom, 2004.
46. Smith Karen E., *Politica externă a Uniunii Europene*, București: Editura TREI, 2004.
47. Sudre Frederic, *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Iași: Editura Polirom, 2006.
48. *Suveranitate națională și integrare europeană*, Iași: Editura Polirom, 2002.
49. Thatham Allan, Osmochescu Eugen, *Dreptul Uniunii Europene*, Chișinău: Editura ARC, 2003.
50. *Unificarea Europeană: filozofia diversității*, Chișinău, 2004.
51. *Unificarea Europeană: filozofia viitorului*, Chișinău, 2005.
52. *Unificarea Europeană: filozofie, politică, mentalitate*, Chișinău, 2003.
53. Zorgbibe Charles, *Construcția Europeană. Trecut, prezent, viitor*, București: Editura TREI, 1998.

Acte normative:

1. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei de comunicare cu privire la integrarea europeană a R. Moldova*, nr.1524 din 29.12.2007, *Monitorul Oficial al R. Moldova*, nr.11-12 (3104-3105) din 18.01.2008;
2. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Planului de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană*, nr.356 din 22.04.2005, *Monitorul Oficial al R. Moldova*, nr.65-66/412 din 29.04.2005.

SITE-uri utile:

europa.eu/teachers-corner/15/index_ro.htm

www.2007-2013.eu

www.ceps.eu

www.coe.int

www.delmda.ec.europa.eu

www.ena.lu

www.eubam.org

www.eulaw.edu.ru

www.euractiv.ro

www.europa.eu

www.expert-grup.org

www.generation-europe.ro/index.htm

www.ier.ro

www.libertysecurity.org

www.viitorul.org

www.welcomeurope.com